

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عنوان: نظام نامه جامع مسجد

نویسندگان: محمدحسین شاه آبادی، محمد جواد نوروزی اقبالی
حمید درویشی شاه کلایی، حمیدرضا قنبریان گوارشکی، بشیر خالقی پور
محسن احمدی، مهدیه احمدی، مجید یوسفی، شعیب یاری
ناشر: پژوهشکده شهید صدر، مرکز مطالعات راهبردی ژرفا
طراحی جلد و صفحه‌آرایی: استودیو هنری رأیت
نوبت چاپ: زمستان ۱۴۰۰

نشانی: بزرگراه رسالت شرق، خ رشید، خ نوکار، ک صادقی ۱۱۳، پ ۱۱۲

«کلیه حقوق، اعم از چاپ و تکثیر، نسخه‌برداری، ترجمه و اقتباس از این اثر
برای پژوهشکده شهید صدر، مرکز مطالعات راهبردی ژرفا محفوظ است.»

راهکارها و ایده‌های مسجدی

پژوهشکده شهید صدر، مرکز مطالعات راهبردی ژرفا
زمستان ۱۴۰۰

فهرست

پیشگفتار.....	۷
فصل اول (راهکارها).....	۱۱
مقدمه.....	۱۳
راهکارهای مرتبط با مسئولین و سازمان‌های ذی‌ربط.....	۱۹
راهکارهای مرتبط با ارکان مسجد.....	۵۲
راهکارهای مرتبط با تشکل‌های فرهنگی (فعالان فرهنگی).....	۵۶
فصل دوم (ایده‌های پیشران).....	۶۷
مقدمه.....	۶۹
ایده جامع نرم‌افزار و سایت «مسجدخانه».....	۷۳
مقدمه.....	۷۳
اهداف طرح.....	۷۴
ضرورت طرح.....	۷۵
شرح مختصر طرح.....	۷۶
گام‌ها و زمان‌بندی اجرای طرح.....	۷۸
نتایج و دستاوردهای ساخت و بهره‌برداری از وب‌اپلیکیشن مسجدخانه.....	۹۱
ساخت سریال «بچه محله هامون»؛ با محتوای مسجدمحوری.....	۹۱
ایده مرکز آموزش، مشاوره و پشتیبانی تربیتی مسجدمحور.....	۹۶
طرح امام جماعت جهادی.....	۱۰۳
بیان مسئله.....	۱۰۳
اهداف طرح.....	۱۰۴
توضیح طرح.....	۱۰۵
گام‌های اجرایی.....	۱۰۶

۱۱۵.....	وظایف امام جماعت جهادی.....
۱۱۶.....	قانون‌گذاری و سیاستگذاری مسجد.....
۱۲۳.....	بازی‌های مسجدی.....
۱۳۰.....	استارت‌آپ مسجدی.....
۱۳۲.....	برنامه رادیویی مسجد امروز، مسجد فردا.....
۱۳۷.....	تولید بسته‌های صوتی برای مسجد به صورت هفتگی.....
۱۳۹.....	تشکیل جبهه مساجد.....
۱۴۶.....	طرح میانجی‌گری و حلقه‌های واسط بین مردم و حکومت در حل مسائل اجتماعی.....

پیشگفتار

در نگاه تمدنی به اسلام، دو نهاد انسان ساز و جامعه ساز وجود دارد که کمال جامعه را به ارمغان می آورد. این دو عبارتند از خانواده و مسجد. اگرچه انقلاب اسلامی با استفاده از این دو سرمایه توانست به پیروزی برسد و کلمه حق را در حد توان حاکم سازد، ولی به خاطر عواملی چون سیطره تمدن پوشالی غرب و وجود غرب پرستان داخلی نتوانست به آن تمدن آرمانی برسد و وظیفه خود را نسبت به این دو نهاد مقدس یعنی خانواده و مسجد به نحو احسن انجام دهد.

نتیجه این کوتاهی آن شده است که اگرچه در آغاز انقلاب، جوانان و نوجوان روز و شب خود را در مسجد می گذرانند و در مسجد تربیت می شدند و از مسجد به

جبهه‌های نبرد علیه استکبار جهانی عزیمت می‌کردند، اما در دهه‌های بعد رفته رفته این قدرت کم شد، به طوری که در دهه ۷۰ تفکر لیبرال گسترش یافت و رقبای کاذبی برای مسجد ساخته شد. در دهه ۸۰ مسجد با نوعی رهاشدگی مواجه شد و در نتیجه، فعالیت‌های فرهنگی عموماً به شکست انجامید تا این که در دهه ۹۰ و مخصوصاً در سال‌های آخر منتهی به کرونا، عزم جدیدی برای بازگشت به مسجد پدید آمد و دوباره تحرکات مناسبی برای رسیدن به جامعه مسجدمحور ایجاد شد.

با این وجود هنوز هم مساجد خالی از جوانان و نوجوانان نسل جدید هستند و شاید همان‌ها که سی سال پیش مسجدی بوده‌اند، الان در کهولت سن اعضای اصلی مسجد شده‌اند. این نکته، صرفاً یک آمار جمعیتی نیست بلکه زنگ خطری برای تربیت نسل آینده و فرهنگ برساخته از آن در دهه‌های آینده است. جوانانی که در فرهنگسراها و سینماها و پارک‌ها تربیت می‌شوند مسلمان نسبت کمتری با آرمان‌های انقلاب اسلامی برقرار می‌کنند و فایده‌مندی کمتری دارند.

بنابراین به نظر می‌رسد که همه آحاد جامعه و در رأس آن‌ها نهادها و مسئولین کشور باید بازنگری جدی در وظایف و ماموریت‌های خود بکنند و یکی از مهم‌ترین ماموریت‌هایشان را ساماندهی به وضعیت مسجد قرار دهند تا ان‌شاءالله بازگشتی دوباره به مسجد توسط نسل نو اتفاق بیفتد.

این پژوهش بر اساس نظریه «امام و امت» که به تفصیل توضیح داده شده، سعی کرده نقش مسجد را در مرحله چهارم تمدن نوین اسلامی یعنی «جامعه‌سازی» و «جامعه‌پردازی» تعریف کند و سپس با بررسی وضعیت موجود مسجد و تحلیل راهبردها و سیاست‌ها، به سرمایه انسانی، ساختار و سازه مسجد بپردازد و در نهایت کارکردهای آن را بر مبنای دو کارکرد اصلی «هدایت» و «تقویت اخوت» تشریح نماید. در این راستا به تاریخ نگاری مسجد در دهه‌های بعد از انقلاب اسلامی پرداخته و با تجربه‌نگاری مساجد موفق سراسر کشور توانسته آینده مسجد را بررسی کند.

از جمله دستاوردهای ارزشمند این نظام‌نامه آن است که نظام شاخص ارزشمندی را تدوین کرده تا به وسیله آن بتوان به مسجد مطلوب رسید و یا حداقل بتوان فاصله

مساجد امروز تا مسجد مطلوب را اندازه گرفت. دستاورد بالاتر، ایده‌های تحولی است که با مشورت نخبگانی هیات اندیشه‌ورز و تحلیل نظام مسائل حاصل شده و گام‌های بعدی را مشخص کرده است. بنابراین پژوهش حاضر مقدمه‌ای است برای عملیاتی کردن ایده‌های تحولی که به موجب آن‌ها جهشی در وضعیت مساجد و جایگاه آن‌ها پدید می‌آید و به یاری خدا مسجد محور جامعه‌سازی در محله خواهد شد. البته در کنار این نتیجه ارزشمند؛ مقالات، کتاب‌ها، کرسی‌های نظریه‌پردازی، دوره‌های آموزشی و خدمات مستشاری نیز ارائه خواهد شد تا اهداف علمی و عملی این مطالعه محقق شود، ان شاءالله.

بر خود لازم می‌دانم که از گروه مرکزی مسجد در پژوهشکده شهید صدر و مرکز مطالعات راهبردی ژرفا یعنی برادران حمید درویشی، محمد جواد نوروزی اقبالی، بشیر خالقی پور و حمیدرضا قنبریان گوارشکی تشکر ویژه به جای آورم. هم چنین برادران و خواهرانی بالغ بر ۲۰ نفر در انجام پژوهش‌های جزئی‌تر ما را یاری کردند که به رسم ادب نام چند تن از آنان را به رشته تحریر در می‌آورم: برادران محسن احمدی، مصطفی کوچکزایی، صادق سبحانی، طه رمضانی، محسن حقیقی، محمدحسین بخشی‌زاده، حمید توانا، یوسف یوسفی، علیرضا شریف، محمد عباسی، محمد جواد ابری و سرکار خانم مهدیه احمدی.

از خدای متعال می‌خواهم به لطف خودش و آبروی پیامبر اعظم و خاندان پاکش، همه ما را خادم خانه‌اش قرار دهد و این تلاش‌ها را در میدان عمل منشأ اثر قرار دهد که اگر غیر از این باشد، جز خسران فایده‌ای نخواهد داشت.

و من الله التوفیق و علیه التکلان

محمد حسین شاه آبادی

اندیشکده مسجد

پژوهشکده شهید صدر- مرکز مطالعات راهبردی ژرفا

مقدمه

راهکارهای بیان شده در این فصل حاصل بررسی منابع مکتوب و تحقیقات میدانی و مصاحبه با متولیان مساجد موفق در سطح کشور بوده است. از میان این مساجد می‌توان به مسجد صنعتگران مشهد، مسجد قدس اصفهان، مسجد جواد الائمه قم، مسجد امام حسن مجتبی علیه السلام تهران، مسجد سجاد مشهد، مسجد موسی بن جعفر اهواز، مسجد شهید غنی پور تهران، مجموعه نور معرفت کرج و ... اشاره نمود.

از جمله کارهای اساسی برای احیای کارکردهای مسجد و رونق بیشتر آن که بردوش مسئولین و نخبگان جامعه است، ایجاد گفتمان‌هایی است که مردم و بخصوص جوانان در تحقق آنها از نقش محوری برخوردار باشند.

امروز جنگ حق و باطل، جنگ فقر و غنا، جنگ استضعاف و استکبار، و جنگ پابرنه‌ها و مرفهین بی‌درد شروع شده است. و من دست و بازوی همه عزیزانی که در سراسر جهان کوله بار مبارزه را بر دوش گرفته‌اند و عزم جهاد در راه خدا و اعتلای عزت مسلمین را نموده‌اند می‌بوسم. (امام، ۱۳۶۷)

امروز تهاجم فرهنگی عظیمی علیه اسلام هست که ارتباط مستقیمی با انقلاب ندارد. این تهاجم، وسیع‌تر از انقلاب و علیه اسلام است. چیز عجیب و فوق‌العاده‌یی است که با تمام ابعاد فرهنگی و اجتماعی و سیاسی، علیه اسلام- و حتی اسلامی که در توده‌ی مردم الجزائر نفوذ دارد- وارد کارزار شده است. فقط یک استثنا دارد و آن اسلام وابسته به دستگاه‌های استعماری و فهدگونه است؛ و الا حتی اسلام‌های به معنای اعتقاد عوامانه‌ی مردم هم مورد تهاجم است؛ چه برسد به اسلام ناب و انقلابی- و به تعبیر آن‌ها اسلام ایران- که دیگر وضعش روشن است. (مقام معظم رهبری، ۱۳۶۸)

به مناسبت حضور معلمان و فرهنگیان عزیز، عرض می‌کنم که عناصر فرهنگی جامعه هرکه هستند، هرچه هستند، چه وابستگان به دانشگاه‌ها، چه وابستگان به حوزه‌های علمیه و چه دیگران باید بدانند که امروز دشمن، بیشترین همت خود را روی تهاجم فرهنگی گذاشته است. من به‌عنوان یک آدم فرهنگی، این را عرض می‌کنم، نه به‌عنوان یک آدم سیاسی. (مقام معظم رهبری، ۱۳۶۹)

این مسأله‌ی «تهاجم فرهنگی» که ما بارها روی آن تأکید کرده‌ایم، واقعیت روشنی است؛ با انکار آن، ما نمی‌توانیم اصل تهاجم را از بین ببریم. «تهاجم فرهنگی» را نباید انکار کرد؛ وجود دارد. به قول امیر المؤمنین (صلوات الله علیه)، «من نام لم ینم عنه»؛ (۳۰۵) اگر شما در سنگر خوابت برد، معنایش این نیست که دشمنت هم در سنگر مقابل خوابش برده است. تو خوابت برده؛ سعی کن خودت را بیدار کنی. ما باید توجه داشته باشیم که انقلاب فرهنگی در تهدید است؛ کما اینکه اصل فرهنگ ملی و اسلامی ما در تهدید دشمنان است. (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۰)

دشمن از راه اشاعه‌ی فرهنگ غلط فرهنگ فساد و فحشا سعی می‌کند جوانهای ما را از ما بگیرد. کاری که دشمن از لحاظ فرهنگی می‌کند، یک تهاجم فرهنگی بلکه باید

گفت یک «شبیخون فرهنگی» یک «غارت فرهنگی» و یک «قتل عام فرهنگی» است. امروز دشمن این کار را با ما می‌کند. چه کسی می‌تواند از این فضیلتها دفاع کند؟ آن جوان مؤمنی که دل به دنیا نبسته، دل به منافع شخصی نبسته و می‌تواند بایستد و از فضیلتها دفاع کند. کسی که خودش آلوده و گرفتار است که نمی‌تواند از فضیلتها دفاع کند! این جوان با اخلاص می‌تواند دفاع کند. این جوان، از انقلاب، از اسلام، از فضایل و ارزشهای اسلامی می‌تواند دفاع کند. لذا، چندی پیش گفتم: «همه امر به معروف و نهی از منکر کنند.» الآن هم عرض می‌کنم: نهی از منکر کنید. این، واجب است. این، مسئولیت شرعی شماست. امروز مسئولیت انقلابی و سیاسی شما هم هست. (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۱)

شاید تاکید امام راحل بعد از جنگ در خصوص آغاز جنگ فقر و غنا و یا تاکید رهبر معظم انقلاب اسلامی بعد از جنگ تحمیلی و شروع دوران سازندگی بر شروع تهاجم فرهنگی غرب به کشور را بتوان اینگونه تحلیل نمود که این ادبیات اولاً تشخیص درست ایشان در خصوص توطئه‌های جدید علیه نظام نوپای اسلامی بوده و از طرفی عرصه را برای حضور مجدد مردم برای مقابله با این تهاجم فراهم نموده است. اما متأسفانه این ادبیات در بین مسئولین و نخبگان مورد بی توجهی و بی مهری قرار گرفت و روند درستی برای تبدیل شدن آن به گفتمان را طی ننمود.

گفتمان یعنی یک مفهوم و یک معرفت همه‌گیر بشود در برهه‌ای از زمان در یک جامعه. آنوقت، این میشود گفتمان جامعه. این، با کارهای جدا جدا برنامه‌ریزی نشده، حاصل نخواهد شد؛ این کار احتیاج دارد به برنامه‌ریزی و کار فعال و مثل دمیدن پیوسته‌ی در وسیله‌ی فشاری است که میتواند آب یا مایه‌ی حیات یا هوا را به نقاط مختلفی که مورد نظر است، برساند. باید دائم با این دم دمید، تا این اشتعال همیشه باقی بماند. این کار هیچ نباید متوقف بشود و به برنامه‌ریزی احتیاج دارد. (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۸)

همانطور که رهبر انقلاب اشاره می‌فرمایند ایجاد گفتمان نیاز به برنامه‌ریزی و کار مداوم دارد که مسئولین و متولیان فرهنگی در این خصوص وظیفه مهمی را بر دوش دارند.

همانطور که در بالا اشاره شد، امام راحل رحمۃ اللہ علیہ از اواخر جنگ و مقام معظم رهبری علیہ السلام از ابتدای زعامت و رهبری و شروع دوران سازندگی کشور، اشارات بسیاری در خصوص شروع مجدد جنگی تمام عیار در عرصه‌های فکری و فرهنگی جامعه، دارند. تاکید ایشان بر تهاجم فرهنگی که به صورتی مستمر و سالانه عنوان گردید نشان از اهمیت موضوع و تلاش مجدانه دشمن و جبهه باطل برای جبران شکست در عرصه نظامی، می‌دهد.

شاید اگر مسئولین وقت فرهنگی و دستگاه‌های ذیربط و به تبع ایشان، نخبگان جامعه موضوع تهاجم فرهنگی غرب را جدی می‌گرفتند و در جهت ایجاد گفتمان آن در جامعه همت می‌گماردند، مساجد همانند اوایل انقلاب و دوران دفاع مقدس همچنان به عنوان سنگرهای دفاع از فکر و فرهنگ جامعه انقلابی و اسلامی عمل می‌نمود. سنگرهایی که دوباره مردم و بخصوص جوانان را برای هدفی مقدس و حفاظت از کیان انقلاب اسلامی حول مسجد جمع می‌نمود و محور بودن مسجد را بار دیگر و اینبار در عرصه مجاهدت فرهنگی رقم می‌زد و عرصه را برای جولان بیشتر مسجد در جهت پیگیری سایر دغدغه‌های مقام معظم رهبری علیہ السلام همچون جنبش نرم افزاری، اقتصاد مقاومتی، عدالتخواهی، سبک زندگی دینی، معنای زندگی، صرفه‌جویی، فرهنگ خرید کالای ایرانی، فرهنگ کار و تلاش، گسترش فرهنگ و سیره نبوی و علوی، نوآوری و شکوفایی، صدور انقلاب و ... و ده‌ها دغدغه‌ی دیگر فراهم می‌نمود.

با پیگیری دغدغه‌ها و خواسته‌های رهبر انقلاب علیہ السلام و تلاش برای ایجاد گفتمان و ایجاد این فرهنگ که مردم به عنوان صاحبان اصلی انقلاب، باید در صحنه و پیگیر تحقق این گفتمان‌ها باشند، همچون اوایل انقلاب و دوران دفاع مقدس، مردم احساس می‌کنند که در پیشبرد اهداف انقلاب موثرند. تاریخ ثابت کرده است که هر کجا که مردم احساس تکلیف کرده‌اند و در صحنه حاضر شده‌اند بهترین نتیجه ممکن برای انقلاب و اسلام حاصل شده است. فقط باید فضا و زمینه را برای حضور مردم مهیا نمود. باید در جهت ایجاد این فرهنگ تلاش نمود تا مردم هر چه بیشتر حاکمیت را از خود و مردمی بدانند.

برای تحقق این مهم نیاز است تا حاکمان و مسئولین نظام اسلامی هر چه بیشتر خود را به مردم نزدیک نمایند و تمام همت و تلاش خود را در جهت خدمت به ایشان

مبذول نمایند. مسئولین امر باید باور کنند که حضور مردم در صحنه باعث تقویت و استحکام بیشتر نظام می‌شود نه اینکه این حضور را خطری برای کیان انقلاب تلقی نمایند.

هنگامی که دغدغه‌های رهبر انقلاب تبدیل به گفتمان غالب در جامعه گردید، زمانی که مسئولین به این باور رسیدند که حضور مردم در صحنه از ضروریات حفظ آرمان‌ها و اهداف بلند انقلاب اسلامی است، وقتی که زمینه برای حضور مردم فراهم گردید، آنوقت می‌توان انتظار داشت تا مسجد به سمت مسجدی مطلوب و مسجد در طراز نظام اسلامی با کارکردهایی همچون مساجد صدر اسلام حرکت کند.

در ادامه به راهکارهایی برای حرکت از وضعیت موجود به سمت وضعیت مطلوب اشاره می‌نماییم.

راهکارهای مرتبط با مسئولین و سازمان‌های ذی‌ربط

فرهنگ سازی در خصوص اهمیت و جایگاه مسجد

یکی از کارهایی که دستگاه‌ها و ارگان‌های فرهنگی از جمله صدا و سیما با ساخت برنامه‌ها و سریال‌های تلویزیونی در خصوص مسجد پیگیری نمایند، پر رنگ کردن حضور و فعالیت در مسجد است.

تاکید بر آثار بیشمار حضور در مسجد و اهمیت و لزوم اقامه نماز در مساجد از جمله وظایف این دستگاه‌هاست. باید اقامه نماز در منزل و به صورت انفرادی تقبیح شده و حضور در مسجد به عنوان یک ارزش معرفی گردد.

اعتقاد مسئولین به اثرگذاری مسجد به عنوان ابزاری برای پیشبرد اهداف فرهنگی

متأسفانه بسیاری از مسئولین فرهنگی از نقش، جایگاه و میزان تاثیرگذاری مسجد در نگاه دینی بی‌اطلاعتند. معمولاً برای مسجد در برنامه‌ریزی‌های فرهنگی جایگاهی در نظر گرفته نمی‌شود. پرداختن به موضوع مسجد در برنامه‌ها تنها منحصر به چند دستگاه مرتبط به امور مسجد است و سایر دستگاه‌های فرهنگی اهتمامی برای ایجاد نقش برای مسجد در برنامه‌های فرهنگی ندارند.

مسجد به دلیل تقدس ذاتی و تاثیرات مثبتی که دارد باید به طور ویژه مورد توجه مسئولین واقع شده و حاکمیت می‌بایست در جهت تقویت جایگاه و فعال نمودن آن تدابیر لازم را پیش‌بینی نمایند. مسجد به دلیل مردمی بودن آن در صورت حمایت و تقویت اولیه و نزدیک شدن به کارکردهای اصلی می‌تواند به عنوان مرکزی تاثیرگذار تا سالیان سال منشأ اثرات مثبت فرهنگی و اجتماعی در گستره محله و حتی شهر باشد.

در صورت تدوین برنامه‌های اثرگذار و واقعی از حیث اجرا در مساجد می‌توان به اجرای آن در بیش از ۷۰ هزار مرکز (مسجد) در سراسر کشور امید داشت. این میزان پتانسیل برای اجرای برنامه در اختیار هیچ سازمان و دستگاه نیست. اما متأسفانه این پتانسیل عظیم مورد بی‌توجهی و غفلت قرار گرفته است.

تعیین استانداردهای ساخت و تجهیز مساجد

در جستجویی که در اسناد بالادستی انجام گرفت، سند مشخصی در خصوص سرانه مورد نیاز کشور به مسجد بدست نیامد. به نظر متناسب با اهمیت و جایگاه مسجد در نگاه دینی، باید تعداد مساجد مورد نیاز متناسب با میزان جمعیت، برآورد شده و در جهت احداث آن تلاشی جدی صورت پذیرد. باید دقیقاً مشخص شود به ازای چه تعداد نفر یا چه تعداد خانوار نیاز به یک مسجد است و این مسجد باید چه مساحتی را در اختیار داشته باشد تا اگر تمامی خانوارهای حول مسجد قصد حضور در مسجد را داشتند از جهت فضای فیزیکی کمبودی وجود نداشته باشد.

در سایت وزارت مسکن و شهرسازی با عنوان «خانه‌های آسمانی» در بخش پایه و اصول طراحی مسجد می‌خوانیم:

«معمولا محدوده نمازگزار در بهترین وجه، مستطیل کشیده در جهت صفوف است و سرانه نمازگزاران در شرایط عادی حدود ۶/۰ متر مربع می‌باشد.»

همان‌گونه که مشاهد می‌شود نه تنها در ایران، بلکه در جهان هیچ‌گونه استاندارد مصوبی در این زمینه وجود ندارد و اغلب به صورت توصیه، ابعاد متفاوتی را بیان نموده‌اند.

لذا با توجه به اینکه سرانه نفر به عنوان مدول پایه طراحی معماری در طراحی مسجد می‌باشد از اهمیت خاصی برخوردار است. چون فضای اصلی مسجد یعنی شبستان با آن تعیین و به تبع از آن، سایر فضاها مشخص می‌شود.

مسجد به عنوان محل اجتماع مسلمانان در جامعه اسلامی از اهمیت خاصی برخوردار است که علاوه بر اصلی‌ترین کارکرد آن یعنی عبادت، کارکردهای فرهنگی و اجتماعی متنوعی را شامل می‌شود.

همواره بر اساس متون دینی به گذراندن وقت و عبادت در آن توصیه شده است. اقامت طولانی در مسجد منوط به وجود شرایط مادی و معنوی مناسب می‌باشد که از جمله شرایط مادی داشتن فضای مناسب از جهت مساحت می‌باشد. مساحت مناسب؛ یعنی آنکه میزان فضای کافی برای تمامی اشخاص تامین شود به نحوی که بدون مزاحمت به اعمال خود بپردازند و فضا به قدری بزرگ نباشد که شکوه حضور مردم در آن کم‌رنگ باشد.

امروزه مساجد به عنوان محور محلات مورد توجه دست اندرکاران امور شهری می‌باشند و از جهت مکان‌یابی از استانداردهای شهرسازی و فاصله‌های دسترسی تبعیت می‌کنند.

جدا از آنکه مسجد در چه مکان و موقعیت محلی ساخته شود، طراحی بنای مسجد به عهده معماران می‌باشد. آنچه مسلم است مهم‌ترین کارکرد مسجد یعنی عبادت در شبستان اتفاق می‌افتد و می‌توان این بخش از مسجد را اصلی‌ترین بخش مسجد

دانست که سایر کارکردهای جنبی از آن تاثیر می‌پذیرند. لذا معماران تلاش دارند که شبستان مسجد دارای حداکثر کارایی و تناسب باشد و جنبه اصلی آن، تناسب مساحت شبستان با جمعیت نمازگزار می‌باشد.

مساحت شبستان بر اساس تعداد نمازگزار (که بر مبنای برآوردهای فرهنگی-اجتماعی و تراکم جمعیتی هر منطقه متفاوت است) ضرب در سرانه اشغال فضا توسط هر شخص بدست می‌آید.

مساحت شبستان = سرانه استاندارد اشغال فضا * تعداد نمازگزار

در این فرمول تعداد نمازگزار به عهده متخصصان جامعه شناس و جمعیت منطقه و تراکم جمعیتی آن تعیین می‌شود و استاندارد سرانه اشغال مساحت در مسجد به عنوان استاندارد از پیش تعیین شده بایستی وجود داشته باشد.

این مقدار ثابت، می‌بایستی از سوی استانداردسازان معماری ارائه گردد ولی تاکنون این مقدار تعیین نشده است. این استاندارد رابطه مستقیمی با آنتروپومتری مردم ایران خصوصا آنتروپومتری دینامیک دارد.

در بررسی اعمال عبادی در مسجد می‌توان دریافت که فضای اشغال شده بصورت مستطیلی در جهت قبله می‌باشد.

بیشترین عرض اشغال شده در مسجد برای فرد حالت نشسته و به صورت چهار زانو می‌باشد که هنگام خواندن دعا یا گوش کردن به سخنرانی اتفاق می‌افتد.

و بیشترین طول اشغال شده هنگامی است که شخص در حالت سجده در نماز می‌باشد که فاصله دو صف نماز جماعت نیز می‌باشد.

اگر چه می‌توان این ابعاد را بر اساس بررسی‌های میدانی بدست آورد، لیکن رسیدن به عددهای غیر قابل مناقشه منوط به صرف هزینه‌های بالا و کاری بزرگ در سطح کشور می‌باشد که از توانایی نگارنده خارج است.

این ابعاد را می‌توان بر اساس آنتروپومتری ایرانی بدست آورد. ابعاد و اندازه‌های آنتروپومتری ایرانی توسط کمیته تخصصی ظوابط طراحی «مدولار» برای ساختمان

توسط مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن در مجموعه استانداردها و آیین نامه‌های ساختمانی ایران پیشنهاد شده است.

همانگونه که مشاهده می‌شود طول اشغال شده توسط فرد سجده کننده ۱۱۰ سانتیمتر اعلام شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود عرض اشغال شده توسط شخص در حال چهار زانو ۷۵ سانتیمتر اعلام شده است.

اگر چه این ابعاد پیشنهادی می‌باشند و مصوب نشده‌اند، لیکن با توجه به اینکه مرجع آن از مرجعیت کافی برخوردار است می‌توان مستطیل مدول (۷۵*۱۲۰) سانتی‌متر که در جهت قبله می‌باشد را برای طراحی شبستان مسجد به عنوان استاندارد سرانه اشغال فضا در نظر گرفت. (میبدی، ۱۳۹۱)

در رابطه با حداقل تجهیزات مورد نیاز یک مسجد و ویژگی‌های آن نیز استانداردهای مشخصی وجود نداشته و تدوین نشده است. عدم تدوین این استانداردها منجر به آشفتگی در امکانات مساجد مختلف و تفاوت‌های فاحش بین آنها شده است. نبود این استانداردهای حداقلی، مسئولین مربوطه را نیز در کمک به مسجد و کمک به ایجاد شرایط ایده‌آل برای اقامه نمازجماعت دچار مشکل نموده و از طرفی مردم را در مطالبه و پیگیری از مسئولین برای تجهیز مسجد سردرگم کرده است. نتیجه این وضع سلیقه‌ای شدن امکانات مورد نیاز مسجد و نبود حداقل‌های اقامه نمازجماعت در بسیاری از مساجد کشور است.

علاوه بر امکانات اولیه اقامه نمازجماعت، در سه حوزه سلامت و بهداشت، ایمنی و محیط زیست مبتنی بر استانداردهای جهانی HSE نیز در مساجد پیگیری خاصی برای رسیدن به این شاخص‌ها صورت نگرفته است. در این سه حوزه چک لیستی می‌توان ارائه نمود که باید در مساجد کشور محقق شود:

الف) Health (سلامت و بهداشت) شامل:

۱. بهداشت و سلامت خادمان مسجدها و همه‌ی افراد مرتبط؛
۲. صدور کارت بهداشت و انجام معاینه‌های پزشکی دوره‌ای؛
۳. نظارت بر مکان‌های پذیرایی و ملزومات آن‌ها؛

۴. نظارت بر سرویس‌های بهداشتی و غیره.

ب) Safety (ایمنی) شامل:

۱. انجام تدابیر ایمنی (اطفاء حریق)، انجام تدابیر حفاظتی و غیره؛
۲. نصب جعبه‌ی کمک‌های اولیه و دادن آموزش‌های مربوط.

ج) Environment (محیط زیست)

۱. انجام تدابیر زیست‌محیطی و زیباسازی محیط داخل و خارج مسجد؛
 ۲. ساماندهی و نظارت بر تهویه‌ی هوا، معطرکردن هوا، کنترل آلاینده‌های احتمالی و...؛
 ۳. جلوگیری از ورود آلودگی صوتی به داخل مسجد؛
 ۴. کیفیت و حجم صدای مناسب داخل مسجد، به‌خصوص در مناسبت‌های مذهبی.
- (لواف، ۱۳۹۱)

به نظر باید آیین‌نامه مشخصی در خصوص حداقل‌های واجب (موکت، فرش، سجاده‌های نو، کتابخانه ادعیه و ...) برای مجوز فعالیت یک مسجد تدوین شود تا یک مسجد بتواند امام جماعتی اختیار کند و نمازهای سه‌گانه را اقامه نماید. در این خصوص به نظر مرکز رسیدگی به امور مساجد علاوه بر تدوین این آیین‌نامه باید بر حسن اجرای آن و صدور مجوز برای فعالیت مساجد نظارت اولیه و دوره‌ای را داشته باشد.

وجود این حداقل‌های واجب که با نبود آنها مجوز فعالیت برای مسجد صادر نمی‌گردد به مردم در مطالبه از مسئولین امر برای فراهم کردن این حداقل‌ها و جمع‌آوری کمک‌های مردمی و خیرین، کمک شایانی خواهد کرد.

ساخت مسجد

از جمله حداقل‌ها برای رسیدن به وضعیت مطلوب در حوزه مساجد در طراز نظام اسلامی، وجود مسجد به میزان کافی است. متأسفانه در بسیاری از شهرها، تعداد مساجد جوابگوی میزان تقاضای مردم نبوده و یا بسیار از مساجد بدلیل جاییابی نامناسب به آسانی در دسترس مردم قرار ندارند. تهران با وجود بیش از ۱۰ میلیون نفر جمعیت صاحب نزدیک به ۳۰۰۰ هزار مسجد است یعنی تقریباً به ازای هر ۳۰۰۰ نفر یک

مسجد در تهران وجود دارد در صورتی میانگین کشوری به ازای هر ۱۱۰۰ نفر یک مسجد است یعنی تهران به عنوان پایتخت ام‌القرای جهان اسلام، فقیرترین شهر از حیث تعداد مساجد است.

وضعیت سایر شهرهای کشور نیز چندان تعریفی ندارد. همانطور که بیان شد در نگاه مطلوب باید به ازای هر ۵۰۰ نفر یک مسجد ۱۰۰۰ مترمربعی موجود باشد که برای رسیدن به این وضعیت نیاز به یک جهاد مسجد سازی در کشور است.

مسئله‌ای که در اینجا مطرح می‌شود این است که ساخت مسجد وظیفه کیست، دولت یا مردم؟ آیا برای ساخت مسجد و گسترش آن باید منتظر اقدام دولت و دولتمردان بود یا اینکه مردم خود وظیفه دارند در این امر مشارکت کنند؟ آیا باید بودجه‌ای به این امر اختصاص داده شود یا خیر؟ و سؤال‌هایی از این دست.

در نگاه اول می‌توان گفت ساخت مسجد وظیفه هر مسلمانی است؛ اگرچه هیچ سازمان یا دولتی به آن نپردازد. از سوی دیگر باید توجه داشت که یکی از نیازهای یک جامعه اسلامی ایجاد پایگاه‌هایی مذهبی است تا مردم بتوانند هم با خدای خود در ارتباط باشند و هم با یکدیگر؛ این پایگاه‌ها همان مسجدها خواهند بود. پس یکی از وظایف دولت‌ها و حکومت‌های اسلامی تقویت فرهنگ دینی و نهادینه کردن دین در جامعه با ساخت مسجد است.

اگر ساخت مسجد را وظیفه مردم بدانیم، چه فواید و چه معایبی دارد و اگر این عمل را وظیفه دولت و حکومت اسلامی بدانیم با چه مزایا و چه مشکل‌هایی روبه‌رو خواهیم بود.

مسجدسازی، وظیفه مردم

• مزیت‌ها:

۱. استقلال فکری و عملی مساجد؛
۲. عدم سوء استفاده‌های سیاسی از مسجد؛
۳. مردمی‌تر بودن: مردم خود متولی رسیدگی آن خواهند بود و رفت و آمد به چنین مسجدی بیشتر خواهد بود.

۴. نتیجه بخشی زودتر: برای جذب اعتبار مالی از سوی دولت یا به امید دولت بودن برای ساخت یک مسجد شاید سال‌ها طول بکشد؛ اما مردم خود می‌توانند بسیار سریع‌تر تصمیم‌گیری کنند و به ساخت مسجد مشغول شوند.

۵. به عهده‌گیری هزینه‌های بعدی: اگر مسجد را خود مردم ساخته باشند معمولاً نسبت به هزینه‌های بعدی آن نیز خود اقدام می‌کنند.

• معایب:

۱. کم بودن اعتبارات مالی: این مسئله ممکن است مشکل‌های بسیاری را به همراه داشته باشد، از جمله:

الف) کوچک ساختن مسجد؛

ب) غیرمهندسی و غیرکارشناسی ساختن مسجد و...؛

۲. نبود اعتبارات مالی: مردم در بسیاری از روستاهای دور افتاده که به زحمت هزینه‌های زندگی خود را تأمین می‌کنند، توانایی ساخت مسجد را ندارند. در این‌گونه موارد و مورد قبل، دولت می‌تواند به کمک مردم بشتابد.

۳. ممکن است بدون نیاز سنجی باشد.

مسجدسازی، وظیفه دولت

• مزیت‌ها:

۱. ساخت مسجدهایی بزرگ و زیبا.

۲. تناسب با نیاز مردم: اگر قبل از آن نیازسنجی شده باشد.

۳. کارشناسی و مهندسی: از آنجا که دولت راحت‌تر می‌تواند از کارشناسان استفاده کند، بنای مسجد مهندسی خواهد بود و دوام بیشتری خواهد داشت.

۴. رابطه با دیگر مساجد: دولت می‌تواند با تشکیل مراکزی، بین مسجدها ایجاد ارتباط و آنها را در اجرای برنامه‌هایشان کمک کند.

۵. برنامه‌ریزی‌های کلان: دولت می‌تواند با تدوین و برنامه‌ریزی‌های کلان برای مسجدها، به آنها رونق بیشتری بخشد.

• معایب:

بسیاری از مزایایی که برای مردمی شدن مسجدسازی ذکر شد، ممکن است از معایب دولتی شدن مسجدها دانسته شود، مثل عدم استقلال مسجدها و وابستگی آنها به دولت، یا سوء استفاده‌های سیاسی از مسجد.

از موارد دیگر می‌توان چنین نام برد:

۱. عدم رسیدگی به مسجد: گستردگی کارهای دولت ممکن است دولت را از رسیدگی به مسجدها باز دارد. همچنین ممکن است کسی خود را موظف به این کار نداند.
۲. طولانی شدن فرآیند ساخت: ممکن است برای ساخت یک مسجد نیاز باشد مراحل اداری زیادی پشت سر گذاشته شود که منجر به طولانی شدن فرآیند ساخت خواهد شد.

۳. بی‌توجهی به نیازهای مردم منطقه و اعمال نظر سلیقه‌ای.

باید توجه داشت مواردی که ذکر شد بیشتر به صورت غالبی است، نه اینکه حتماً چنین باشد. همچنین برای شناخت دیگر مزایا و معایب باید هم‌افزایی کرد و از فکرهای خلاق بهره جست.

در آخر می‌توان گفت مسجدسازی وظیفه‌ای دوسویه است؛ یعنی هم مردم و هم دولت باید در این امر مشارکت داشته باشند تا بتوان بر بسیاری از کمبودها غلبه کرد؛ البته باید این نکته را نیز مد نظر داشت که آنچه مستحب دانسته شده، اقدام خود مردم و هر مکلف به ساخت مسجد است؛ یعنی ارزش آن است که مسلمان از مال خود بگذرد و از آن برای ساخت بناهای مذهبی همچون مسجد استفاده کند.

نقش‌آفرینی دستگاه‌ها برای مسجدمحوری

برای رفتن به سمت مسجدمحوری فعالیت‌های فرهنگی اجتماعی محله در گام نخست نیاز به مسجد است و همانطور که اشاره شد بدلیل کمبودهای بسیار زیاد در این بخش، نمی‌توان تمام مسئولیت را به دوش مردم و خیرین انداخت و نیاز به ورود حاکمیت به این بخش است. از جمله دستگاه‌هایی که می‌توانند در این موثر باشند می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

بخش حاکمیتی موثر

۱- شهرداری‌ها

شهرداری‌ها به دلیل وظایف گسترده‌ای که در شهرها داشته و درآمدهای بالا و مستمری که از عوارض عایدشان می‌شود می‌توانند نقش محوری در احداث مساجد در شهرها داشته باشند.

با توجه به حرکت شهرداری‌های در کلان‌شهرها و بالتبع آنها در شهرهای کوچک به سمت طرح‌های برنامه‌ریزی شهری همچون استراتژی توسعه شهری (CDS)، و تلاش برای مدیریت محله‌ای در شهرها، مساجد می‌توانند در این بخش نقشی محوری بازی نمایند.

در طرح‌های برنامه‌ریزی استراتژی توسعه شهری در محلات نیاز به مکان‌های عمومی برای مشارکت مردم در تصمیم‌گیری در خصوص مسائل و برنامه‌ها وجود دارد که مساجد به عنوان مراکز معنوی و قدسی و باسابقه طولانی در خصوص متحد کردن مردم، می‌تواند نقشی محوری را به عهده گیرد.

علاوه بر وظیفه‌ای که حاکمیت می‌تواند به شهرداری را در خصوص اختصاص زمین یا احداث مساجد، بار نماید، خود شهرداری‌ها نیز برای پیاده‌سازی طرح‌های توسعه شهری نیازمند احداث مساجدی قوی و محوری در محلات هستند.

ورود شهرداری در مسجdsازی همانطور که بیان شد می‌تواند به صورت ذیل باشد:

۱- اختصاص زمین

یکی از اقدامات شهرداری‌ها، با توجه به در اختیار داشتن زمین‌های فراوان در شهرها، اختصاص زمین به مردم محله‌ها و یا خیرین برای ساخت است. بدلیل گرانی زمین بخصوص در مناطق مرکزی و اصلی شهرها معمولاً ساخت مسجد در گام نخست بدلیل هزینه‌های بالای خرید زمین متوقف می‌شود که شهرداری‌های می‌توانند در این خصوص راهگشا باشند.

۲- ساخت مسجد

در برخی از محلات بخصوص محلات پایین شهر، مردم توانایی و تمکن مالی مناسبی برای ساخت مسجد ندارد و در برخی موارد در این مناطق یا مساجد ساخته نمی‌شود و یا نیمه کاره رها می‌گردد که در این موارد به نظر شهرداری‌ها در این مناطق باید علاوه بر اختصاص زمین اقدام به ساخت مسجد نیز نمایند.

۳- موظف ساختن انبوه‌سازان

یکی دیگر از راه‌هایی که شهرداری‌ها می‌توانند به ساخت مسجد کمک نمایند، موظف نمودن انبوه‌سازانی است که اقدام به ساخت تعداد شهرک‌ها و مجتمع‌های مسکونی می‌نمایند. بسیار مشاهده شده است که شهرکی در حاشیه شهر ساخته شده ولی تا مدت‌ها، مسجدی برای مردم ساکن در این شهرک موجود نیست. به نظر تایید نقشه ساخت شهرک‌ها و مجتمع‌های بزرگ مسکونی با در نظر گرفتن مسجد باید از جانب شهرداری‌ها، مورد تایید واقع شود.

۲. سازمان اوقاف و امور خیریه

اوقاف و امور خیریه به عنوان متولی تمامی موقوفات از جمله مساجد، نقش بسزایی در وقف اماکن خصوصی برای مسجد، وقف زمین و یا احداث آن دارد. به نظر سازمان اوقاف و امور خیریه می‌تواند از طریق موارد ذیل در جهت احداث بیشتر مساجد اقدام نماید:

۱- فرهنگ سازی در خصوص وقف زمین برای احداث مسجد

نیاز است تا سازمان اوقاف به طور ویژه در خصوص نیاز به وقف مسجد و ضرورت آن، اقدام به فرهنگ سازی نماید. به عنوان نمونه با کاهش جمعیت کودکان و نوجوانان، همانند گذشته کشور با کمبود مدرسه مواجه نیست و امثال این موقوفات می‌تواند جای خود را به وقف مسجد که نیاز امروز جامعه است بدهد. تغییر نگاه واقفین به این موضوع، نیازمند کار فرهنگی و اطلاع رسانی مناسب از سوی سازمان اوقاف و امور خیریه است.

۲- جهت دهی به موضوع وقف واقفین در هنگام ثبت وقف به سمت وقف مسجد

برخی از واقفین بر روی موضوع وقف اصراری ندارند و هدف اصلی شان وقف وجه نقد یا زمین یا ملک در راه خداست. در این مواقع کارشناسان وقف می‌توانند با بیان

ضرورت وقف مسجد در حال حاضر، موضوع وقف را به سمت وقف مسجد سوق دهند.

۳. صدا و سیما

فرهنگ‌سازی از جمله کارهایی است که می‌تواند مردم را برای نقش‌آفرینی جدی و گسترده‌تر در امر مسجدسازی تشویق نماید. از جمله دستگاه‌های بسیار تاثیرگذار در این امر، صدا و سیما است. صدا و سیما با ساخت برنامه‌هایی همچون مستند، میزگرد، فیلم، سریال و ... می‌تواند در جهت حساس‌سازی ذهن مردم به اهمیت و ضرورت کمک به امر مسجدسازی، کمک شایانی نماید.

بخش مردمی

هزینه‌های کلی یا بخشی از بسیاری از مساجد کشور توسط مردم تقبل و پرداخت شده است و مردم در این امر سهم بسزایی را در کنار دستگاه‌های حاکمیتی بر عهده دارند. اما با توجه به کمبود شدید مسجد در بسیاری از نقاط کشور، نیاز به عزمی جدی‌تر و حرکتی جهادگونه برای ساخت مسجد وجود دارد. برای ساماندهی کمک‌های مردمی و هدایت درست این کمک‌ها در جهت ساخت مسجد مطلوب و در مکانی مورد نیاز، ایجاد مجموعه‌ای مردمی برای این امر احساس می‌شود.

خوشبختانه در این خصوص انجمن خیرین مسجد ساز زیر نظر مقام معظم رهبری با مسئولیت حجت‌الاسلام قرائتی شروع به فعالیت نموده است. علاوه بر انجمن خیرین مسجدساز در سال جاری (۹۱) شروع به فعالیت نموده است، در سال ۸۸ نیز جمعیت خیرین مسجدساز، به ریاست حجت‌الاسلام اختری، ریاست مجمع جهانی اهل بیت فعالیت خود را به منظور رفع کمبود مسجد در مناطق مختلف کشور آغاز کرده است. این جمعیت از دو کمیته مهندسين و خیرین تشکیل شده است.

به نظر تشکیل انجمن خیرین مسجدساز و جمعیت خیرین مسجدساز گام خوبی در جهت سازماندهی بخش کمک‌های مردمی به سمت ساخت و ساز مسجد محسوب می‌شود. اما نیاز است تا برنامه‌های فرهنگی جدی‌تری در خصوص تشویق

مردم به امر مسجدسازی و ضرورت آن صورت پذیرد. به عنوان نمونه می‌توان به برنامه زیر اشاره نمود:

• جهاد مسجدسازی

به منظور جلب کمک‌های مردمی به سمت ساخت مسجد در شهرها و روستاهای فاقد مسجد، در هفته جهانی مسجد یا ایام نزدیک به ماه مبارک رمضان، همانند برنامه‌های جشن عاطفه‌ها و جشن نیکوکاری، می‌توان برنامه‌ای کشوری را تدارک دید. به منظور اجرای بهتر این برنامه در هر سال تعداد مکان‌هایی که برای ساخت مسجد تدارک دیده شده به مردم اعلام شده و مردم می‌توانند با کمک‌های نقدی یا وقفی خود در جهت ساخت و تکمیل مسجد در مکان‌های اشاره شده، اسم خود را در زمره ابادکنندگان خانه خدا ثبت و ضبط نمایند.

طراحی هوشمندانه این برنامه و انجام تبلیغات پر حجم در صدا و سیما برای حساس‌سازی ذهن مخاطبین و ایجاد رقابت بین استان‌ها در میزان کمک‌های مردمی می‌تواند تجربه موفق‌ی‌رادر ساخت جهادگونه مساجد در زمانی کوتاه رقم بزند. دادن بازخور به مردم در خصوص تعداد مساجدی در حال ساخت و بعد از آن نمایش مسجدهای ساخته شده می‌تواند کمک زیادی در اجرای موفق طرح در سال‌های بعدی داشته باشد.

۳-۱-۹- تجهیز مساجد توسط شهرداری‌ها- اختصاص حداقل‌ها- نباید حداقل‌ها از دست برود- وجود ناظر برای وجود حداقل‌ها

ایجاد سازمان مسجد

یکی از عمده‌ترین موانع برای پویایی مساجد، وجود اختلاف، ناهماهنگی و نبود نگاهی جامع و بلندمدت به مسجد از سوی سازمان‌ها و دستگاه‌های متعدد متولی امر مسجد است. باید برای این وضع که مسجد با وجود متولیان متعدد اما بی‌متولی است، فکری کرد؛ سازمان‌ها و دستگاه‌های درگیر در امر مسجد، کمبودها و مشکلات موجود در مساجد را به دوش یکدیگر می‌اندازند. شورای عالی انقلاب فرهنگی به مثابه قرارگاه فرهنگی انقلاب اسلامی باید در خصوص این موضوع جمع‌بندی را لازم را انجام دهد. دو گزینه برای این وضع می‌توان تصور نمود:

۱. ایجاد سازمان مسجد

سازمان مسجد، سازمانی خواهد بود که مسئولیت کلیه امور مربوط به مسجد و فعال نمودن آن را بر عهده خواهد داشت. از مسائل مربوط به کمبود مسجد، تا الگوی ساخت مسجد، نحوه انتخاب هیات امناء، کمبود امام جماعت، احیاء کارکردهای مغفول مسجد و

۲. ایجاد ستاد عالی مساجد

این ستاد وظیفه هدف‌گذاری، برنامه‌ریزی، و تقسیم مسئولیت بین دستگاه‌های متولی امر مسجد را بر عهده خواهد داشت. در این نگاه سازمان‌های موجود متولی امر مسجد حذف نشده و تنها باید به وظیفه‌ای که از طرف ستاد به ایشان محول می‌شود عمل نمایند. ستاد وظیفه نظارت بر حسن اجرای مصوبات خود را نیز بر عهده خواهد داشت.

تهیه چشم‌انداز مسجد در نظام اسلامی توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی

شورای عالی انقلاب فرهنگی باید متناسب با چشم‌انداز بیست ساله کشور، نقش و جایگاه مسجد را در معادلات فرهنگی اجتماعی جامعه به صورت روشن و قابل فهم ارائه نماید. باید بدانیم در افق ۱۴۰۴ مسجد در نظام جمهوری اسلامی ایران چه جایگاهی دارد. متولی چه کارکردهایی است. چه تعداد مسجد داریم. چه میزان از مردم محلات باید به مسجد بروند. و ...

به عنوان نمونه می‌توان چشم‌انداز را اینگونه بیان نمود:

در سال ۱۴۰۴ مسجد باید به عنوان کانونی‌ترین و محوری‌ترین مجموعه و نهاد برای حل مسائل و مشکلات در سطح محله به حساب آید.

مبتنی شدن برنامه‌های پنج ساله و سالانه بر چشم‌انداز

بعد از تدوین چشم‌انداز و تعیین اهداف کوتاه مدت و بلندمدت متناسب با تحقق چشم‌انداز نیاز است تا گامی‌های موثر و اجرایی در جهت تحقق اهداف تعیین شده

برداشته شود. این گام‌ها می‌تواند در برنامه‌های پنج‌ساله و سالانه کشور منعکس شود.

به عنوان نمونه می‌توان به برنامه‌های ذیل اشاره نمود.

- دسترسی هر فرد به مسجد در هر جایی از شهر باشد با پیاده روی به کمتر از ۵ دقیقه برسد.
- ۹۰ درصد ائمه جماعات، پیشنماز دائم مسجد باشند.
- ۵۰ درصد مساجد از اتاق تشک‌ها و فعالیت‌های فرهنگی اجتماعی برخوردار باشند.
- ۹۰ درصد مساجد از دفتر رسیدگی به امور محرومین و مستضعفین برخوردار باشند.
- ۹۰ درصد خادمین مساجد حداقل از مدرک دیپلم برخوردار باشند.
- ۲ نفر از اعضای هیات امناء مساجد از فرهنگیان باشد.
- تمامی مساجد به امکانات صوتی و تصویری مناسب تجهیز شده باشند.
- و

واگذاری برخی از امور به مساجد به جای ایجاد سازمان‌های رقیب برای مسجد

بسیاری از فعالیت‌های فرهنگی اجتماعی، قابلیت واگذاری به مسجد را دارد از جمله می‌توان به برگزاری دوره‌های آموزشی مختلف برای مردم توسط سازمان‌های فرهنگی یا مدیریت برخی از فعالیت‌های اجتماعی در محلات اشاره نمود. اما متأسفانه برخی از سازمان‌ها به جای واگذاری برخی از امور خود به مساجد، به ایجاد سازمان‌های رقیب برای مسجد در محلات اقدام می‌نمایند. از جمله می‌توان به شهرداری‌های کلان‌شهرها اشاره نمود که بسیاری از فعالیت‌های آموزشی، ترویجی خود را در فرهنگسراها و خانه‌های فرهنگ سامان می‌دهند. آفت این نوع نگاه دور شدن مردم از مسجد و خالی شدن مسجد از کارکردهای متنوع خود و منحصر شدن مسجد تنها به برپایی نمازجماعت خواهد بود که خود این نوع نگاه به مسجد منجر به کاهش جذابیت مسجد و خالی شدن آن از نوجوانان و جوانان می‌شود.

در صورت وجود فرهنگسرا، نقش آن باید منحصر به ارائه خدمات فرهنگی در مساجد تعریف شود نه اینکه خود محل ارائه خدمات فرهنگی و حضور مردم گردد. در این نوع نگاه لازم نیست هر فرهنگسرا فضای بزرگی را برای احداث طلب نماید. میزان فضای مورد نیاز در حد اتاق فکری است که قرار است اقدام به طراحی برنامه‌های فرهنگی متناسب با موضوع تخصصی هر فرهنگسرا و تولید قالب‌هایی برای ارائه آن محتوا باشد.

طرح مسجد ما به عنوان یک نمونه از واگذاری فعالیت‌های فرهنگسراها به مساجد در مشهد قابل نمونه‌برداری برای سایر شهرهاست. در این طرح هر فرهنگسرا موضوع تخصصی خود را که با حضور متخصصین این حوزه در اتاق‌های فکر مورد بررسی و تدقیق قرار گرفته است را در قالب بسته برنامه‌ای متناسب با سنین مختلف در اختیار مساجد منتخب سطح شهر قرار می‌دهد. در ادامه به معرفی طرح مسجد ما اشاره می‌شود.

گزیده‌ای از طرح مسجدها

این مسجد الحرام و مساجد در زمان رسول اکرم (ص) مرکز جنگ‌ها و مرکز امور اجتماعی و سیاسی بوده. این طور نبوده است که در مسجد پیغمبر، همان مسائل عبادی نماز و روزه باشد. مسائل سیاسی اش بیشتر بوده، اسلام می‌خواهد که مردم آگاهانه برای مصالح خودشان و برای مصالح مسلمین در آنجا فعالیت کنند.

امام خمینی رحمته‌الله صحیفه نور: ج ۱۸، ص ۶۷

تقویت فرهنگ عمومی و اخلاق اجتماعی از جمله دغدغه‌های مهمی است که همواره مورد اهتمام دلسوزان و فعالین عرصه فرهنگ بوده است. مواردی چون حسن خلق و اخلاق حسنه، رعایت آداب و قوانین اجتماعی، احترام به سنت‌های ممدوح، نشاط و شادابی، نزدیک شدن هر چه بیشتر به سبک زندگی دینی، مسئولیت‌پذیری، خیراندیشی و خیرخواهی، فضائل اخلاقی و موضوعاتی از این دست گوشه‌ای از فرهنگ عمومی مطلوب را نمایان گر می‌شود.

مشهد الرضا علیه‌السلام به عنوان پایتخت معنوی کشور بیش از هر شهری بایستی تجلی گاه این صفات حسنه گردد. بویژه آنکه به واسطه حضور مضجع پر برکت و منور رضوی

برخی از موضوعات دیگر مانند فرهنگ میهمان نوازی ، انصاف و رزق حلال ، احترام و مهربانی ، خدمت به زائر و مجاور و در یک کلام تأسی به فرهنگ رضوی در این شهر از اهمیت دو چندانی برخوردار است .

مساجد به عنوان قلب تپنده هر شهر و محل حضور و مراوده مردم با یکدیگر از بهترین مکان هایی است که می تواند مرکز گسترش و نشر این مفاهیم ارزشمند باشد . طرح مسجد ما قصد آن دارد که با کمک فعالین و نیروهای متعهد و متخصص مساجد و مشارکت آنها قدمی در جهت این هدف بلند و آموزش این مفاهیم به شهروندان عزیز مشهدی بردارد. ارائه این آموزشها و برنامه ها در فضای مسجد علاوه بر نورانی نمودن این برنامه ها ، ضامن حفظ رویکرد دینی و اسلامی در این برنامه ها نیز خواهد بود . همچنین توجه به نیازهای عینی مردم که بارها و بارها در مراجعه آنها به فرهنگسراها مورد توقع بوده است و سوق دادن آنها به سمت مساجد انشاء الله قدمی خواهد بود که خدمات ارائه شده در فضای مقدس مسجد متنوع تر ، جذاب تر ، کاربردی تر و جامع تر گردد .

بیانیه ماموریت طرح مسجد ما :

طرح مسجد ما به عنوان طرحی آموزشی ترویجی با ماموریت تقویت فرهنگ عمومی و گسترش اخلاق اجتماعی مبتنی بر فرهنگ رضوی و با رویکردهای :

۱) ارائه خدمات فرهنگی اجتماعی در راستای ماموریت های سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری مشهد در مساجد شهر

۲) کمک به نهادینه سازی مساجد به عنوان اصلی ترین پایگاه فعالیت های فرهنگی اجتماعی محلات

۳) کمک به تقویت نهاد مسجد

و با راهبرد اساسی مشارکت فعال نیروهای متعهد و متخصص مساجد و بهره گیری از تشکل های فرهنگی مساجد در گسترش کیفی و کمی فعالیت های مذهبی و فرهنگی و بر مبنای پشتیبانی و حمایت فرهنگسراهای تخصصی مشهد از مساجد طراحی گردیده است .

لذا سازمان فرهنگی و تفریحی شهرداری مشهد در راستای افزایش مشارکت اجتماعی شهروندان و تشکل ها و نهادهای اجتماعی در فعالیت های فرهنگی اجتماعی، اقدام به راهبری و هدایت مشارکت های اجتماعی در سامانه مساجد شهر مقدس مشهد نموده است و طبق برنامه ریزی های انجام شده ۱۱۰ خدمت فرهنگی از مجموع فعالیت های تدوین شده در فرهنگسراها انتخاب گردید و تمامی این ۱۱۰ خدمت در یک برنامه واحد بنام طرح مسجد ما در مساجد شهر مشهد بویژه مساجد فعال محلات و با گروه هدف مردم محله ارائه گردید. تنوع قالب های ارائه شده با توجه به گروه های سنی متنوع، تأکید بر محوریت خانواده در ارائه خدمات با ارائه آموزشهای کاربردی شهروندی و توجه ویژه به موضوعات فرهنگ عمومی با رویکرد دینی از ویژگی های این دوره طرح مسجد ما می باشد. نظر به جایگاه متعالی مساجد و کارکردهایی که از یک مسجد توقع می رود و البته نظر به واقعیت ها و شرایط فعلی مساجد شهر مشهد و برخی اقتضائات، از مجموع پیشنهادات رسیده مجموعاً ۱۱۰ خدمت انتخاب گردید که مساجد عضو طرح با محوریت امام محترم جماعت می توانند از قسمتی از این خدمات بنا به انتخاب خود و طبق دستورالعمل های طرح استفاده نمایند.

امید که این طرح قدمی باشد در جهت تقویت هر چه بیشتر جایگاه مساجد و آن چیزی که رهبر معظم انقلاب در پیام به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز از همه دلسوزان و دست اندرکاران حوزه فرهنگ توقع نمودند و نیز گامی باشد در جهت پیوند اقشار مختلف مردم با فضای مقدس مسجد و خدمات متنوع ارائه شده در آن و آخر اینکه گامی باشد در جهت رضایت هر چه بیشتر حضرت ثامن الحجج علی ابن موسی الرضا علیه السلام.

برای نخستین بار طرح مسجد ما با محور قرار دادن بیان رهبری مقام معظم رهبری: مسجد باید رابطه‌ی خود را با جوانانی که ازدواج میکنند، با کسانی که به موفقیت های علمی و اجتماعی و هنری و ورزشی دست می یابند، با صاحب همتانی که کمک به دیگران را وجهه‌ی همت میسازند، با غم‌دیدگانی که غمگساری می جویند، و حتی با نوزادانی که متولد می شوند، برقرار و مستحکم کند. در سال ۸۷ با هدف ایجاد پایگاه

فرهنگی محلات در مساجد با ۸۷ مسجد شروع به کار نمود. که نتایج اثربخشی این طرح برنامه ریزان حوزه فرهنگی را در برداشت در سال ۸۹ این طرح با ظرفیت ۱۶۰ مسجد در تمام محلات شهر مشهر مقدس برگزار گردد.

که نحوه اجرای آن به این گونه بود :

- ۱- تعیین تاریخ برگزاری جلسات توسط مسجد و اعلام به دبیرخانه طرح
- ۲- تبلیغات و اطلاع رسانی در سطح محله با استفاده از موارد تبلیغی مثل بیان موضوع پس از نماز، توزیع بروشور و....
- ۳- ثبت نام از مخاطبین جهت شرکت در طرح توسط مسجد
- ۴- انتخاب استاد مورد نظر از بین اساتید معرفی شده توسط دبیرخانه طرح
- ۵- ارسال تقویم اجرایی طرح به دبیرخانه
- ۶- فراهم آوردن امکانات مورد نیاز جهت برگزاری جلسات از قبیل سیستم صوت، تخته وایت برد، ماژیک و...
- ۷- توزیع بروشورهای ارسالی دبیرخانه در زمان برگزاری کلاس ها
- ۸- تهیه گزارشات مکتوب و تصویری از اجرای طرح به همراه لیست شرکت کنندگان دوره
- ۹- تکمیل فرم حق الزحمه استاد جهت ارسال به دبیرخانه طرح

درسومین دوره از مسجد ما:

در مرحله اول طرح ، هر مسجد می توانست تعداد ۵ پروژه از مجموع پروژه های ارائه شده در کتاب طرح مسجد ما را انتخاب و اجرا نماید . همه مساجد علاوه بر ۵ پروژه انتخابی، ۲ پروژه بزرگداشت شخصیت های محلی و مسجد مجازی را نیز بایستی اجرا مینمودند. در صورت اجرای دقیق و قابل قبول پروژه ها در مسجد و کسب حد نصاب در ارزیابی سازمان از پروژه های اجرا شده ، مسجد می توانست وارد مرحله بعدی گردد . بازه زمانی اجرای این مرحله از مرداد ماه تا انتهای مهر ماه بود.

همزمان با اجرای این مرحله ، خادمین فرهنگی مساجد که توسط امام جماعت معرفی گردیدند ؛ در موضوعات فرهنگسراها آموزش ویژه ای به صورت حضوری و غیر

حضور می‌دیدند و نسبت به انجام فعالیت توجیح و آمادگی ویژه ای پیدا می‌کردند . در مرحله دوم پس از ارزیابی خادمین فرهنگی مساجد و ارزیابی پروژه های اجرا شده در مرحله اول در صورت کسب امتیاز لازم ، هر مسجد ۸ پروژه از مجموع پروژه های ارائه شده در کتاب طرح مسجد ما را انتخاب و اجرا مینمود.

لازم به ذکر است در صورتی که مسجدی توانمندی ویژه و استعداد نیرویی در اجرای طرح می داشت ، می توانست مقدمات تشکیل کانون تخصصی با هدایت و راهبری فرهنگسراهای تخصصی داشته باشد، مساجدی که وارد این بخش می گردند از خدمات ویژه ای از جانب سازمان برخوردار میشدند .

در چهارمین دوره از طرح مسجد ما:

پس از سپری کردن سه دوره از طرح مسجد ما وبا کسب تجارب بسیار ارزنده و ارزشمند در این حیطه کار فرهنگی مذهبی وبا استعانت از خدامند متعال برآن شدیم تا چهارمین دوره از طرح مسجد ما را با پشتوانه تجارب و حمایت مساجد گرانقدر و مردم عزیز در راستای رسالت سازمان و اهداف طرح را اجرا کنیم باید در این دوره سعی شده است نظارت اخذ شده از دوره های گذشته را مدنظر قرار دهیم در دوره گذشته با استقبال چشمگیر وبی نظیر مساجد و ائمه جماعات و عموم مردم مواجهه شدیم و همچنین از نظارت سازنده صاحب نظران در خصوص بهبود محتوا و فرآیند اجرایی طرح بهره بردیم تا از نظر کیفی نیز بهبودی در طرح حاصل گردد و به همین جهت بر همت خود افزودیم و بر آن شدیم تا با افزایش از ۲۰۰ مسجد به ۴۰۰ مسجد در حداقل ۴۰۰ مسجد محوری شهر مشهد طرح را به اجرا برسانیم و در ذیل آن به ایجاد ۲۰ کانون تخصصی در مساجد ی که حائز شرایط خاص باشند ایجاد خواهیم کرد تا کانون های تخصصی به نحوی جذاب و قدرتمند بتوانند موضوعات تخصصی فرهنگسرا ها را در طرح پوشش بدهند(که وظایف کارشناسان کانون ها به پیوست ارائه میگردد.)

لذا چهارمین دوره طرح مسجد ما با بهره گیری از تجارب سال های گذشته و مشارکت ۸۰ مسجد محوری در سال ۸۷ و ۲۰۰ مسجد در سال ۹۰ ، امسال نیز در ۲ مرحله اجرایی می گردد.

- استفاده از ظرفیت شوراهای اجتماعی محلات برای فعال کردن مساجد
از جمله کارهایی که شهرداری اکثر شهرها در مشارکت بیشتر مردم در امر مدیریت
شهری آغاز نموده‌اند، ایجاد شوراهای اجتماعی محلات است.

شورایاری محلات شهر تهران

اهداف و ماموریت‌ها

هدف کلی از تشکیل شورایاری‌ها شکل‌گیری شبکه گسترده‌ای از روابط اجتماعی و فرهنگی، ایجاد همدلی و اعتماد، ایجاد حس تعلق شهروندی، ایجاد فضای مشارکت فعال و درگیرانه و در نهایت تشکیل و افزایش سرمایه اجتماعی است. از دیگر اهداف تشکیل شورایاری‌ها می‌توان به بهره‌گیری از تجربه و تخصص شهروندان هر محله در اداره امور شهر و همان محله و برقراری ارتباط بین مردم و مسئولین و در نهایت واگذاری اداره امور محلات به خود مردم اشاره کرد. شوراهای یک نهاد مردمی هستند که عملاً نقش نظارتی در محلات و مناطق را دارند و انگیزه تشکیل آنها بستر سازی مشارکت مردم در اداره امور شهر و پل ارتباطی شهرداری با مردم هستند.

هدف از تشکیل شورایاری‌ها در ماده ۱ اساسنامه انجمن شورایاری‌ها اینگونه مقرر گشته است: «در جهت تحقق و اجرای قانون شوراها و تقویت مشارکت هر چه بیشتر شهروندان تهرانی در ساماندهی امور مختلف شهری و جلب همکاری واقعی آنان در ارتقاء کیفیت زندگی شهروندان انجمن‌های شورایاری شهر تهران وابسته به شورای شهر تهران تشکیل می‌شود».

تثبیت پایه‌های اصل مهم مردم سالاری، اجرایی کردن قانون تشکیلات شوراهای اسلامی مصوب مجلس شورای اسلامی، اجرای کامل اصول هفتم و یکصد ملی یکصد و ششم قانون اساسی، جلوگیری از ایجاد فاصله بین حکومت و مردم و تقویت ثبات در کشور و حرکت سریع‌تر به سوی رشد و توسعه از دیگر اهداف مهم تشکیل شورایاری‌هاست. شورایاری‌ها یک نهاد مردمی هستند که عملاً نقش نظارتی در محلات و مناطق را دارند و انگیزه تشکیل آنها بستر سازی مشارکت مردم در اداره امور شهر و پل ارتباطی مردم با

شوراها، شهرداری‌ها و سایر نهادهای دولتی هستند.

شورای اجتماعی محلات مشهد

اهداف و ماموریت‌ها

از دید جامعه شناسان و صاحب‌نظران نیز همکاری مردم در اداره امور شهری خود فقط به پرداخت عوارض ختم نمی‌گردد، بلکه مردم در مدیریت‌ها و تصمیم‌گیری‌ها که به طور مستقیم بر زندگی آنها تأثیر می‌گذارد، نیز سهیم می‌باشند.

علاوه بر این بدلیل گستردگی مشکلات و دغدغه‌های کلانشهری همچون مشهد، مشارکت واقعی و معنا دار مردم در فرآیندهای برنامه ریزی و توسعه آن مورد تایید برنامه ریزان شهری بوده که این مهم بیش از هر چیز در سطح خرد و محله ای ضرورت می‌یابد. لذا با در نظر گرفتن این مطلب می‌توان اهمیت حضور شهروندان و مشارکت آنان در قالب شورایی را بیش از هر چیز به دوشکل مهم و اساسی بیان داشت :

(۱) شناسایی بهتر مشکلات بومی

(۲): جلب مشارکت شهروندان و استفاده از پتانسیل های مردمی در راستای بهبود شرایط فرهنگی و اجتماعی.

همچنین علاوه بر موارد فوق بازگرداندن هویت پیشین و از دست رفته محله، تقویت نقش کارکردی محله در زندگی شهری، دسترسی به خدمات شهری در سطح محله ای و جلب مشارکت مردم محله در نیاز سنجی، سیاست‌گذاری و برنامه ریزی و اجرا از اهداف مدیریت شهری محله محور بوده که در این بین نقش و جایگاه فرهنگی در مدیریت محله محور از اهمیت شایانی برخوردار است. لذا فرهنگ شهرها و به تبع آن فرهنگ محله‌ها ابزار قدرتمندی برای کنترل توسعه شهری و محله ای، منبع خاطرات و بازسازی هویت و میراث های شهری و هدایت کننده ساخت و ساز و معماری شهری و محله ای تلقی می‌شود.

اضافه برآن، فرهنگ های محله ای می‌توانند از نزدیک و به طور مسالمت آمیزی مسائل اجتماعی محله مانند جرم، خشونت، آسیب ها و ناهنجاریهای اجتماعی راکاهش داده و رضایت خاطر و امنیت شهروندان را فراهم آورند. از این رو همواره

تدوین و اجرای برنامه‌هایی در قالب محلات مفید و موثر بوده است که از مهمترین این برنامه‌ها که بزرگترین آن برای واگذاری مدیریت برنامه‌های مربوط به شهروندان به خود ایشان در دومین کلانشهر مذهبی جهان محسوب می‌شود، تشکیل «شوراهای اجتماعی محلات» می‌باشد که با رویکرد محله محور و در راستای افزایش مشارکت مردمی در مدیریت شهری و نیز ترویج فرهنگ و هویت اسلامی در محلات بوجود می‌آید. لذا می‌توان مهمترین اهداف تشکیل این شوراهای را به شرح زیر بیان کرد:

- تقویت هویت محلات
- افزایش ارتباط و اعتماد متقابل بین ساکنین محلات و شهرداری.
- ارتقاء فرهنگ شهروندی با افزایش همبستگی مردم در سطح محلات و احساس تعلق مردم به شهر و محله
- جلب مشارکت مردم، نهادها و تشکلهای غیر دولتی و واگذاری هر چه بیشتر فعالیت‌های اجرایی به آنان.
- بهره برداری از شبکه گسترده ارتباطی با مردم و افزایش مشارکت و نظارت همگانی بر خدمات و مراکز اجتماعی
- بهبود زیر ساخت‌های فعالیت‌های اجتماعی در سطح محلات
- بهره‌گیری بهینه از امکانات و ظرفیت‌های موجود در محلات و شهر
- امید که با شکل‌گیری و شروع به کار این شوراهای گامی مفید و موثر در جلب مشارکت‌های مردمی و توسعه و تقویت برنامه‌های اجتماعی در محلات برداشته شود.

۲- هدف:

مشخص کردن فرآیند شکل‌گیری و اداره شوراهای اجتماعی محلات به منظور توسعه و تقویت مشارکت‌های مردمی در سطح محلات شهر مشهد

۳- تعاریف و اصطلاحات:

محله: محدوده مشخصی از مناطق شهری در سطح شهر مشهد بوده که بر مبنای

تقسیمات شهرداری تعیین شده است.

مسجد محوری: یکی از مساجد فعال در سطح محله که در اجرای برنامه های فرهنگی و اجتماعی مشترک با شهرداری منطقه هماهنگ بوده و همکاری و تعامل مستمر و مطلوبی در این خصوص با شهرداری داشته باشد. انتخاب مسجد مذکور بر عهده معاونت فرهنگی و اجتماعی منطقه می باشد.

شورای اجتماعی محله : شورایی با عضویت نه نفر از افراد حقیقی و حقوقی که بعنوان نمایندگان اقشار مختلف مردم محله و در راستای افزایش مشارکت مردمی در مدیریت اجتماعی شهر در سطح محلات شکل گرفته و در حیطه قوانین و مقررات به صورت افتخاری به فعالیت می پردازند. اعضای شورا به شرح زیر تعیین می گردند:

- ۱- **رئیس شورا:** رئیس ناحیه شهرداری که محله در آن واقع شده است.
- ۲- **دبیر شورا:** کارشناس فرهنگی و اجتماعی ناحیه ای که محله در آن واقع شده است، به عنوان دبیر شورا تعیین می گردد.

۳- **امام جماعت مسجد محوری:** امام جماعت مسجد محوری محله از سوی رئیس شورا برای عضویت در شورای اجتماعی محله دعوت می گردد. در صورتیکه امام جماعت مسجد محوری نتواند و یا تمایلی به عضویت در شورا نداشته باشد، امام جماعت یکی از مساجد سطح ناحیه بنا به پیشنهاد دبیر و تایید رئیس شورای اجتماعی محله برای عضویت در شورا دعوت می گردد.

۳- **نماینده کلانتری یا نماینده اداره بهداشت:** نماینده ای از سوی کلانتری یا مرکز بهداشت محله ای که شورا در آن تشکیل می شود، برای عضویت در شورا دعوت می شود. در این مورد رئیس شورا موظف است نسبت به مکاتبه با یکی از این دو نهاد، با اولویت کلانتری محله، به منظور دعوت از نماینده ایشان برای عضویت در شورا اقدام نماید.

۴- **نماینده مدارس :** مدیر یکی از مدارس محله است که برای عضویت در شورا از وی دعوت به عمل می آید. در این مورد اولویت با مدیر مدرسه ای است که ضمن تمایل به فعالیت در شورا ساکن همان محله نیز باشد.

۵- **نماینده تشکل های مردمی:** مسئول یکی از تشکلهای مردمی محله (هیئت مذهبی، کانون فرهنگی، انجمن خیریه، بسیج، تشکل ورزشی، تشکل اجتماعی

یا تشکل علمی) که به عنوان یک تشکل مردم نهاد در سطح محله فعالیت داشته و به از مراجع قانونی مجوز فعالیت داشته باشد، به عضویت شورا دعوت می گردد. ۶- **نماینده فرهیختگان محله:** شامل شخصیت شناخته شده ای از اساتید دانشگاه، صاحب نظر در مسائل فرهنگی و اجتماعی، مخترع و یا چهره شناخته شده ادبی یا هنری در محله می باشد، که به عضویت شورا دعوت می گردد.

۷- **نماینده بانوان محله:** یکی از بانوان محله که در عرصه های اجتماعی یا مذهبی محله همچون هیئت و یا مسجد محل فعال باشد، به عضویت شورا دعوت می گردد. در صورت وجود چند نفر با این مشخصات اولویت با شخصی است که تحصیلات بالاتری داشته باشد.

۸- **نماینده کسبه:** یکی از کسبه محله که در عرصه های اجتماعی یا مذهبی محله مثل هیئت و یا مسجد محل فعال باشد، به عضویت شورا دعوت می گردد. در صورت وجود چند کسبه با این مشخصات، اولویت با شخصی است که سابقه سکونت بیشتری در محله داشته باشد.

شرایط عمومی صلاحیت اعضای شورای اجتماعی محله به شرح زیر می باشد:

- تابعیت جمهوری اسلامی ایران
- التزام به قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
- داشتن حداقل ۲۵ سن
- دارا بودن صلاحیت اخلاقی، علمی و فرهنگی
- دارا بودن حداقل مدرک دیپلم
- عدم سابقه کیفری و محرومیت های اجتماعی
- سابقه سکونت حداقل یکسال سکونت در محل برای مسئول تشکل مردم نهاد، فرهیخته محله، نماینده کسبه محله و نماینده بانوان محله
- برخورداری از حسن شهرت
- تاهل

همانطور که در دو نمونه از شوراهای اجتماعی محلات در تهران و مشهد به عنوان دو کلانشهر مشاهده شد، مشارکت مردم در تصمیمات محله ای با مدلی شورایی و

با حضور نماینده اقشار مختلف هر محله طراحی شده است. مزایای دخالت دادن مردم در امر تصمیم‌گیری در مدیریت شهری امری بسیار مبارک و به منظور حل مسائل محله‌ای بسیار راهگشا است. تجربه سایر کشورهای به اصطلاح مدرن نیز این امر را ثابت می‌کند. تاریخچه حضور مردم در صحنه‌های مختلف در نظام اسلامی نیز، درستی این ادعا را ثابت می‌کند که هر جا مردم ورود کرده‌اند، پیروزی و موفقیتی برای نظام اسلامی حاصل شده است. از این جهت مزیت طراحی این مدل را نباید نادیده گرفت. اما نکته قابل تامل و جدی که در طراحی این مدل برای مدیریت شهری مغفول واقع شده است، عدم تعریف نقش مشخصی برای مسجد در محلات است. در خوشبینانه‌ترین ترکیب شوراها، امام جماعت یکی از مساجد محله یک عضو عادی با یک حق رای خواهد بود.

شاید در نگاه مدیریت شهری، این مدل مشارکت دادن مردم در محلات مشکلی را ایجاد ننماید و از این منظر خرده‌ای به مدیریت شهری نیست، اما با نگاهی مبتنی بر مهندسی فرهنگی به مدل شوراهای اجتماعی محلات، می‌توان به خوبی آسیب‌های این مدل را برای حذف نگاه مسجدمحوری به فعالیت‌های فرهنگی اجتماعی محلات در بلندمدت، مشاهده نمود.

شهرداری بدلیل تکثر مسئولیت‌ها در شهر و وسعت سازمانی، براحتی اکثر کارکردهایی که از مسجد مطلوب در طراز نظام اسلامی انتظار می‌رود را می‌تواند در مدل شوراهای خود تحقق بخشد و در بلندمدت و نهادینه شدن این مدل در محلات دیگر رقابت مسجد با این شوراها، برای احیای کارکردهای مورد انتظار از مسجد، بیهوده و بی‌ثمر خواهد بود.

استفاده از مساجد برای پیشبرد سیاست محله‌محوری در شهرداری، فرصتی طلایی برای مساجد به منظور احیای کارکردهای مغفول مانده است تا مسجد دوباره همانند دوران‌های طلایی خود، محل طرح مسائل مردم و حل آنها بوده و بتواند در جهت رفع موانع مادی و معنوی رشد و تعالی مردم گام‌های جدی بردارد.

بدلیل اهمیت موضوع در نگاهی بلندمدت، شایسته است تا شورای عالی انقلاب

فرهنگی به مثابه قرارگاه فرهنگی نظام اسلامی که وظیفه رصد و دیده‌بانی جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی و اخذ تصمیمات به موقع را دارد، در خصوص مدل شورای اجتماعی محلات در کلانشهر و تابع آن در شهرهای کوچک - که معمولاً از تهران و کلانشهر الگوبرداری می‌کنند - ورودی مناسب به منظور جلوگیری از ضربه به مسجد محوری فعالیت‌های فرهنگی اجتماعی در محلات، داشته باشد.

توانمندسازی ارکان مسجد

از جمله مسائلی که در روند مسجد محوری فعالیت‌های فرهنگی اجتماعی می‌تواند مانع ایجاد نماید، نبود نیروهای توانمند در بین متولیان امور مسجد است. نیروی انسانی مهم‌ترین عنصر هر سازمان برای موفقیت در رسیدن به اهداف از پیش تعیین شده است و مسجد نیز از این امر مستثنی نیست. تجربه ثابت کرده است که در مسجدی که نیروهای فعال در آن از امام جماعت، هیأت امناء، فعالین فرهنگی، خادم و ... از انگیزه بالا برای خدمت به مسجد و فرهنگ دینی برخوردار بوده و توانایی‌های لازم برای تحقق اهداف یک مسجد متعالی را دارند، فعالیت‌های عبادی و فرهنگی از کثرت و کیفیت بالایی برخوردار بوده و دامنه تاثیرگذاری مسجد در محله از وسعت بالایی برخوردار است.

علاوه بر توجهی که سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی امور مسجد در احراز شرایط ورودی ارکان هر مسجد باید به خرج دهند، وجود برنامه‌های مدون برای رشد و ارتقای ایشان باید در دستور کار این دستگاه‌ها باشد.

سرفصل دوره‌های توانمندسازی که لازم است برای ارکان مسجد برگزار شود به تفکیک هر کدام از رکن‌های مسجد عبارت است از:

۱. امام جماعت

به نظر حوزه‌های عملیه بایستی به طور ویژه در کنار آموزش طلاب برای رسیدن به مدارج بالای حوزوی، بخش ویژه‌ای را به تربیت امام جماعت اختصاص دهند. در برخی از کشورهای عربی از جمله عربستان بدلیل اهمیتی که مسجد در مدیریت افکار عمومی جامعه دارد و فهم اهمیت این جایگاه توسط مسئولین این کشورها، مراکزی خاص

برای تربیت امام جماعت در نظر گرفته شده است.

تربیت امام جماعت بدین معنا که حوزه‌های علمیه بایستی به طور تخصصی طلابی را برای بر عهده گرفتن پیشنمازی مساجد آماده نمایند. این ائمه جماعات در طراز مسجد مطلوب اسلامی، علاوه بر اقامه سه وعده نماز جماعت با کیفیت و جذابیت بالا، سایر کارکردهای مورد انتظار از مسجد را نیز فعال نموده و به معنای واقعی کلمه مسجد را به منظور رسیدن به اهداف متعالی خود مدیریت یا به تعبیری درست تر رهبری می‌نمایند. آموزش‌های در نظر گرفته شده برای امام جماعت بایستی منعکس کننده شایستگی‌های لازم یک امام جماعت ایده‌آل باشد که پیشتر به این ویژگی‌ها اشاره گردید.

۲. هیات امناء

هیات امناء به عنوان شورای فکری و اجرای، در مدیریت مسجد به امام جماعت کمک می‌رسانند. بدلیل تاثیرگذاری بالای اهیات امناء بر امام جماعت و مسئولیت در پیگیری مسائل مربوط به مسجد، از دو جهت باید دقت لازم صورت پذیرد:

الف) انتخاب هیات امناء

بدلیل تنوع فعالیت‌های مسجد و کارکردهای متنوع آن، افرادی شایسته انتخاب در هیات امناء می‌باشند که از صلاحیت‌های فکری و فرهنگی و مهارتی لازم برای تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری متناسب با مسجد مطلوب را برخوردار باشند. به نظر بسیاری از فرهنگیان یا اساتید دانشگاه ساکن در محله مسجد از انتخاب‌های مناسب برای عضویت در هیات امناء می‌باشند.

برای انتخاب هیات امناء به نظر نیاز است تا مصاحبه‌های تخصصی و عمیق از داوطلبین این امر به عمل آید تا انتخاب شده‌ها شرایط حداقلی احراز این پست را دارا باشند.

ب) آموزش و ارتقاء مداوم

بدلیل اینکه مسجد قرار است با تمام اقشار محله از کوچک و بزرگ با فرهنگ‌های مختلف و سطح سوادهای متنوع در تعامل باشد، نیاز است تا اعضای هیات امناء که در برنامه ریزی مسجد دخالت داشته و بر حسن اجرای آن نظارت دارند توانمندی‌های لازمی

را کسب کرده یا متناسب با پیشرفت روز، ارتقاء دهند. این شایستگی‌های همانطور که در مطالب پیشین با عنوان شایستگی‌های فعالان مسجد آمده است، آموزش‌های آن باید از طرف مسئولین دستگاه‌های مرتبط با امر مسجد پیگیری شود.

۳. فعالان فرهنگی مسجد

امام جماعت و فعالان فرهنگی خط مقدم فعال نمودن کارکردهای متنوع مسجد محسوب می‌شوند. توانمندی‌ها و قوت‌های فعالان فرهنگی، قوت و تاثیرگذاری بیشتر برنامه‌های مسجد را به دنبال خواهد داشت. بر همین مبنا تلاش در جهت ارتقاء و توانمندی فعالان فرهنگی از جمله کارهای موثر در تحقق مسجدمحوری فعالیت‌های فرهنگی اجتماعی است. چند طرح موفق که از طرف دستگاه‌ها و سازمان‌های فرهنگی در مساجد، در این راستا گام‌های موثر برداشته‌اند به عنوان نمونه بیان می‌شوند.

• طرح خادمین شهر بهشت

طرح خادمین شهر بهشت به دنبال این آرمان مقدس توسط جمعی از فرهیختگان فرهنگی و تربیتی شهر طراحی و ارائه شد. در این طرح محور اصلی گروهی از نوجوانان شهروند هستند که حول شمع وجود یک مربی جمع شده و در جلساتی که با حمایت شهرداری برگزار می‌شود در گام اول خود را از جهت ایمانی، عقیدتی و فرهنگی برای فردایی روشن آماده می‌کنند و در درجه بعد برای شهر خدمات ارزنده‌ای فراهم می‌کنند.

مربی در این طرح، محور فرآیند تربیتی است؛ او دلسوزانه بخشی از وقت خود را صرف تربیت نوجوانان می‌کند. نوجوانانی که در دوره‌ای از زندگی خود قرار دارند که بشدت فرهنگ پذیر و آماده یادگیری هستند. هر نقشی که در این دوره سنی در قلب نوجوان شکل می‌گیرد سرنوشت آینده او و شهر ما را رقم خواهد زد. و دقیقاً تفاوت عمده این طرح با سایر طرحهای آموزشی نیز در همین جنبه تربیتی آن نهفته است، چرا که نوجوان در این سن به حکم طبیعت نوجوانی بدنبال کسب هویت مستقل خود است، او در خارج از خانواده در جستجوی الگویی است؛ راهی که او را به عالم بزرگسالان وارد کند، مسولیت‌پذیری را در او تقویت و در جمع هم‌سالان برای او شخصیت موجهی فراهم کند و مربی با فهم این نیاز نوجوان، با دغدغه مقدس مکتبی و انقلابی به او درس

تعهد و دردمندی خواهد داد.

با توجه به ماموریت‌های شهرداری، توجه نسبت به مسائل شهر و اطرافیان، دغدغه نسبت به مستضعفان و سالمندان شهر، اهمیت به موضوع همجواری و فرهنگ زیارت و ... از جمله محورهای تربیتی این طرح هستند که در قالب برنامه های متفاوت پیگیری خواهد شد و در مقابل شهر نیز از خدمات آنها برخوردار خواهد شد.

مزیت این طرح در مسجدمحوری، ایجاد بستر مناسب برای شروع به فعالیت بسیاری از علاقمندان به کار فرهنگی و تفریحی است که مسجد را پایگاه خود قرار می‌دهند. طرح به دلیل حمایتی که از لحاظ محتوایی و تفریحی گروه‌ها را انجام می‌دهد برای بسیاری از افراد علاقمند به کار فرهنگی که دنبال ایجاد فضای مساعد و حمایت حداقلی برای شروع فعالیت بودند، جذاب است. نتیجه این طرح ارتقاء کمی و کیفی سرمایه اجتماعی است که در مسجد کار فرهنگی میکند. تا کنون در طرح خادمین شهر بهشت نزدیک به ۵۰۰۰ هزار مربی و نزدیک به ۱۰۰ هزار دانش آموز آموزش دیده‌اند. (www.khdemin.shahrebehesht.ir)

• طرح شجر

مقدمه

امروزه مهم ترین سرمایه هر کشور، سرمایه اجتماعی آن است. سرمایه ای که با وجود آن رسیدن به اهداف آن جامعه ممکن خواهد شد.

نظام مقدس جمهوری اسلامی، اهداف روشن و واضحی، مبتنی بر دین کامل اسلام ترسیم کرده است که نیل به آن اهداف بدون در نظر گرفتن این سرمایه غیر ممکن است. از همین رو تلاش در جهت رشد و ارتقاء سرمایه اجتماعی از برنامه های ضروری به حساب می آید.

عمده این سرمایه بر اساس ویژگی های فرهنگی جامعه شکل می گیرد، پس برای رشد سرمایه اجتماعی بیش ترین هزینه باید در بخش فرهنگ انجام شود تا اثر

مستقیم آن را در سرمایه اجتماعی مشاهده نمود.

خوشبختانه در کشور ما مشکل برنامه ریزی وجود ندارد، بسیاری برنامه های دقیق و مناسبی که طراحی شده اما در مرحله اجرا متوقف مانده اند. به زعم بسیاری از کارشناسان حوزه فرهنگ مشکل فرهنگ در جامعه ما مدیریت فرهنگی است و نه برنامه ریزی فرهنگی! این مشکل مستقیماً به نیروی انسانی کشور بر می گردد و این چرخه دوباره به سرمایه اجتماعی می رسد. اما باید از کجا شروع کرد؟

فرهنگ مقوله ی پیچیده ای است که عوامل گوناگونی بر آن موثر اند. عواملی که هر کدام می تواند مسیر حرکت فرهنگی را تغییر دهد، از همین رو فعالیت در حوزه ی فرهنگ نیز بسیار مهم است و باید هوشمندانه و با آگاهی کامل صورت گیرد.

ضرورت و اهمیت طرح:

تشکل ها و در بستر تشکل ها، فعالان فرهنگی به عنوان خط مقدم جبهه نبرد فرهنگی باید با شناخت ظرفیت ها و محدودیت های موجود فعالیت های خود را تنظیم و برنامه ریزی نمایند.

بنابراین یکی از ملزومات مربوط به فعالیت های فرهنگی آگاهی های موضوعی در این حوزه است، آگاهی هایی که باید فراگرفته شوند و در همه حال مورد استفاده قرار گیرند.

با توجه به این موضوع موسسه خدمات مشاوره ای جوانان و پژوهشهای اجتماعی آستان قدس رضوی سال هاست در حوزه ی آموزش های فرهنگی پیش قدم است و دوره های گوناگونی را برگزار نموده است.

دوره ی آموزش فعالان فرهنگی، چهارمین دوره ی آموزشی خاص فعالان فرهنگی است که تابستان و پاییز سال جاری بر گزار خواهد شد.

هدف کلی:

با توجه به اهمیت تاثیر گذاری جریان های موثر در عرصه جبهه فرهنگی انقلاب، ایجاد بستر لازم برای پرورش نیروهای فعال و کارآمد تشکل های اسلامی مردم نهاد که به صورت خودجوش و با انگیزه های درونی از متن جامعه بوجود آمده اند بیش از پیش

ضروری به نظر می‌رسد.

اهداف و دستاوردهای مورد نظر دوره :

- ایجاد بستر آشنایی و ارتباط تشکلی های فرهنگی با یکدیگر
- شناسایی نیروهای فعال در حوزه فرهنگی و ارتباط این افراد با هم
- کسب آموزش های پایه ای فعالیت های فرهنگی
- شناخت و بهره‌مندی از صاحب‌نظران و اساتید این حوزه
- ایجاد فضای تبادل تجربیات فرهنگی
- آشنایی با سازمان‌ها و نهاد های فرهنگی

پیشینه :

از سال ۸۱ دغدغه آموزش فعالان فرهنگی در حوزه تشکلی‌ها در موسسه وجود داشته که برگزاری برنامه "علویان جوان" در سال ۸۱ و ۸۲ با هدف ارتقاء سطح عملکردی تشکلی‌های فرهنگی در این راستا بوده است. این برنامه به صورت نشست‌هایی با حضور مدیران و اعضا فعال تشکلی‌های فرهنگی در موضوعات مرتبط برگزار شده است. پس از آن نیز برگزاری سه دوره تربیت مدیر فرهنگی طی سال‌های ۸۳ الی ۸۹، برنامه گفتمان فرهنگی جوان در سال ۸۷ و ... نشان از این دغدغه به جا و مهم دارد.

این برنامه‌ها با بررسی و مطالعه طرح‌ها و پژوهش‌های فراگیر در حوزه فرهنگ و تعامل با نهاد های فرهنگی کشور طراحی و اجرا شد.

فعالیت‌هایی که برای اولین بار در کشور با این محتوا انجام و نیروهای تشکلی در آن دوره‌ها آموزش دیدند.

دوره آموزش فعالان فرهنگی:

چهارمین دوره آموزش فعالان فرهنگی با عنایت به این مقدمات و این تجربیات طراحی و در حال اجرا می‌باشد.

در این دوره ۶۰٪ از مدیران و اعضا فعال تشکلی‌های فرهنگی مشهد انتخاب و به عنوان دانش‌پژوه در دوره حضور دارند، این تعداد نماینده بیش از ۴۰ تشکلی فرهنگی مشهد

هستند که در ۶۰ جلسه و نشست آموزشی شرکت خواهند داشت. (www.shajar.ir)

تسهیل فرآیندهای قانونی برای حضور مجموعه‌ها و تشکل‌های فرهنگی در مساجد

از جمله اقداماتی که می‌تواند منجر به توجه و اهتمام بیشتر تشکل‌ها و مجموعه‌های فرهنگی برای حضور در مسجد گردد، تسهیل فرآیند قانونی برای حضور ایشان در مساجد است. بسیاری از مجموعه‌های فرهنگی برای تهیه مکان فعالیت با مشکل مواجه هستند و مسجد می‌تواند این مکان را در اختیار این مجموعه‌ها قرار دهد. برای این امر نیاز است تا مسئولین ذی‌ربط مقدمات قانونی لازم را فراهم نمایند. از جمله این اقدامات قانونی می‌توان به موافقت ادارات ارشاد شهرستان‌ها با معرفی مسجد به عنوان مکان موسسه فرهنگی هنری اشاره نمود. یا معرفی مسجد به عنوان مکان شرکت‌های فرهنگی هنری اشاره نمود. صدور مجوز برگزاری مهدکودک در مسجد از دیگر نمونه هاست.

ایجاد سایت تبادل تجربیات مسجدیان موفق - ایجاد بستری برای تبادل تجربیات بین مساجد

برخی از مدل‌های اجرا شده در مساجد موفق که توانسته‌اند کارکردهای متنوعی را در مسجد خودشان احیاء نموده و انجام دهند، قابلیت انتقال به سایر مساجدی که بدنبال تحقق مسجدمحوری فعالیت‌های فرهنگی اجتماعی هستند، را داراست؛ اما متأسفانه بدلیل اینکه معمولاً مساجد موفق همگی برای نشر مدل‌های اجرایی خود ندارند، سایر مساجد نیز از این تجربیات بهره‌ای نمی‌برند. بدین منظور نیاز است تا حداقل سایت پورتالی از طرف یکی از سازمان‌های درگیر در امر مسجد همچون مرکز رسیدگی به امور مساجد، راه اندازی شود. مقدمه این سایت نیاز است تا مساجد موفق در امر مسجدمحوری فعالیت‌های فرهنگی اجتماعی در محلات، در گستره کشور شناسایی شده و بعد از ارتباط‌گیری و جمع اطلاعات ایشان، بر روی سایت بارگذاری شود. همچنین این سایت باید قابلیت بارگذاری اطلاعات مساجد موفق توسط خودشان را نیز داشته باشد تا بین مساجد تبادل تجربیات اتفاق بیافتد.

راهکارهای مرتبط با ارکان مسجد

نقش امام جماعت

اگر مسجد بخواهد در مدیریت مسائل فرهنگی و اجتماعی محله نقشی محوری پیدا نماید، امام جماعت باید به عنوان مدیر مسجد و رکن اصلی آن، نقشی در همین طراز برای خود قائل شده و در جهت تحقق آن تلاش نماید. نقش و وظایفی که امام جماعت این چنین مسجدی باید در جهت ایفای آن اهتمام لازم را داشته باشد به شرح زیر است:

• شناسایی و دعوت از نیروهای مناسب هیات امناء و فعالین فرهنگی برای حضور در مسجد

تشکیل یک تیم با انگیزه، توانمند و هماهنگ، ضامن تحقق برنامه‌های آینده مسجد و امام جماعت است. به نظر امام جماعت باید به طور مستقیم در شناسایی افراد مناسب هیات امناء که از انگیزه و توان فکری و مهارتی لازم برخوردار باشند، دخالت نموده و همچنین نیروهای فعال فرهنگی حاضر در محله را نیز برای همکاری و نقش آفرینی در مسجد دعوت نماید.

• تدوین برنامه‌ای مشخص برای فعال نمودن مسجد

اولین گام برای هر مسجدی فعال نمودن کارکرد اصلی مسجد یعنی نماز جماعت‌های سه گانه است. جذاب‌سازی نماز جماعت از اولین کارهایی است که امام جماعت به کمک سایر متولیان مسجد باید مدیریت نمایند. یعنی حضور مردم در مسجد پررنگ باشد. در ادامه امام جماعت به کمک متولیان مسجد باید برنامه‌ریزی مشخص و گام به گامی را برای احیاء کارکردهای مسجد صورت دهند. انتخاب کارکردها باید متناسب با نیازها و آسیب‌های که در محله وجود دارد، باشد. به عنوان نمونه در مناطق پایین شهر، رسیدگی به حال محرومین و مستضعین یکی از کارکردهای مهم مسجد محسوب می‌شود. تشکیل صندوق قرض الحسنه، کمیته جمع‌آوری کمک‌های مردمی، اردوی جهادی در محله و ... از جمله فعالیت‌هایی است که ذیل این کارکرد می‌تواند تعریف شود.

• راهبری و نظارت بر حسن اجرای برنامه‌ها

بعد از تدوین برنامه‌ها و حرکت به سمت اجرایی نمودن این برنامه، به منظور تحقق اهداف تعیین شده در برنامه‌ها، نیاز است تا مدیر مسجد بر حسن اجرای آن نظارت داشته و از منطری بالاتر برنامه‌ها را راهبری نماید. ایجاد انگیزه در مجریان، دوری از روزمرگی، جلوگیری از بروز انحراف در برنامه، پوشش آسیب‌های احتمالی و ... از جمله کارهایی است که امام جماعت باید در مسیر اجرای برنامه‌ها بدانها اهتمام داشته باشد.

• ارتباط‌گیری با مردم محله

رمز موفقیت امام جماعت، ارتباط مستمر با مردم محل و به اصطلاح مردمی بودن امام جماعت است. امام جماعت باید در حیطه معقول اطراف مسجد از وضعیت زندگی اهالی محله باخبر بوده و به بهانه‌های مختلف با ایشان تعامل داشته باشد. این ارتباط نباید تنها منحصر به مسجدها شود بلکه باید همه افراد محله را در برگیرد. تلاش برای رفع گرفتاری از گرفتاران، عیادت بیماران، اهدا هدیه به زوج‌های جوان، برگزیدگان علمی، ورزشی، شرکت در مراسم سوگواری و دل‌داری به مصیب‌زدگان و ...، از جمله کارهایی است که امام جماعت می‌تواند برای نزدیکی دل‌های اهالی محله به مسجد صورت دهد.

• پیگیری از احوال مسجدی‌ها

یکی از وظایف امام جماعت، پیگیری احوال مسجدها است. امام جماعت باید آنقدر به مسجدی‌ها نزدیک باشد که با مسائل و مشکلات ایشان آشنا بوده و برای رفع آنها تلاش کند. امام جماعت باید به نیامدن برخی از مسجدی‌ها حساس بوده و جویای حال غایبین شود.

• جذاب سازی اقامه نماز برای نوجوانان و جوانان

امام جماعت باید نماز جماعت را به گونه‌ای اقامه کند که نماز برای نوجوانان و جوانان نیز جذابیت داشته باشد. طولانی کردن نماز و ادای تمامی مستحبات با روحیه نسل امروز سازگار نیست؛ باید نماز جماعت مناسب حال اکثریت مسجد و مختصر و

در حد واجبات ادا شود. تشویق و برخورد با محبت امام جماعت با نوجوانان و جوانان حاضر در مسجد بر جذابیت نمازجماعت در منظر ایشان می‌افزاید.

• مدیریت هیات امناء

بعضاً هیات امناء بدلیل مسئولیتی که در جذب اعتبارات به مسجد دارند، در مسائلی که مستقیم به ایشان مربوط نیست دخالت کرده و سلیقه شخصی خود را اعمال می‌نماید. امام جماعت باید به عنوان مدیر مسجد، هیات امناء را مدیریت کرده و در موارد خارج شدن ایشان از محدوده مسئولیتی به ایشان تذکر لازم را بدهد.

• جلب مشارکتها و کمک‌های مردم برای تجهیز و نگهداری مسجد

امام جماعت باید به گونه‌ای با مردم محله تعامل کند که مردم، مسجد را از خود بدانند و خودشان کاستی‌ها و نیازهای مسجد را مرتفع نمایند.

• توجیه بودن نسبت به کارکردهای متنوع مسجد

امام جماعت باید به کارکردهای متنوعی که مسجد می‌تواند عهده‌دار آن باشد، اعتقاد داشته باشد. امام جماعتی که تنها کارکرد مسجد را در اقامه نماز جماعت می‌داند، جلوی هر فعالیتی غیر از کمک به نمازجماعت را خواهد گرفت.

• تلاش در رفع مشکلات محله و پیگیری از مراجع ذی صلاح

برخی از مشکلات در محله از این قابلیت برخوردار است تا امام جماعت پیگیر رفع آنها از مسئولین باشد.

• تلاش در جهت مدیریت فضای اخلاقی و اجتماعی محله و هماهنگی

با مراکز فرهنگی اجتماعی فعال در محله

امام جماعت نباید به منکرات و معضلات فرهنگی اجتماعی که در محله اتفاق می‌افتد بی تفاوت باشد. امام جماعت باید به وضعیت گرانی، ترویج نمادهای غربی، منکرات اخلاقی، مزاحمت‌ها حساس بوده و در جهت رفع آنها از طرق صحیح اقدام نماید.

• تلاش در جهت محرومیت زدایی

امام جماعت باید به مسئله فقر و محرومیت در محله به طور ویژه رسیدگی کند. فقر و محرومیت سدی محکم در برابر رشد و تعالی معنوی افراد است. تشکیل صندوق قرض الحسنه، جمع آوری کمک‌های مردمی برای محرومین، تشکیل اردوهای جهادی در محله از جمله اقداماتی که امام جماعت می‌تواند برای محرومیت زدایی از محله برنامه ریزی و اجرا نماید.

• تلاش در جهت آموزش و ارتقاء فرهنگی مردم محله

یکی دیگر از کارهایی که امام جماعت می‌تواند در محله پیگیری نماید، تلاش برای ارتقاء فکری و فرهنگی مردم محله است. امام جماعت این کار را می‌تواند از طریق دعوت از تشکلهای فرهنگی و انقلابی برای حضور در مسجد و پیگیری این کار، به انجام برساند. ترویج کتابخوانی، آموزش مهارت‌های زندگی، آموزش آداب و سبک زندگی دینی و ... از جمله محورهایی این آموزشها می‌تواند باشد.

امام جماعت علاوه بر دعوت از تشکلهای، خود نیز می‌تواند به وسیله جوانان مشتاقی مسجدی تشکلهایی بدین منظور ایجاد نماید.

• تلاش در جهت کادرسازی و نیروسازی برای آینده مدیریت فعالیت‌های فرهنگی اجتماعی مسجد

امام جماعت باید برای پیگیری بسیاری از کارکردهای زمین مانده در مسجد، به مرور اقدام به تربیت و کادرسازی از میان جوانان علاقمند به کار فرهنگی، نماید تا در آینده کارکردهای زمین مانده بوسیله همین جوانان احیاء و اجرایی شود.

نقش هیات امناء

- وقت گذاری مناسب با نیازهای مسجد
- عدم دخالت دادن سلیقه شخصی در اجرای برنامه‌های مسجد
- دوری از نگاه صرف درآمدزایی و اقتصادی برای انجام هر فعالیت در مسجد
- هماهنگی با امام جماعت و دوری از تضعیف جایگاه او

• انجام برخورد‌های مشفقانه و محبت‌آمیز با فعالان فرهنگی فعال در مسجد

نقش خادم مسجد

- رعایت احترام به مامومین
- برخورد مناسب با کودکان، نوجوانان و جوانان در مسجد
- بازگشایی مسجد تا لحظه حضور مردم و فعالین فرهنگی
- حفظ اموال مسجد

راهکارهای مرتبط با تشکل‌های فرهنگی (فعالان فرهنگی)

در تعریف تشکل یا سازمان مردم نهاد (سمن) این گونه آمده است:

مجموعه ای که با سرپرستی مردم (موسسین)، برای مردم (سرویس گیرندگان)، به وسیله مردم (داوطلبین) و به منظور بهبود کیفیت زندگی مردم (جامعه) و نیل به توسعه‌ی همه جانبه در سطح محلی، ملی، بین المللی، بدون انتظار تقیسم سود بین موسسین و کنترل کنندگان فعالیت می کند.

اما برای یک تشکل فرهنگی هنوز تعریف دقیقی که مورد قبول صاحب نظران باشد، وجود ندارد. نه تنها در میان مدیران و کارشناسان فرهنگی کشور بلکه در میان مدیران و اعضاء تشکل‌های فرهنگی نیز نسبت به این مفهوم اتفاق نظر وجود ندارد. اگر چه تعریف واژگان همواره یکی از مشکلات جدی جامعه ی علمی کشور محسوب میشود و هنوز تعریف واحدی از برخی از کلمات کلیدی مثل فرهنگ وجود ندارد اما در این قسمت مساله اندکی متفاوت است. در خصوص فرهنگ تاکنون بیش از سیصد تعریف ارائه شده که نشان دهنده ی توجه زیاد به این حوزه است. اما تعاریف ارائه شده در خصوص تشکل فرهنگی انگشت شمار است و این امر ناشی از کم توجهی به این مفهوم مهم اجتماعی است. بنابراین بهتر است ابتدا تعریفی نسبتاً جامع از تشکل فرهنگی ارائه داده و آن را مبنای ادامه بحث های این تحقیق قرار دهیم.

منظور از یک تشکل فرهنگی عبارتست از:

«گروهی از افراد با محوریت جوانان و نوجوانان که با همراهی و هدایت یک یا چند جوان یاور، اهداف مشترکی را - به صورت داوطلبانه در مسیر اهداف فرهنگی نظام، تنها از طریق طرح ها و برنامه های فرهنگی - پیگیری می کرده و با حفظ استقلال نسبی با یک عنوان مشخص از نهاد یا سازمان فرهنگی مجوز فعالیت گرفته اند.»

تعاریف واژگان تشکل فرهنگی:

۱. گروه: دو یا چند نفر که با یکدیگر رابطه و وابستگی متقابل دارند و گردهم می آیند تا به هدف های خاصی دست یابند. یک گروه کاری گروهی است که اصولا به سبب وجود رابطه ی متقابل، اعضا آن به مبادله اطلاعات پرداخته و به یکدیگر کمک می کنند تا تصمیمی بگیرند و در حوزه ی مسئولیت خود، یکدیگر را یاری دهند.

۲. جوانان و نوجوانان: نوجوانی و جوانی بخش مهمی از مراحل رشد انسان است که در شکل گیری شخصیت و هویت هر فرد نقش اساسی ایفا می کند. اگر چه بهتر است این مراحل را با ویژگی های آن تعریف کنیم و به نیازهای هر دوره اشاره کنیم اما به طور خلاصه نوجوانی را فاصله ی سنی بین ۱۲ تا ۱۸ سال و جوانی را فاصله ی سنی بین ۱۹ تا ۲۹ سال تعریف کرده اند.

۳. جوان یاور: منظور از جوان یاور فردی است که دوره جوانی خود را همراه با سایر گروه های جوان با موفقیت طی کرده و از نظر تحصیل، موقعیت شغلی و ازدواج به یک ثبات نسبی رسیده و دارای شان و جایگاه مناسب در محیط اجتماعی است که می تواند با توانایی و بصیرت دینی، جوانان و نوجوانان را در مسیر رشد صحیح برانجام طرح ها و فعالیت های فرهنگی راهنمایی و همراهی کند.

۴. اهداف مشترک: هدف نوعی وضعیت مطلوب است که فرد در پی رسیدن به آن است. در واقع نمایان گر یک نتیجه یا نقطه ی نهایی است که تلاش ها را در آن جهت سوق می دهد. این اهداف در یک تشکل فرهنگی به صورت رسمی در اساسنامه و برنامه ها ذکر می شود و به صورت غیر رسمی در جهت گیری مدیران و ارتباط بین اعضا دیده می شود که به آن اهداف مشترک می گویند.

۵. داوطلبانه: هر گاه موسسین و مدیران فرهنگی به صورت اختیاری و آزادانه اهداف مشترک را انتخاب کرده باشند، گفته می شود داوطلبانه آن امر را

پذیرفته اند. به عنوان مثال فرهنگسراها و خانه های فرهنگ که اهدافشان از قبل و توسط یک سازمان تعیین شده است در زمری تشکل های فرهنگی محسوب نمی شوند.

۶. **طرح ها و برنامه های فرهنگی:** هر طرح فرهنگی به مجموعه فعالیت با موضوعات فرهنگی گفته می شود که دارای زمان، مکان، مخاطب، اهداف، شرح برنامه و هزینه های نسبتاً مشخص باشد.

۷. **حفظ استقلال نسبی:** از بزرگ ترین افتخارات هر تشکل فرهنگی این است که همواره ضمن تعامل با دستگاه ها، نهادها و سازمان های فرهنگی، به آنها اجازه ی دخل و تصرف و ایجاد تغییر و تحول و تصمیم گیری های یک سوپیه ندهد، چرا که هویت تشکلی بودن، به مردمی بودن و انتخاب داوطلبانه ی آن است. البته سازمان های فرهنگی نیز بر حسب نوع و نحوه ی تعامل تشکل ها، حق تصمیم گیری دارند. اما در کلان نظام کلیه دستگاه ها موظفند به این ویژگی ذاتی تشکل ها احترام گذاشته و با همین شرط حمایت ها و تعاملات سازنده ی خود را توسعه دهند.

۸. **مجوز فعالیت:** در یک نظام مدنی که قانون و قانون گرایی محور اصلی ایجاد نظم و وحدت محسوب می شود هر گروه داوطلبانه برای انجام فعالیت های اجتماعی خود باید از یکی از دستگاه ها و نهادهایی که در قانون مشخص شده است، مجوز فعالیت بگیرد تا از هر گونه بی نظمی و خود مختاری جلوگیری شود. تشکل های فرهنگی نیز زمانی به رسمیت شناخته می شوند که دارای این مجوز فعالیت باشند. (سعید قاسمی ۱۳۹۰)

تفاوت تشکل ها و سازمان های رسمی:

- نداشتن پرسنل اداری تمام وقت
- نداشتن اعتبار ثابت و مصوب سالیانه
- نداشتن مسولیت رسمی در قبال فرادستان
- نداشتن وظایف و برنامه ها رسمی و مصوب
- دارا بودن آزادی عمل در امور فرهنگی

• دارا بودن اعضای افتخاری و مردمی

• داشتن استقلال مالی در درآمدها و هزینه ها

ارتباط نسبتاً پایدار با یکی از نهادها و سازمان های دولتی (سعید قاسمی، ۱۳۸۹)

فهرست عناوین تشکل های دارای مجوز از نهادهای رسمی

دریغ	عنوان کل تشکل	نهاد یا سازمان ارائه ی دهنده مجوز
۱	کانون های فرهنگی هنری مساجد	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۲	موسسات فرهنگی هنری	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۳	موسسات قرآنی	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۴	کانون های فرهنگی ورزشی و انجمن های ورزشی	نیروی مقاومت بسیج
۵	هیات های مذهبی و موسسات قرآنی	سازمان تبلیغات اسلامی
۶	کانون ها و سمن ها	معاونت جوانان وزارت ورزش و جوانان

تنوع تشکل های فرهنگی

تشکل های فرهنگی را می توان از جنبه های گوناگون تقسیم بندی نمود برخی از

آنها عبارتند از:

ردیف	نوع تقسیم	اقسام متفاوت تقسیم
۱	سابقه تاسیس	تازه تاسیس، کم سابقه، سابقه متوسط، سابقه طولانی
۲	گستره جغرافیایی	فراملی، ملی، استانی، شهری، منطقه ای، محلی
۳	مخاطبان برنامه - سنی	سن مشخص - همه سنین
۴	مخاطبان برنامه - جنسیت	تک جنسی - مختلط
۵	اندازه تشکل (میزان اعتبار، تعداد اعضا)	کوچک، متوسط، بزرگ

۶	از جنبه درآمد	انتفاهی و غیر انتفاهی
۷	جنسیت کادر اجرایی	تک جنسی - مختلط
۸	رعایت ظواهر و شئون اسلامی کادر اجرایی	ملتزم - غیر ملتزم

تشکل‌ها و مجموعه‌های فرهنگی از حیث موضوع فعالیت به هفت دسته ذیل قابل تقسیم‌اند:

۱-۲- **تشکل‌های تربیتی:** شامل مجموعه‌هایی با هدف نیروسازی و تربیت نیرو

۱-۲-۲ **تشکل‌های آموزشی:** شامل مجموعه‌هایی که بیشترین فعالیت خود را در حوزه آموزشی سامان می‌دهند. این تشکل‌ها متولی همه نوع آموزشی هستند. از آموزشهای هنری تا آموزش‌های اعتقادی، قرآنی، مهارتی و ...؛ که در فضای واقعی و مجازی می‌توان پیگیری نمود.

۱-۳-۲ **تشکل‌های تبلیغی- ترویجی:** این مجموعه‌ها عمده فعالیت‌هایشان در حوزه تبلیغ دینی تعریف می‌شود. همچون تشکل‌های اعزام مبلغ به مناطق محروم و تربیت مبلغ دینی و ...

۱-۴-۲ **تشکل‌های تولیدی:** تولید محصولات فرهنگی بیشترین حجم فعالیت این مجموعه‌ها را به خود اختصاص می‌دهد. تولیدات این تشکل‌ها اعم از تولیدات هنری، مطالعاتی و پژوهشی خواهد بود. همچون تشکل تولید کتاب، نرم افزار، بازی رایانه‌ای، انیمیشن و ...

۱-۵-۲ **تشکل‌های آیینی- سنتی:** هیات و جلسات مذهبی

۶- **تشکل‌های خدماتی- خیریه‌ای:** کمک به اقشار نیازمند از محرومین، ناتوان‌های جسمانی، بیماران، سالمندان، معتادان و تشکل‌های کمک به محیط زیست و ... از عمده وظایف این تشکل‌هاست. همچون صندوق‌های قرض الحسنه، تشکل کمک به بیماران خاص و ...

۷- **تشکل‌های ورزشی:** مجموعه‌هایی که عمده کارشان اداره باشگاهی ورزشی است. تبصره: برخی تشکل‌ها معمولاً به بیش از یک فعالیت مشخص شده برای تشکل‌ها می‌پردازند. منظور ما از موضوع فعالیت هر تشکل عمده فعالیت آن مجموعه خواهد بود.

با نزدیکی تشکلهای و مساجد به یکدیگر، حیطه نفوذ و تاثیرگذاری مسجد در نهادهای اجتماعی بیشتر خواهد شد و علاوه بر رسالت مسجد در حوزه فرد، رسالت مستقیم جمعی آن نیز محقق خواهد شد. مثلاً با نزدیکی یک تشکل خدماتی به مسجد همچون صندوق قرض الحسنه، هم مسجد بانک نشده است و هم توانسته است در حیطه عمل خود خدماتی مالی و اقتصادی را جهت رفع حوائج مسلمین و مخاطبین خود ارایه کند. حیطه عمل مساجد بسیار متفاوت است و مساجدی با برد موثر یک محله تا برد جهانی وجود دارد. که همین موضوع نوع و محدوده عمل تشکل مناسب برای ایجاد سیستم دوگانه‌ی مسجد- تشکل را تعریف می‌کند.

در ادامه به صورت فهرست‌وار به برخی از موارد مهم در تعامل مسجد و تشکل اشاره می‌شود:

- فواید و مزایای مترتب بر تقریب تشکلهای و مساجد
- تبدیل زوج مسجد- تشکل به یک سیستم می‌تواند فواید زیر را دارا شود:
- افزایش کارکردهای مسجد
- ایجاد و تقویت شریعت محوری و اندیشه‌ی جهانی توحیدی در تشکلهای
- افزایش برد موثر مساجد در اجتماع با جذب مخاطبین مومن غیر مسجدی
- افزایش جذابیت مسجد
- هدف‌مندی و القای روح معنوی در تشکلهای
- ارایه پایگاه اجتماعی وسیع و تاریخی به سیستم تشکلی جهت اجرا و تعریف پروژه‌های مختلف آمار و مردم‌شناسی
- و ...

همچنین تعریف سازمان و تمرین ارتباطات تشکلی می‌تواند زمینه‌ی تعامل مساجد با یکدیگر را در موضوعاتی مانند برگزاری مراسمات، همایش‌ها و جشنواره‌های مساجد، هم‌اندیشی‌های فرهنگی مساجد و مسابقات ورزشی و فرهنگی برای نوجوانان و جوانان در مجموعه‌ای از مساجد محلات، شهرها و یا کشور و حتی عرصه بین‌المللی نیز فراهم آورد.

موانع تعامل موثر مسجد و تشکل

موانعی که منجر به عدم ارتباط مسجد و تشکل شده است را می‌توان در موارد زیر جستجو نمود:

- مدیریت فردمحور در برخی از مساجد
- نگاه خشک و صلب در برخی از مساجد
- عدم انس ذهنی مساجد با کار تشکلی و سازمان یافته
- محافظه کاری و عدم اقبال به تغییرات در مسجد
- دنیاگرایی موجود در اغلب تشکل‌ها
- نبود روحیه صبر و مجاهده در مسیر آرمانها در بسیاری از تشکل‌ها
- عدم وجود هدف گذاری متعالی و عدم شریعت محوری در تشکل‌ها
- آفات و آسیب‌های نزدیکی تشکل‌ها و مساجد
- به حاشیه رانده شدن کارکرد اصلی مسجد یعنی اقامه نماز جماعت یا بی حرمتی به آن
- ایجاد اختلاف و درگیری بر سر مسائل مالی و درآمدها
- تاثیرپذیری مامومین از تشکل با نگاهی زاویه دار به دین در صورت عدم توانایی امام جماعت در جذب و هدایت مامومین
- دخالت غیر کارشناسانه و غیرمسئولانه متولیان مسجد در تصمیمات تخصصی تشکل و کند نمودن حرکت تشکل
- و ...

به نظر با توجه به تقسیم‌بندی ارائه شده در خصوص انواع تشکل‌ها و وضعیت موجودی که تشکل‌ها و مساجد در آن به سر می‌برند و با در نظر گرفتن تمامی نقاط قوت و ضعف مسجد و تشکل و تهدیدات و فرصت‌های محیط پیرامون این دو تشکل‌های زیر مناسب برای حضور در مساجد در وضعیت موجود نیستند:

۱- **تشکل‌های انتفاعی:** تشکل‌هایی که از ارائه خدمات و محصولات خود، بدنبال کسب منافع مادی بوده و زیاد به محتواهای ارائه شده کاری ندارند.

۲- **تشکل‌هایی با کادر اجرایی مختلط:** در فضای مسجد امکان در کنار هم قرار گرفتن دو جنس مخالف وجود ندارد.

۳- **تشکل‌هایی با عدم رعایت ظواهر و شئون اسلامی:** در فضای مسجد امکان حضور افرادی که ظواهر دینی را رعایت نمی‌نمایند نیست.

دو راه برای شروع فعالیت تشکل‌ها در مساجد

۱. ورود تشکل‌های موجود به مساجد

در این روش تشکل‌های موجود که در فضای خارج از مسجد در حال فعالیت هستند، ادامه فعالیت خود را در مسجد تعریف می‌کنند. مثلاً یک تشکل تولیدی یا تشکل حمایت از هوای پاک، مکان فعالیت خود را در مسجد قرار می‌دهد. جلسات ستاد، جلسات توجیهی نیروها و جلسات آموزشی، تبلیغات عضوگیری و ... را در مسجد برگزار می‌نماید. برای ورود هر تشکلی به مسجد نیاز است تا موارد زیر توافق بین دو طرف توافق شود:

- اعلام موافقت امام جماعت و هیأت امناء با حضور تشکل در مسجد
- موافقت و پذیرش سایر تشکل‌های موجود در مسجد همچون پایگاه بسیج
- توافق با متولیان مسجد در خصوص میزان زمان استفاده تشکل از مسجد (تعداد روزها و ساعات)
- هماهنگی خادم مسجد با برنامه‌های تشکل و اجابت درخواست‌ها
- عدم تداخل برنامه‌های تشکل با نماز و سایر برنامه‌های مناسبی
- توافق تشکل با متولیان مسجد در خصوص هزینه‌های بار شده بر مسجد بدلیل اجرای برنامه‌های تشکل
- حل شدن مسئله استفاده از تجهیزات و امکانات مسجد در برنامه‌های تشکل
- توافق تشکل با متولیان در خصوص حضور مخاطبین در مسجد (تعداد-جنسیت)

در صورتی که در خصوص تمامی موارد توافق صورت پذیرد و بررسی توافق نشان دهد که این توافق مشکلی در روند فعالیت تشکل، ایجاد نمی‌کند، می‌توان به فعالیت بلندمدت تشکل در مسجد امیدوار بود.

در کنار توافق تشکل و مسجد با یکدیگر برای شروع همکاری و ارائه خدمتی جدید به مردم، نیاز است تا دستگاه‌های ذی‌ربط نیز قوانین، دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌هایی که به فرآیند حضور بدون آسیب تشکل‌ها در مسجد کمک می‌نماید، تصویب و اجرا نمایند. همچون موافقت ارشاد با ارائه مسجد به عنوان مکان فعالیت موسسات فرهنگی هنری.

۲. تشکل سازی از درون خود مسجد

تشکل سازی در مسجد بدین معنا است که قرار نیست از بیرون از مسجد یک تشکل شکل گرفته وارد مسجد شود و شروع به فعالیت نماید بلکه از درون مسجد به مرور تشکل ایجاد و فعالیت خود را شروع می‌کند. محور این اقدام نیز باید امام جماعت باشد. به عنوان نمونه امام جماعت از جوانانی که دوست دارند به محرومین شهر کمک کنند دعوت به عمل آورد تا در مسجد حاضر شوند و ثبت نام کنند. بعد از ثبت نام می‌توان ایشان را درونی گروهی سازماندهی کرد، بعد برای ایشان جلسات توجیهی گذاشت و ایشان را نسبت به مزایا و آسیب‌های اینکار توجیه نمود، بعد نامی برای این گروه انتخاب کرد، بعد از چند نوبت اجرای اردوی جهادی در مناطق محروم شهر دیگر تشکل اردوی جهادی شکل گرفته است و امام جماعت فقط باید بر عملکرد ایشان نظارت داشته باشد.

این مدل ایجاد تشکل بهترین نوع تشکل سازی در مسجد برای احیای کارکردهای فراموش شده مسجد است. این روش مزایایی دارد که شاید در مدل اول موجود نباشد از جمله این مزایا می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- ۱- نگاه غیرمادی به کار فرهنگی و اجتماعی
- ۲- هماهنگی کامل با مدیر مسجد و نبود موانع مرسوم در تعاملات مسجد و تشکل
- ۳- دور بودن از آسیب‌های احتمالی تشکل‌های به سبب پذیرش نظارت امام جماعت بر ایشان
- ۴- محوریت نماز در بین تشکل
- ۵- ارتقاء و رشد معنوی اعضای تشکل بدلیل ارتباط مستمر با نماز و امام جماعت
- ۶- و

مهمترین مشکل این مدل، نبود ائمه جماعتی در این طراز است. امام جماعتی که روحیه جهادی و پویا و خلاق داشته باشد. بتواند با نسل جوان امروز ارتباط برقرار کند. مردمی باشد. نیازها و علایق این نسل را بشناسد. صبر و حوصله و پیگیری داشته باشد. خود مزین به اخلاق و رفتار حسنه باشد. خود الگوی جوانان قرار بگیرد. تربیت را به غیر السنتکم انجام دهد. ابتدا خود عمل کند بعد از جوانها بخواهد تا برای این استمرار این عمل تشکیلاتی ایجاد نمایند.

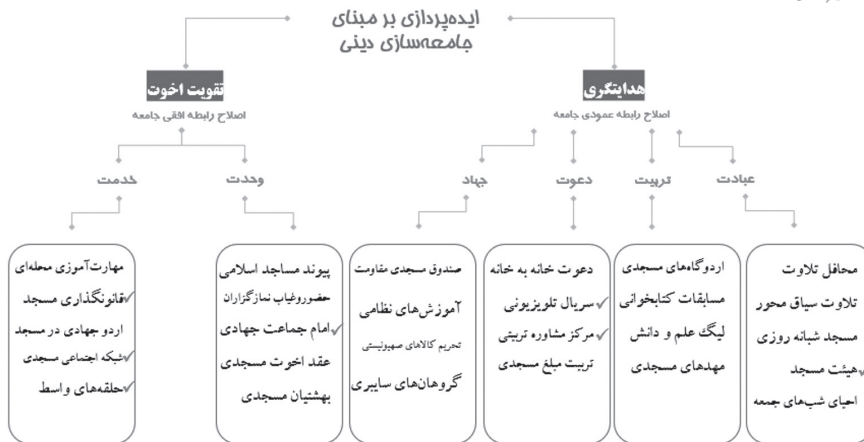

فصل دوم

ایده‌های پیشران

مقدمه

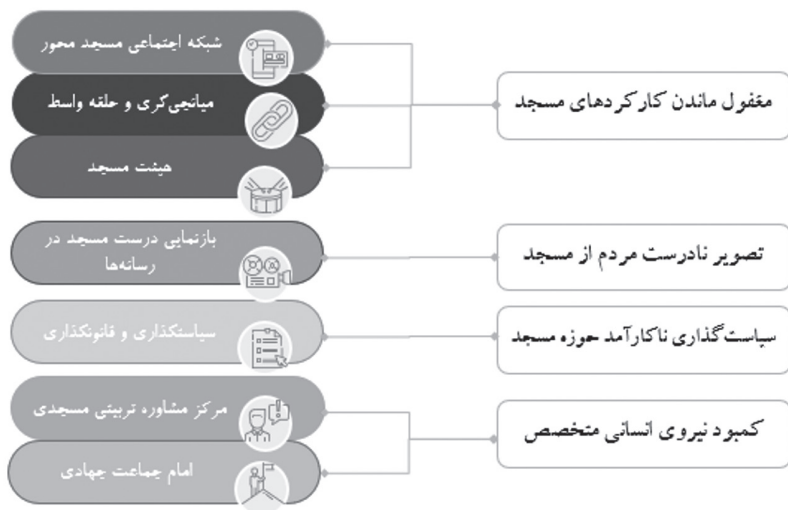
در جلد اول این نوشتار، ذیل مباحث نظری، نظام کارکردی مسجد ارائه شد که در آن شش کارکرد اصلی برای مسجد شمرده شد که در کارکردهای فرعی آن ضرب می شدند. بر این اساس، با برگزاری جلسات طوفان و بارش فکری، تلاش شد در چارچوب کارکردهای اصلی مسجد برای احیای این کارکردها ایده‌هایی ارائه شود که در ذیل بخشی از فهرست این ایده‌ها را مشاهده می‌کنید:

شرح مختصر این ایده‌ها در جدول ذیل آمده است:

			محققان تلاوت	برگزاری مجالس قرائت قرآن توسط قاریان ممتاز در مساجد داوطلب
			تلاوت سیاق محور	سیاق محور کردن تلاوت روزانه قرآن به جای صفحه محور
هدایتگری (اصلاح رابطه عمودی جامعه)	عبادت	مسجد شبانه‌روزی	فراهم کردن شرایط باز بودن مساجد	
		هیئت مسجد	برگزاری هیئت یا سخنران و مداح سرشناس در مساجد داوطلب	
		احیای شب‌های جمعه	احیای شبهای جمعه توسط نمازگزاران مخصوصا کارگزاران مسجد	
تقویت اخوت (اصلاح رابطه افقی جامعه)	تربیت	اردوگاه‌های مسجدی	ایجاد اردوگاه های تربیتی با برنامه های استاندارد برای مساجد	
		مسابقات کتابخوانی	برگزاری مسابقات سراسری کتابخوانی بین نمازگزاران مساجد کشور	
		لیگ علم و دانش	برگزاری مسابقات علمی دانش آموزی و دانشجویی بین نمازگزاران کشور	
خدمت	دعوت	مهدای مسجدی	ایجاد مهدای کودک مسجدی قبل و حین نماز جماعت در مساجد	
		دعوت خانه به خانه	سرزدن به همسایه های مسجدی توسط امام مسجد و نمازگزاران	
		سریال تلویزیونی	ساخت سریال تلویزیونی با موضوع مسجد	
	جهاد	مركز مشاوره تربیتی	ایجاد مراکز مشاوره تربیتی در کنار مساجد	
		تربیت مبلغ مسجدی	تربیت مبلغ مسجدی برای دعوت غیرمسجدی‌ها به مسجد	
		صندوق مسجدی مقاومت	ایجاد صندوق بین المللی و اخذ ماهیانه کمک به جهاد در بلاد مسلمین	
		آموزش‌های نظامی	آمادگی و آموزش نظامی به مسجدی‌ها	
		تحریم کالاهای صهیونیستی	رایزی با کسبه محله برای عدم فروش کالاهای صهیونیستی و هماهنگی نمازگزاران برای خرید از این کسبه	
		گروهان‌های سایبری	ایجاد گروهان‌های سایبری برای مبارزه رسانه ای در فضای مجازی با دشمن	
	وحدت	پیوند مساجد اسلامی	پیوند مساجد فعال به غیرفعال و همچنین مساجد داخل کشور به خارج کشور و ایجاد گردشگری مسجدی	
		حضور و غیاب نمازگزاران	ایجاد ساختار حضور و غیاب نمازگزاران و تماس و پیگیری در صورت غیبت در نماز	
		امام جماعت جهادی	تربیت و اعزام طلاب جهادی برای تصدی امامت مساجد روستایی	
	تقویت اخوت (اصلاح رابطه افقی جامعه)	عقد اخوت مسجدی	برگزاری و بستن عقد اخوت میان مومنین در روز عید غدیر در سراسر کشور	
		بهشتیان مسجدی	ایجاد گروه های مسجدی، گرفتن حق عضویت به مسجد و تمهد به خواندن یک روز نماز و روزه قضای یکدیگر	
		مهارت‌آموزی محله‌ای	مهارت آموزی به نوجوانان توسط مشاغل محله و ارائه خدمات صلواتی به مردم محل از طریق آنها	
	خدمت	قانونگذاری مسجد	تغییر در قانونگذاری و سیاستگذاری مسجد برای ایفای نقش محوری در محله	
		اردو جهادی در مسجد	برگزاری اردو جهادی در مسجد برای رفع مشکلات و مسائل مسجد	
		شبکه اجتماعی مسجدی	ایجاد یک شبکه اجتماعی مختص مسجدی ها و پوشش خدمات مساجد در فضای مجازی	
		حلقه‌های واسط	میانجیگری مساجد بین مردم و مسئولین محله و شهر و کشور برای حل مشکلات	

پس از این مرحله، بر اساس مسئله‌شناسی مسجد و این‌که کدام یک از این ایده‌ها می‌تواند مسائل اصلی مسجد را حل کند، بهترین ایده‌ها گزینش شد. در شکل زیر ایده‌های گزینش شده به همراه مسئله مربوط به آن را مشاهده می‌کنید:

برای ایده‌های فوق تلاش شد تا طرح تفصیلی نوشته شود تا ابعاد کار به اجمال مشخص شود. سپس با توجه به شاخص‌هایی که برای «جامعه‌سازی محله‌محور اسلامی» که در جلد ۱ این نوشتار ذیل جمع‌بندی مباحث نظری آمده بود، ایده‌های فوق اولویت بندی شد که به ترتیب اولویت در شکل زیر نمایش داده شده است:

اولویت‌بندی ایده‌های انتخابی

- تقوآمداری و محوریت ایمان
- تقویت جایگاه امام و ولی فقیه
- مردم محوری و مشارکت مردمی
- هم افزایی ظرفیت‌های محلی
- عملگرایی
- نیازمحوری و مسئله محوری
- وحدت آفرینی
- توانمندسازی
- نیروسازی و کادرسازی
- حفظ محله و فرهنگ محلی

در مرحله بعد به نظر رسید که برخی از ایده‌های فوق قابلیت جمعیت با ایده‌های دیگر را داراست. جمعیت ایده‌ها از این جهت ترجیح دارد که با این کار علاوه بر گسترده شدن حوزه ایده مذکور و حل مسائل بیشتر، تمرکز قوا برای اجرا نیز پدید می‌آید. ضمناً برخی ایده‌ها به دلیل اولویت پایین‌تر و جهت تمرکز قوا حذف شد و یک ایده جامع به همراه یک ایده جانبی که به نظر می‌رسید اهمیت ویژه‌ای دارد به عنوان ایده‌های نهایی برگزیده شدند:

در نهایت از مجموع ایده‌های فوق دو ایده، سیاستگذاری و قانونگذاری و هیئت مسجد به دلیل آنکه به صورت موازی در جای دیگری پیگیری می‌شدند و به لحاظ شاخص‌های ارزیابی در اولویت پایین قرار گرفتند حذف شدند. پس از بررسی بیشتر به نظر رسید برخی از ایده‌های فوق قابلیت جمعیت دارند به طوری که پیش بردن آن در یک بستر مشخص می‌تواند اهداف ایده‌های دیگر را پوشش دهد. به این ترتیب چهار ایده شبکه اجتماعی مسجد محور، مرکز مشاوره تربیتی مسجدی، میانجی‌گری و حلقه واسط و امام جماعت جهادی، مرکز پشتیبانی و مشاوره مسجدی، میانجی‌گری حلقه‌های واسط و امام جماعت جهادی تحت عنوان ایده «مسجدانه» جمعیت شدند. ایده «بازنمایی رسانه‌ای مسجد» نیز به دلیل اهمیت بالا، به صورت موازی در کنار ایده مسجدانه قرار گرفت.

بنابراین ایده اصلی این نوشتار «ایده جامع مسجدانه» در کنار «ایده بازنمایی درست مسجد در رسانه‌ها» خواهد بود. اما به جهت آنکه برای برخی ایده‌های دیگر فوق الذکر طرح نگاشته شده بود و ممکن است انتشار این طرح‌ها به شکل‌گیری ایده‌های دیگر و یا اجرای ایده‌ها کمک کند، به عنوان طرح‌های جانبی در این نوشتار ذکر شده است.

ایده جامع نرم افزار وسایت «مسجدانه»

مقدمه

نهاد مسجد از صدر اسلام تاکنون دارای کارکردهای سیاسی، فرهنگی، تربیتی، اجتماعی و امنیتی بوده است که در هر دوره از تاریخ باتوجه به شرایط زمان، دستخوش تغییراتی شده است. امروزه در دنیای مدرنیته، باتوجه به پیچیدگی جوامع، تقسیم کار و تخصصی شدن امور، بسیاری از کارکردهای مسجد از این نهاد سلب شده است و نهادهای مختص به خودش در جامعه ایجاد شده است. می توان گفت که امروزه، جامعه اسلامی ما همانند دیگر جوامع اسلامی، از ویژگی ها و کارکردهای حقیقی مسجد در صدر اسلام فاصله دارد.

در باب ضرورت بازگشت کارکردهای مسجد به این نهاد باید گفت که انقلاب اسلامی، انقلابی بر پایه دین است و مسجد مهم ترین مرکز دینی در اسلام است و چون حکومت اسلامی در ایران جریان دارد، اهمیت مراکز دینی و نهادهای دین در جامعه بیشتر می شود. از طرف دیگر مسجد علاوه بر اینکه مهم ترین مرکز دینی است مهم ترین پایگاه اجتماعی در جامعه اسلامی می باشد و در صورت کاهش کارکردهای آن با کاهش مشارکت اجتماعی و کم رنگ شدن نقش مردم در حکومت و در نتیجه ضعیف شدن این پایگاه اجتماعی روبه رو می شویم؛ بنابراین نیاز به بازگشت کارکردهای مسجد به این نهاد مقدس وجود دارد تا بتوان مسجد طراز اسلامی را محقق کرد.

به نظر می رسد که همه نهادها و مسئولین کشور باید بازنگری جدی در وظایف و ماموریت های خود بکنند و یکی از مهم ترین ماموریت هایشان را ساماندهی به وضعیت مسجد قرار دهند تا ان شاء الله بازگشتی دوباره به مسجد توسط نسل نو داشته باشیم.

ناگفته نماند در مطالعات تربیتی و رسانه ای، نتایج حاکی از آن است که جمهوری اسلامی برای برون رفت از معضل رسانه ای نیز باید دست به دامان مسجد شود. یعنی حتی اگر مساله ما خود مسجد هم نباشد، باز برای حل کردن سایر مسائل نظامات اجتماعی و مخصوصا نظام رسانه ای باید از مساجد کمک گرفت چرا که خداوند برکت و

هدایت را در مسجد قرار داده و تنها از این بستر است که محصولات کاملاً مفید متولد خواهد شد.

پس از بررسی مبانی مسجد مطلوب و همچنین وضعیت شناسی و مسئله‌شناسی مساجد ایران، ایده‌ها و راهکارهای مختلفی در راستای حل مشکلات مسجد و ارتقای جایگاه آن در جامعه جمع‌آوری و پردازش شده و بهترین آنها مورد گزینش قرار گرفت.

جنس ایده‌های نهایی به نحوی بود که به نظر می‌رسید بیشتر این ایده‌ها می‌تواند در بستر یک پلتفرم فضای مجازی با یکدیگر ترکیب شده و یک «ابر ایده» را تشکیل دهند که در یک گام‌بندی مناسب اکثر مسائل مساجد را شامل شده و موجبات «تحول» در وضعیت مساجد را فراهم آورد.

طرح زیر ایده‌ای ابتکاری برای هم‌افزایی نهاد مسجد برای رسیدن به هدف ارزشمند است. دستاویز طرح احیای رسانه تربیتی در مسجد است که به مشارکت مردمی و مسجدی منجر می‌شود و البته همکاری و دلسوزی سازمان‌ها و نهادهای ذی‌ربط را می‌طلبد.

اهداف طرح

هدف اصلی:

- تقویت جامعه‌سازی محله‌ای مسجد محور از طریق فضای مجازی

اهداف فرعی:

- پوشش نیازمندی‌های مساجد از طریق فضای مجازی
- اطلاع‌رسانی فعالیت‌های مساجد
- ایجاد بستر خدمات محله‌ای و حل مشکلات محله از طریق مسجد
- ایجاد هم‌افزایی و رقابت سالم بین مساجد
- ایجاد هویت مسجدی برای مردم محله
- پوشش نیازهای محله‌ای به واسطه مسجد
- ساماندهی جذب کمک‌های مالی به مسجد
- اتصال نهادهای محله‌ای به مسجد

ضرورت طرح

در عصری که تحول شگرف ارتباطات و عصری که از آن به «دهکده جهانی» یاد می‌شود و عصری که روزنامه‌ها، مجلات، رادیو و تلویزیون، اینترنت، ماهواره و... نهایت تلاش خویش را در جذب مخاطب انجام داده و هر روز بر تنوع کار خویش می‌افزایند، نباید از نقش رسانه‌ای مسجد و ویژگی‌های منحصر به فرد آن غفلت ورزید. چراکه در دنیای امروز اولاً پیشرفته‌ترین کشور بعد از دارا بودن ذخایر نفت، کشوری است که رسانه آن قوی‌تر باشد. ثانیاً مؤثرترین عامل در مسائل سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و حتی نظامی، رسانه‌ها و وسایل ارتباط جمعی هستند.

هرچند ممکن است چنین برداشت شود که با وجود وسایل ارتباط جمعی پیشرفته امروزی، نقش رسانه بودن مساجد اهمیت قبلی خود را ازدست داده، ولی به دلیل پراکندگی مساجد در جوامع اسلامی و گسترش آن‌ها در تمام نقاط شهری و روستایی از یکسو و ازسوی دیگر حرمت، قداست و معنویت خاصی که این مکان مقدس نزد مخاطبینش دارد، سبب شده تا مساجد همواره نقش مهم و غیر قابل انکار رسانه‌ای خود را حفظ کنند.

اما به هر حال در عصر حاضر، از حکومتی که داعیه اسلام را دارد انتظار می‌رود تمام قد برای افزایش قدرت مسجد قدم بردارد. یکی از ابعاد قدرت مسجد، بعد رسانه‌ای آن است.

مساجد به صورت سنتی از رسانه‌هایی همچون، ساختمان مسجد، اذان و ماذنه (مناره)، منبر و... بهره می‌برده است، اما اکنون که انقلاب اسلامی رخ داده، رسانه‌هایی چون رادیو و تلویزیون، اینترنت و موبایل و... نیز می‌توانند به عنوان بستر مناسب رسانه‌ای جدید مسجد عمل کنند تا مخاطب مسجد را افزایش داده و مساجد قدرتمندتری بسازند.

ضرورت طرح حاضر در آن است که در صورت اجرا، با هزینه‌ای نسبتاً مختصر، بستری را ایجاد می‌کند که ضمن فعال کردن مسجدی‌ها علی‌الخصوص جوانان، باعث افزایش قدرت رسانه‌ای مسجد در معرفی کردن خود و انتشار محتوای مذهبی و دینی در رسانه‌ها می‌شود. این اتفاق تنها برای مساجد مبارک و قابل استفاده است بلکه برای رسانه‌های ما از این نظر که بخشی از ماموریت انتشار محتوای مذهبی از منابع اصلی آن

را کامل می‌کند، نیز مطلوب است. ضمن آنکه تقویت مسجد به معنای تقویت اسلام و نیز ارکان جمهوری اسلامی خواهد بود.

شرح مختصر طرح

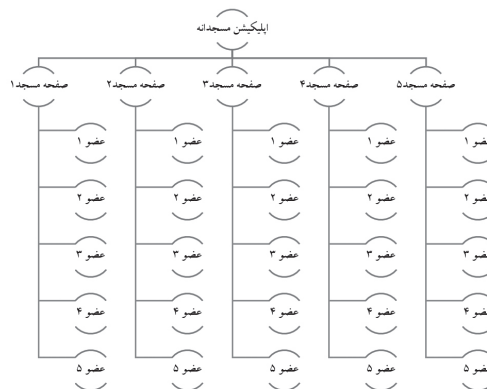
مسجدانه یک نرم افزار جامع و شبکه اجتماعی مسجدی است که شامل صفحه وب و اپلیکیشن می‌شود. مخاطب این نرم افزار اولاً فعالین مسجدی و نمازگزاران ایرانی بوده و در مرحله بعد شامل همه مردم می‌شود. این نرم افزار در صدد آن است که از یک سو کارکردهای مسجد را افزایش دهد و از سوی دیگر نیازهای محله‌ای مردم را به شکل بهتر و سریعتری پاسخ دهد.

این نرم افزار به شکلی طراحی می‌شود که علاوه بر تامین نیازهای مجازی و رسانه‌ای مساجد، بتواند محوریت و مرکزیت لازم برای مسائل محله را در مسجد ایجاد کند و نهادهای مرتبط با خدمات شهری و محله‌ای را از طریق مسجد به مردم متصل نماید.

طرح کلی

در اپلیکیشن «مسجدانه» هر مسجد یک صفحه دارد. صفحه مسجد یک معرفی نسبتاً کامل برای فعالیت‌های یک مسجد است. و می‌تواند با دامنه اختصاصی همانند یک سایت اختصاصی برای آن مسجد عمل کند.

سایت اصلی در واقع ادغام برخی از اطلاعات و محصولات مرتبط با مسجد به همراه بازتاب فعالیت‌های مساجد در صفحات خودشان است.

سطوح دسترسی

استفاده کنندگان از اپلیکیشن به چهار گروه تقسیم می‌شوند که هر کدام سطح دسترسی متفاوتی دارد:

مدیر اپلیکشین: این دسترسی مدیریتی بوده و با این دسترسی تمام بخش‌ها و زیربخش‌های نرم افزار قابل تغییرند.

مسئولین صفحات مساجد: کسانی هستند که برای تبلیغ مسجد و بارگذاری فایل‌های تولیدی مسجد به اپلیکیشن مراجعه کرده‌اند و صفحه مسجد را مدیریت می‌کنند. (مانند ادمین یک وبلاگ)

اهالی مسجد: کسانی هستند که در زمان ثبت نام، نام یک مسجد را به عنوان مسجد خود انتخاب کرده‌اند.

استفاده کنندگان: کسانی هستند که تنها می‌خواهند از محصولات موجود در اپلیکیشن استفاده کنند و یا از اخبار و وضعیت مساجد دیگر مطلع شوند.

صفحات نرم افزار

صفحات این اپلیکیشن به شرح ذیل است:

۱. صفحه ورود/ ثبت نام
۲. صفحه ثبت مسجد جدید
۳. صفحه مسجد
۴. صفحه شخصی
۵. صفحه اصلی مسجدها
۶. سایر صفحات
 - جست و جو
 - صفحه انجمن‌ها
 - صفحه بایگانی

گام‌ها و زمان‌بندی اجرای طرح

با توجه به گستردگی و بزرگی طرح «مسجدانه» نیاز است که این طرح در گام‌های کوچک‌تری پیگیری شود تا در نهایت به هدف خود دست یازد. این گام‌ها عبارتند از:

گام اول: ایجاد شبکه اجتماعی مسجدی

هدف: تسهیل ارتباطات مسجدی

با توجه به اینکه مسجد، خود یک شبکه اجتماعی حضوری و بلکه بزرگترین آن باشد، وجود یک شبکه اجتماعی مجازی به عنوان مکمل ارتباطات مسجدی می‌تواند کمک شایانی به امر تشکیل امت اسلامی در محله و تقویت ولایت و اخوت اسلامی باشد.

این شبکه اجتماعی می‌تواند بسیاری از ارتباطات مسجدی را به وسعت محله در زمان‌های مختلف امتداد دهد. مخصوصاً آنکه خیلی از اوقات مسجدی‌ها به نماز خواندن در مسجد اکتفا کردن و عدم وجود بستر مناسب ارتباطی باعث می‌شود که آشنایی لازم بین آنها اتفاق نیفتاده و عملاً از این شبکه محروم بمانند. مسجدانه باید بتواند علاوه بر ایجاد بستری برای اطلاع‌رسانی و هم‌فکری و همراهی عمومی مردم محله در بستر شبکه اجتماعی، امکاناتی را در اختیار مسجدی‌ها بگذارد که بتوانند ارتباطات مورد نیاز دیگر خود را نیز در این بستر سازماندهی نمایند.

سامانه مسجدانه، یک شبکه اجتماعی محله‌ای با محوریت مسجد است. در این سامانه علاوه بر امکانات مرسوم شبکه‌های اجتماعی برای اشخاص، مانند دنبال کردن، مطلب گذاشتن، نظر دادن، لایک کردن و...، برای مساجد نیز صفحات جداگانه‌ای با امکانات متناسب با فضای مسجد تعبیه شده است.

این امکانات متناسب با محوریت مسجد در محله، باعث می‌شود که مسجد علاوه بر آن‌که بتواند فعالیت‌های خود را در فضای مجازی بازتاب دهد و تبلیغ کند، تعامل خوبی با مردم، کسب و کارها و دیگر مساجد محله برقرار کرده و بتواند نقش مرکزی خود را در محله احیا کند.

فرد پس از عضویت و ورود به اپلیکیشن با صفحه مسجد خود روبه‌رو می‌شود. اگر یک نفر در چند مسجد عضو باشد، به صفحه مسجد پیشفرض خود منتقل می‌شود.

ضمناً با کلیک و نگه داشتن روی قسمت صفحه مسجد در نوار پایینی، فرد فهرست مساجد خود را می‌بیند و می‌تواند بین صفحات آن منتقل شود. هر فرد حداکثر می‌تواند عضو پنج مسجد باشد.

هر یک از اعضای سایت، یک پروفایل شخصی دارد که در آن اطلاعات‌شان ثبت است. این اطلاعات همان اطلاعاتی هستند که در هنگام ثبت نام، ثبت کرده‌اند و نیز اطلاعات دیگری که می‌توانند به دلخواه اضافه کنند. مانند:

تصویر پروفایل، شغل، نشانی محل کار، سابقه مسجدی، عضویت در حلقه صالحین و...

در نوار بالایی فرد آیکون مطالب ذخیره شده، اتفاقات جدید (نوتیفیکیشن)، تنظیمات شخصی به نمایش در می‌آید. تعداد اتفاقات جدید به صورت عددی روی آیکون صفحه شخصی در نوار پایینی نمایش داده می‌شود.

در یک نوار در این صفحه، به فرد مورد نظر پیشنهاد دنبال کردن مسجد یا اهالی مسجد دیگر را می‌دهد. با کلیک روی تیترا این نوار تمام پیشنهادهای رادر صفحه‌ای می‌بیند.

تمام مطالب ارسال شده توسط فرد در این صفحه به صورت مربعی به نمایش در می‌آید. (مطالبی که عکس ندارد باید به طور پیشفرض عکس متناسب با متن گذاشته شود) با کلیک روی هر مطلب، اول آن مطلب به صورت استریم به همراه بقیه مطالب نمایش داده می‌شود و با کلیک دوباره به صورت صفحه مطلب.

هر فرد می‌تواند مطالب مسجد خود یا مساجد دیگر را به صورت کلی یا جزئی (مانند بخش اخبار یک مسجد) دنبال کند. این مطالب به ترتیب «به روز شدن» روی صفحه کاربری وی به نمایش در خواهد آمد و او می‌تواند پیام‌ها را پسند کند.

ضمناً تمام اعضای سایت به طور پیشفرض، مطالب صفحه اصلی سایت را دنبال می‌کنند.

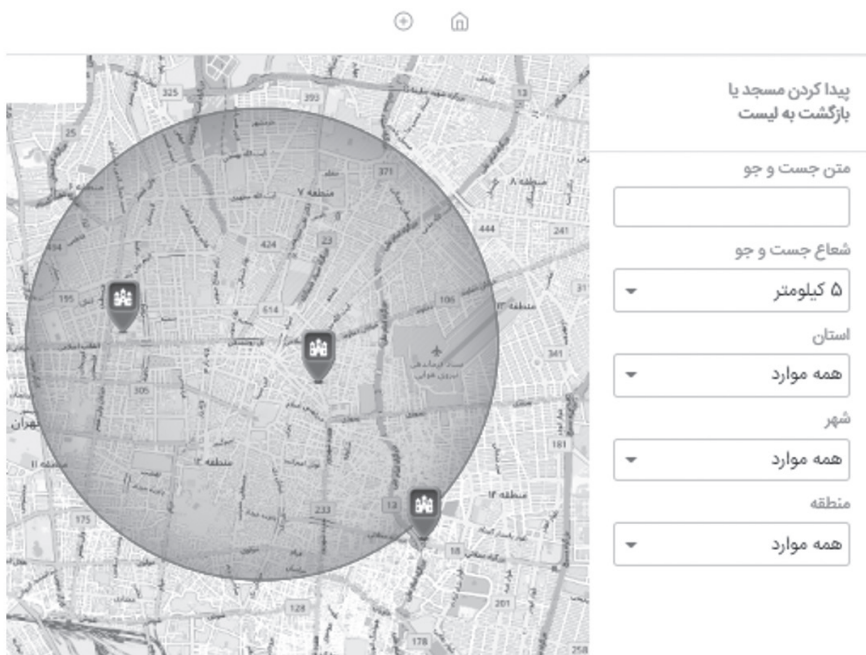
هر صفحه مسجد امکاناتی دارد که به صورت منوی افقی اسکرول شونده قابل انتخاب است.

در هر صفحه مسجد بخشی به عنوان معرفی مسجد که در اپلیکیشن به صورت یک لینک در گوشه صفحه مسجد (و یا با کلیک روی اسم مسجد) قرار می‌گیرد. کاربر با کلیک روی آن به صفحه معرفی مسجد منتقل می‌شود.

بخش‌هایی که توسط هر مسجد می‌تواند تکمیل شود عبارت است از:

نشانی و شماره تلفن مسجد، معرفی امام یا ائمه جماعت، اعضای هیئت امنا، تاریخچه مسجد، توضیح مختصر، معرفی پایگاه بسیج، ساعاتی که درب مسجد باز است، تعداد وعده نمازهایی که در طول شبانه روز اقامه می‌شود (صبح، ظهر و عصر، مغرب و عشاء)، تعداد تقریبی نمازگزار برای هر وعده نماز، امکانات مسجد (از قبیل کتابخانه، سالن ورزشی، فروشگاه فرهنگی، صندوق قرض الحسنه و)، برنامه هفتگی در بخشی از معرفی مسجد، اسامی اعضای آن مسجد وجود دارد که کاربر با کلیک روی آن، به پروفایل فرد منتقل می‌شود. اطلاعات مدیر صفحه مسجد نیز در این قسمت قرار می‌گیرد.

پیدا کردن مسجد یا بازگشت به لیست

متن جست و جو

شعاع جست و جو

۵ کیلومتر

استان

همه موارد

شهر

همه موارد

منطقه

همه موارد

پویش‌های مسجدی نیز در این مرحله راه‌اندازی خواهند شد. علاوه بر اینکه مسئولین سامانه می‌توانند پویش‌های ملی ایجاد کنند، خود مساجد نیز می‌توانند پویش‌های محله‌ای بسازند.

هر مسجد می‌تواند به صورت هفتگی یا مناسبتی مسابقه‌ای برگزار نماید. از کتابخوانی گرفته تا سوالات عمومی و... این مسابقه از طریق نرم‌افزار توزیع و برگزار شده و نفرات برتر آن نیز از همین طریق اعلام می‌گردد.

ضمناً هر مسجد می‌تواند مسابقه خود را با مساجد دیگر محله به اشتراک بگذارد. در این صورت مساجد دیگر محله مسابقه این مسجد را در فهرست مسابقات آماده خود می‌بینند و در صورت تایید می‌توانند آن را به مخاطبین مسجد خود ارائه نمایند. همچنین نرم‌افزار مسجدها با همکاری نهادهای دولتی و غیردولتی مسابقاتی را به صورت کشوری یا استانی یا... می‌تواند برگزار کند. در این صورت مسابقات مورد نظر در صفحات مساجد آن محدوده منتشر خواهد شد.

فهرست اجمالی امکانات نرم‌افزار «مسجدها» در گام اول:

۱. شبکه اجتماعی (قابلیت دنبال کردن، پست، لایک، کامنت، اشتراک تصویر و...)
۲. صفحه مساجد (شامل مشخصات، اتاق‌های اختصاصی، امکانات شبکه اجتماعی)
۳. پویش مسجدی
۴. مسجدیاب (جست و جو در بین مساجد ثبت شده)
۵. عرضه و خرید محتوای دیجیتال
۶. ویتترین (بهترین‌ها + اخبار و اطلاعیه‌ها)
۷. اتاق‌های مسجدی

گام دوم: اتصال صفحات رسانه‌ای مسجدی به شبکه اجتماعی

هدف: تقویت کارکردهای فرهنگی-رسانه‌ای مسجد

گام دوم ایده، در واقع ارتقای همان گام اول است به طوری که امکانات شبکه اجتماعی متناسب با نیازهای مساجد مخصوصاً در حوزه محتوایی و رسانه‌ای تقویت شود. این اتفاق در دو بخش صورت می‌پذیرد

۱. جستجوی تفکیکی برنامه‌های مسجدی و بایگانی آن

هر مسجدی مراسم‌ها و برنامه‌هایی را برای محله خود اجرا می‌کند. با ثبت برنامه‌ها در مسجدها، کاربران این شبکه اجتماعی می‌توانند از طریق جستجو برنامه مورد پسندشان مانند هیئت، سخنرانی، دعای کمیل و... را پیدا کرده و در آن شرکت نمایند. در این قسمت آن است که از سویی مساجد می‌توانند برنامه‌های خود را به طور تفکیکی و تفصیلی اعلان کنند و از سوی دیگر مخاطب می‌تواند در به صورت تفکیکی برنامه مورد نظر خود را پیدا کند. به طور مثال مسجد می‌تواند برنامه هیئت هفتگی خود را به همراه معرفی سخنران و مداح (به صورت تکرار شونده) اعلان کند و کاربران نیز می‌توانند در صورتی که به دنبال هیئت می‌گردند در قسمت جستجو برنامه هیئت را زده و هیئات مسجدی اطراف خود را بیابند.

همچنین تصاویر یا فایل‌های این برنامه‌ها می‌تواند در صفحه مسجد بایگانی و دسته بندی شود. با این کار عملاً می‌توان بخش‌های مختلفی را به صفحه مسجد از جمله نگارخانه، خاطرات مسجدی و.. اضافه نمود.

نگارخانه مسجد

گزارش‌های تصویری از مسجد در این قسمت به نمایش درآمده و بایگانی می‌شوند. این تصاویر قابلیت طبقه بندی و شاخه بندی دارد. مثلاً تصاویر اردوها، بنای مسجد، سفرها و...

خاطرات مسجدی

در این بخش، هر کاربر می‌تواند خاطره‌ای مربوط به مسجد را نوشته و ثبت نماید.

راه اندازی صفحات مسجدنما، مسجدنوا و مسجدنمایش:

سایت مسجدنما، مسجدنوا و مسجدنمایش به ترتیب عهده دار تولیدات گرافیکی و محتوایی، تولیدات صوتی و تولیدات ویدئویی برای مساجد هستند. با اتصال این سه سایت به شبکه اجتماعی مساجد از یک سو امکان بهتری برای استفاده مساجد از این تولیدات در فضای حقیقی و مجازی شکل خواهد گرفت و از سوی دیگر مخاطبان

نیز می‌توانند تولیدات خود را برای این صفحات فرستاده و در صورت تایید به استفاده دیگران برسانند.

شرح این سه سایت و سامانه به شرح ذیل است:

هر صفحه مسجد می‌تواند دو نوع محتوا را منتشر کند.

۱. **محتوای تولیدی:** در این بخش هر مسجد مطالبی که تولید کرده را منتشر می‌کند.

مثل سخنرانی امام جماعت، صوت مداحی هیئت، اذان و...

۲. **محتوای بازنشری:** در محتوای بازنشری، مسجد فایل‌هایی را که از محصولات

مسجدخانه دریافت کرده را منتشر می‌کند و به مصرف عموم می‌رساند.

در این بخش بر اساس فایل بارگذاری شده، برنامه به طور خودکار تشخیص می‌دهد که محصول را در کدام قسمت صفحه مسجد نشان دهد. در واقع «محصولات مسجد» بخش جداگانه‌ای در صفحه مسجد به حساب نمی‌آید بلکه هر فایل ارسالی به شکل زیر در سه بخش مسجدنوا، مسجدنما و مسجدرسانه به نمایش در خواهد آمد:

• **مسجدنوا:** گنجینه صوت‌های مسجدی (فایل‌های صوتی) در این قسمت

نواهای مسجدی سازماندهی می‌شوند. مسئول صفحه مسجد می‌تواند

سخنرانی‌ها، مداحی‌ها، مناجات‌ها، اذان‌ها، پادکست‌ها و... را بارگذاری کرده و به

صورت طبقه‌بندی شده در اختیار کاربران قرار می‌دهد.

• **مسجدنما:** گنجینه عکس‌نوشته‌ها و پرده‌نگارهای مسجدی (فایل پی‌دی‌اف،

پاورپوینت و تصویر) البته این امکان غیررایگان است.

• **مسجدنمایش:** گنجینه فیلم‌های مسجدی (فایل‌های ویدئویی) البته این

امکان غیر رایگان است.

به طور مثال در مسجدنوا، تمام محصولات صوتی «ویژه» که در صفحات مساجد بارگذاری می‌شود در این صفحه بایگانی شده و به صورت طبقه‌بندی شده در اختیار همگان قرار می‌گیرد.

همچنین محصولاتی که مدیر سایت در اختیار مساجد قرار می‌دهد در این قسمت

قرار گرفته و تنها با علامت تیک مشخص می‌شوند.

کاربر در هنگام انتخاب در کنار صفحه گزینه‌هایی را در اختیار دارد که می‌تواند محصولات را به اشکال مختلف فیلتر کند. مثلاً بایگانی رادیو، حجم فایل، زمان فایل و...

این قسمت بزرگترین بایگانی محصولات صوتی مسجدی است که خود دو بخش دارد.

بخشی از این تولیدات محصولاتی هستند که توسط خود مساجد تولید شده‌اند. هر مسجد در صفحه خود می‌تواند محصولات مسجدی خود مانند صوت اذان، صوت قرآن، صوت سخنرانی، پرده نگار و... منتشر کند. مساجد می‌توانند محصولات فاخر خود را با زدن تیک «محصول ویژه» برای اپراتور نرم افزار بفرستند تا پس از بررسی در بخش مسجدنوا در صفحه اصلی اپلیکیشن قرار بگیرد. ضمناً بهترین محصولات در صورتی که استانداردهای صدا و سیما را رعایت کرده باشند برای پخش در رادیو ارسال خواهند شد.

بخش دیگر بخشی است که توسط مدیریت سایت در اختیار مساجد قرار می‌گیرد. صوت‌ها، پرده نگارها، فایل‌ها و... با کیفیت و مناسبی که برای مساجد کاربرد دارد به طور طبقه‌بندی شده بارگذاری می‌شود. هر مسجد می‌تواند علاوه بر بارگیری این محصولات جهت استفاده، آنها را در صفحه خود بازنشر کند.

از قبل این طرح، محتواهای رسانه‌ای مطلوب مساجد نیز شناسایی و ترویج می‌شود و نیز محصولات مناسبی به تولید می‌رسد.

در نهایت برای این اپلیکیشن باید سایت متناسبی طراحی گردد که باعث ماندگاری و افزایش مخاطب نرم افزار شده و اطلاعات آن را در سطح گسترده‌تری منتشر می‌سازد. در هر کدام از این سه بخش باید قابلیت شاخه بندی وجود داشته باشد. هر مسجد می‌تواند محصولات خود را بایگانی کند. هر محصول تولیدی با تگ‌های موضوعی از هم جدا می‌شوند. به این ترتیب در همان قسمت، محصولات به صورت طبقه‌بندی شده به نمایش در می‌آیند. مانند: #پادکست، #سرود-مسجدی، #تئاتر مسجدی، #سخنرانی، #صوت-ادعیه، #مداحی و...

هر فایلی که بارگذاری می‌شود، پس از اتمام بارگذاری نرم افزار از مسئول صفحه مسجد می‌پرسد که آیا این محصول ویژه است یا خیر. اگر او بگوید که محصول ویژه است باید ویژگی‌های محصول را درج کند مثلاً مداح مشهور، یا محتوای ناب، یا کیفیت رادیویی و... محصولات ویژه برای اپراتور اپلیکیشن مسجدانه ارسال شده و در صورت تایید وی به بخش مسجدنوا، مسجدانه اضافه می‌شود. اگر محصول از نظر اپراتور ویژگی خاصی نداشته باشد، ارسال کننده بار اول تذکر می‌گیرد و بار دوم از ارسال محصولات ویژه برای اپراتور محروم می‌شود.

در نگاه مخاطب و کاربر اپلیکیشن در صفحه مسجد این قسمت به صورت سه بخش مسجدنوا، مسجدنما و مسجد رسانه دیده می‌شود. او با ورود به هر کدام از این بخش‌ها می‌تواند محصولات آن مسجد را به صورت طبقه بندی شده ببیند. ضمناً در این صفحه لینکی وجود دارد که کاربر با کلیک روی آن به صفحه مسجدنوا، مسجدنما یا مسجدنمایش اپلیکیشن مسجدانه منتقل می‌شود و می‌تواند از امکانات آن استفاده کند.

گام سوم: ارائه امکانات و خدمات مسجد به مردم (مسجدیار)

هدف: درآمدزایی برای مسجد و رفع برخی نیازهای محله

بسیاری از مساجد، امکانات و خدماتی دارند که بخشی از مخارج مسجد را تامین می‌کنند. مانند سالن و خدمات ترحیم، سالن ورزشی، کلاس‌های آموزشی و... به دلیل عدم وجود یک سامانه یکپارچه از یک سو بخش بزرگی از ظرفیت و امکانات مساجد معطل می‌ماند و از سوی دیگر کمیت و کیفیت ارائه خدمات دینی، فرهنگی و... در محله کاهش یافته و مردم اولویت خود را به رقابای مسجد مانند سینما، فرهنگسرا، شهر بازی و... می‌سپارند.

سامانه «مسجدیار» که یکی از زیرسامانه‌های مسجدانه به حساب می‌آید، می‌تواند با ساختاری مشابه ساختار اپلیکیشن‌های خدماتی دیگر مانند اسنپ، آپ و... امکانات و خدمات معطل مانده در مساجد را به جامعه و مخصوصاً محله ارائه دهد.

همچنین در این مرحله، راه‌اندازی سامانه مدیریت مالی مساجد نیز در نظر گرفته شده است. مساجد کشور عموماً با چند مشکل در مدیریت مالی مواجهند:

- تعدد مدیران تصمیم‌گیر
- تعدد منابع درآمدی
- تعدد مصارف مالی
- عدم شفافیت درآمدها و مصارف مالی و...

اجرای یک سامانه مالی مخصوص مساجد می‌تواند کمک شایانی به مسائل مدیریتی مسجد نماید. همچنین در این سامانه هر مسجد می‌تواند نیازهای مالی و کالایی خود را فهرست کند. در رتبه اول اهالی مسجد از این نیاز با خبر می‌شوند و در رتبه دوم نیازهای مساجد به صورت طبقه‌بندی شده برای خیرین و نهادهای مرتبط توسط مسجدها ارسال خواهد شد.

به طور مثال:

خرید جوایز برای مسابقه هفته (نیاز کل ۳۰۰۰۰۰ تومان)

برگزاری اردو

کمک به خادم مسجد

و...

یک گزینه کمک کلی هم وجود دارد که فرد بدون مشخص کردن موضوع کمک میکند و مسئول مسجد میتونه هرجایی آن را خرج کند.

هر مسجد می‌تواند یک صندوق قرض الحسنه مخصوص به خود داشته باشد. این صندوق می‌تواند یک صندوق واقعی باشد که در مسجد مکان فیزیکی دارد و یا می‌تواند یک صندوق مجازی باشد که امورات آن از طریق نرم افزار انجام می‌شود. باز کردن حساب، درخواست وام، پرداخت اقساط و... از این قسمت قابل کنترل خواهد بود.

گام چهارم: ایجاد زیرسامانه‌های کاربردی

هدف: تقویت کارکردهای مسجد

در این گام، سامانه مسجدانه طوری ارتقاء می‌یابد که بتواند در محله به ارائه خدمات بپردازد و بخشی از مشکلات محله را مرتفع کند.

در این گام فعلاً سامانه‌های زیر پیشنهاد می‌شود:

- سامانه مشاوره مسجدی
- سامانه اشتغال محله‌ای
- سامانه مدیریت تربیتی و آموزشی مساجد
- سامانه امام جماعت جهادی
- سامانه مشاوره و پشتیبانی مسجدی

طرح مرکز مشاوره و پشتیبانی مسجدی به صورت تفصیلی در ادامه همین نوشتار خواهد آمد، لذا در این قسمت از اطناب کلام پرهیز می‌کنیم. بخش پشتیبانی مجازی سایت از طریق زیرسامانه‌ای خواهد بود که در مسجدانه راه‌اندازی می‌شود.

سامانه اشتغال و کسب و کار محله‌ای

بسیاری از صاحبان حرف و مشاغل در محله به دنبال فرد مطمئن می‌گردند تا او را به استخدام در بیاورند. اهل مسجد به لحاظ اینکه مورد وثوقند با وساطت کردن می‌توانند افراد جویای کار را به صاحبان مشاغل معرفی نمایند.

وجود یک سامانه ارتباطی و واسط برای جستجوی شغل محله محور با مدیریت مسجد محل می‌تواند بخشی از مشکل بیکاری در محله را حل کند.

این سامانه سه ضلع مسجد، کارفرما و جویای کار را به یکدیگر متصل می‌نماید.

همچنین در این بخش هر یک از کسبه یا صاحبان مشاغل محل که در مسجد محل عضو هستند می‌توانند صفحه‌ای برای خود ایجاد کنند. این صفحه در بخش «مشاغل محله» صفحات همه مساجد آن محل به شرط تایید مسئول صفحه مسجد، قرار خواهد گرفت. مسئول صفحه مسجد می‌تواند تایید خود را منوط به واریز پول

جهت کمک به مسجد از طریق نرم افزار نماید.

این صفحات امکان تبلیغ محصولات را برای «صاحب شغل» ممکن می سازد. ضمناً صاحب شغل می تواند برای اهالی مسجد کارت تخفیف صادر کند که به صورت کد QR برای اهالی مسجد ارسال می شود و پس از یک یا چند بار استفاده (بسته به انتخاب صاحب شغل) باطل می شود.

در این صفحه اهالی مسجد می توانند نسبت به خدمات و محصولات ارائه شده نظر بدهند و به صورت انتخاب ستاره های پنج گانه میزان رضایت خود را در سه بخش کیفیت محصول یا خدمات، انصاف و خوش برخوردی اعلام نمایند.

ضمناً هر کدام از مسئولین صفحه های مسجد محل می توانند به «صاحب شغل» برچسب «حمایت از کالای ایرانی» دهند که در این صورت این صفحه علاوه بر داشتن برچسب مورد نظر، در بخش حمایت از کالای ایرانی صفحه اصلی مسجدانه تبلیغ خواهد شد.

سامانه مدیریت تربیتی و آموزشی مساجد

بسیاری از مساجد امورات تربیتی و آموزشی مخصوص به خود را دارند. طرح صالحین، چند سالیست که در مساجد کشور اجرا می شود و منطبق با آن مساجد به تربیت نیروهای مستعد محله می پردازند. ضمن آنکه ساختاری به عنوان مدرسه-مسجدها به تازگی در برخی از مساجد شکل گرفته است. با توجه به ویژه و خاص بودن نوع تربیت در مسجد، نیاز است سامانه ای ویژه برای این نوع از تربیت تدارک دیده شود تا کار مربی در امور تربیتی آسان تر شود.

ساختار تربیتی و آموزشی مساجد با ساختارهای مرسوم آموزشی کمی متفاوت است. طرح صالحین، پشتیبانی های جهادی و اردوهای تربیتی و... همه مواردی است که می تواند با استفاده از یک سامانه جامع تقویت و کارا شود. مخصوصاً آن که در دوران کرونا و پسا کرونا ارتباطات مجازی اهمیت ویژه تری پیدا کرده است.

این سامانه امکانات مختلفی مانند حلقه مجازی، آموزش مجازی، گزارش به والدین، مسئولیت سپاری و.... خواهد داشت.

سامانه امام جماعت جهادی

طرح امام جماعت جهادی به صورت تفصیلی در ادامه همین نوشتار خواهد آمد، لذا در این قسمت از اطناب کلام پرهیز می‌کنیم. بخش پشتیبانی مجازی سایت از طریق زیرسامانه‌ای خواهد بود که در مسجدانه راه‌اندازی می‌شود.

گام پنجم: اتصال نهادهای محله‌ای به مساجد

هدف: معاونت و مشارکت مسجد در مدیریت محله

اتصال نهادهای محله‌ای از دو جهت می‌تواند سودمند باشد:

مردم می‌توانند به واسطه مسجد مشکلاتشان را از نهادهای محله‌ای مانند کلانتری، شهرداری و... پیگیری کنند

نهادهای محله‌ای می‌توانند بخشی از مشکلات را با مشارکت مردم و گروه‌های جهادی با برگزاری پویش و امثال آن و پشتیبانی لازم مرتفع کنند.

این اتفاق هم مسجد و امام آن را در محوریت محله قرار می‌دهد و هم رضایت مردم را به دنبال دارد. ضمن آنکه گزارش کار خوبی برای نهادها خواهد بود.

در این گام برای نهادهایی که نیازمند مشارکت مردم در حل مشکلات هستند، با توجه به سرمایه اجتماعی و مخاطب و نیروانسانی که تا آن زمان برای سامانه مسجدانه ایجاد شده است، صفحاتی تخصیص می‌یابد که نهادهای خدماتی و محله‌ای بتوانند از طریق آن و با همکاری مردم مشکلات محله را حل نمایند.

با توجه به اینکه نرم افزار مسجدانه یک نرم افزار محله محور است، اهالی مسجد بهترین گزینه برای گزارش مشکلات یک محله هستند. آنها در این بخش می‌توانند مشکلات محله خود را گزارش داده و نهاد مرتبط با آن را نیز مشخص نمایند. نهادها نیز می‌توانند پویش یا مسابقه برگزار نمایند و گزارش فعالیت خود را از طریق این سامانه به دست مردم برسانند.

مسئولین مسجدانه نیز با ارتباط با نهادهای مربوط برای حل این مشکلات تلاش خواهند کرد و گزارش آن را منتشر می‌کنند.

همچنین مسئول صفحه مسجد (و یا امام جماعت) می‌تواند مسائل مسجد را که با کمک اهالی مسجد قابل حل است، در مسجدانه فهرست کند. این اعلام نیاز به دو صورت مناسبی و ثابت انجام می‌گیرد. در بخش ثابت اهالی مسجد می‌توانند به طور کلی مشخصات خود و کمک‌هایی را که از دستشان بر می‌آید و نیز زمان‌های خالی خود را اعلام کنند تا مسئول صفحه مسجد بتواند برای به کارگیری آنها برنامه ریزی کند.

در بخش مناسبی، مسئول صفحه مسجد اعلام نیاز خاص خود را می‌گوید و اهالی مسجد ثبت نام می‌کنند. مثلاً مسئول صفحه مسجد برای خادمی در اعتکاف یا برای غبارروبی اول رمضان فراخوان می‌دهد. نهادهای محله‌ای یا از طریق مسئول مسجد توسط سامانه در حل مشکلات مشارکت می‌کنند و یا خود داوطلبانه با توجه به فهرست مشکلات و توانمندی نیروی انسانی محله دست به حل مشکلات محل می‌زنند.

نتایج و دستاوردهای ساخت و بهره‌برداری از وب‌اپلیکیشن مسجدانه

۱. تقویت جایگاه مسجد و مسجدی‌ها
۲. فعال کردن مساجد در تولید رسانه ای مذهبی
۳. معرفی مساجد و برنامه‌های آن به دیگران و افزایش مخاطبان مساجد
۴. ایجاد رقابت سالم بین مساجد برای کسب اعتبار و مخاطب بیشتر
۵. شبکه سازی مساجد در فضای مجازی
۶. ایجاد بزرگترین بایگانی صوت‌های مذهبی به صورت طبقه بندی شده در فضای مجازی
۷. بستر توزیع و اشتراک گذاری محتوای مساجد
۸. استفاده از تولیدات فاخر مسجدی در رسانه‌های دیگر مانند رادیو

ساخت سریال «بچه محله هامون»؛ با محتوای مسجد محوری

مقدمه

صدا و سیما به عنوان رسانه‌ای ملی و انقلابی، مسئولیت دارد تا جنبه‌های مختلف سبک زندگی اسلامی ایرانی را به نمایش گذارد و برای اثرگذاری حداکثری از توصیف صرف

ابعاد آن در قالب‌های مختلف برنامه‌سازی بهره‌یزد. در زمینه‌ی ارتباط مسجد با زندگی روزمره و تربیت مسجدمحور نوجوانان، تاکنون هیچ برنامه‌ای با سبک نمایشی تولید نشده است و به این موضوع گاهی در نشست‌ها و مصاحبه‌ها نیم‌نگاهی شده است. آنچه که امروز نوجوان ایرانی با آن مواجه است، گم شدن در مظاهر تمدنی غرب، انزوای مفراط و ارتباطات مجازی است که حتی حضور معنوی در کانون خانواده را نیز به چالش کشیده شده است. تداوم این مسیر نه تنها منجر به تربیت نسلی مأنوس با مفاهیم دینی و انسانی نمی‌گردد، بلکه سبب ایجاد مشکلات متعدد فردی و اجتماعی می‌شود و نوعی گم‌شدن‌گی و تنهایی در فضای پرهیاهوی دنیای مدرن را برای او به ارمغان می‌آورد.

ضرورت تصویرسازی جریان تربیتی در مسجد در این سال‌ها به طور جدی احساس می‌شود و رسانه ملی می‌تواند نقش مؤثری در این زمینه ایفا نماید. سریال سازی نیز یکی از مسیرهای انتقال معانی مستتر در پیام‌هایی است که مخاطبان را در بازه‌های زمانی مشخص و طولانی‌تری همراه می‌کند و اثربخشی بیشتری بر روال زندگی او بر جای می‌گذارد. در این مجال به ایده‌ی ساخت سریالی با موضوع مسجد و فعالیت‌های حول آن پرداخته می‌شود. در این سریال شخصیت‌های نوجوان به تصویر کشیده می‌شود که با مسائلی از جنس رفتارهای امروزی نوجوانان و درگیر با معضلات بلوغ و فعالیت‌ها و ارتباطات گروهی و جمعی مواجه هستند و بر مبنای تعامل با مسجد در گروه خود به پاسخ‌ها و راهکارهای مطلوب و عملیاتی دست می‌یابند. در این سریال سیر تربیتی نوجوانان یک محله با محوریت امام جماعت و همراهی دو معلم و مربی دلسوز شکل می‌گیرد. هدف از این سریال ترویج فرهنگ مسجدی و مسجدمحوری در جامعه و اصلاح تصویر مسجد در افکار عمومی به ویژه کودکان و نوجوانان است. در ادامه تلاش می‌شود تا بخش‌های مختلف این طرح به تفکیک مورد توجه قرار بگیرد.

ایده‌ی اصلی سریال بچه محله‌هامون

همواره ارائه‌ی طرح سریال با یک سخن شروع می‌شود که ایده‌ی سریال را بیان می‌کند. ایده‌ی سریال بچه محله‌هامون، ایده‌ای تربیتی و فرهنگی بر پایه‌ی افزایش قدرت حل مسئله نوجوان و در فضای مسجدمحوری شکل می‌گیرد و به طور خلاصه

عبارتست از؛ «چه می‌شود وقتی نوجوانان یک محله با تنهایی‌های خود کنار نیایند و به جای ایجاد فضاهای منفرد و انزوایی به سراغ مسجدی بروند که ایده‌ها و پیشنهادهای جذاب و تربیتی برای نوجوانان دارد و مسئله‌ی هریک از آن‌ها را با توجه دادن به یک فعالیت فرهنگی، مرتفع می‌سازد».

ساختار کلی سریال

سریال «بچه محله‌هامون» اثری اجتماعی- تربیتی است که در فصل اول در سی قسمت آماده می‌شود. ساختار سریال به صورت داستانی چند هسته‌ای و اپیزودیک است. چند هسته بودن به توسعه‌ی موضوعات کمک می‌کند و چند اپیزود بودن نیز فضاها و موقعیت‌های مختلفی را مورد توجه قرار می‌دهد. داستان سریال نیاز به فراز و فرودهایی دارد که در چند هسته‌ی داستانی متعدد مانند زندگی امام جماعت، شرایط زیستی مربیان و نهایتاً چند نوجوان تعریف می‌شود که البته همگی با محور ارتباط با مسجد به یکدیگر پیوند می‌خورند و یکدیگر را در پیشبرد داستان حمایت می‌کنند.

درونمایه سریال که بنیان قصه بر آن استوار است و تمامی وقایع داستان و اعمال شخصیت‌ها نمود آن هستند، مبتنی بر ارتباطات آگاهانه، صمیمانه و هدایت‌گرانه میان نوجوانان مسجد و امام جماعتی است که نکات تربیتی مورد نیاز مخاطبان را در قالب بازی، اردو و همکاری‌های گروهی، منتقل می‌سازد و تجربه‌زیسته موفق مسجدمحوری را به نمایش می‌گذارد. درونمایه نمایشی این سریال شعارگونه نبوده و در متن جاری است و به تماشاگر فرصت فکر کردن و همزادپنداری با شخصیت‌های آن را می‌دهد.

شوخی طبعی شخصیت‌ها و شیرینی رخدادها نکته اصلی این سریال است. یک سریال تلویزیونی برای ایجاد جذابیت حداکثری باید از مؤلفه شوخی طبعی استفاده کند، به نحوی که ترکیبی زیبا از ناسازگاری شدید و کم‌دی باشد. هر ایده امروزی اگر چه درام باشد باید مقداری شوخی طبعی داشته باشد و البته ارائه‌دهنده نیز به همین دلیل باید در هنگام ارائه‌ی طرح از این عنصر استفاده ببرد. تطبیق‌پذیری ویژگی بعدی این سریال است به نحوی که مسائل و اقتضائات دوران نوجوانی محور موضوعی قسمت‌های این

سریال را تشکیل می‌دهد و با تلفیقی هنرمندانه از رخداد‌های روز، رویکردی واقع‌گرایانه از جریان‌های مرسوم ارائه می‌دهد.

الگوی روایت سریال

الگوی روایت سریال، شامل چهار گزاره‌ی اساسی است که پیرنگ سریال و نقشه‌ی کلی آن را در قالب داستان شکل می‌دهد؛

(۱) قهرمان یا شخصیت اصلی داستان فردی به نام حاج آقای مؤمنی امام جماعت مسجد نور است که حلقه‌ای از نوجوانان محله را که عمدتاً از بیکاری، بی‌حوصلگی و تنهایی رنج می‌بردند، در قالب یک طرح تابستانه جذب مسجد می‌کند و برای آن‌ها برنامه‌هایی در چند گام تعریف می‌کند و برنامه‌هایی را برای رشد شخصیتی ایشان در سطوح آشنایی و رفاقت، صمیمیت و همراهی، همدلی و همکاری و نهایتاً فداکاری و ایثارگری در نظر می‌گیرد. ارتباط مؤثر اصل اولیه تعاملات این گروه مسجدی است که مؤلفه‌های دینی و اخلاقی به دقت در آن رعایت می‌شود.

(۲) هدف محوری امام جماعت در تمامی مقاطع روایت داستان، ایجاد همدلی، دوستی و مهرورزی به دیگران است و قرب الهی نه در بیان بلکه در عمل و رفتارهای خالصانه و به دور از ریاکاری ایشان کاملاً مشهود است به طوریکه خیلی از اتفاقات داستان به نحوی رقم می‌خورد که نه تنها گروه نوجوانان مسجدی از عامل آن بی‌اطلاع‌اند بلکه مخاطبان سریال نیز تا بخش‌هایی از داستان صرفاً اثر اقدام یک نفر را می‌بینند.

(۳) در جریان برنامه‌های تربیتی گروه نوجوانان مسجدی، مسائل متعددی نیز وجود دارد که موانع جدی بر سر راه دستیابی شخصیت اصلی به اهداف‌شان محسوب می‌شود. نظام مسائل مساجد کشور آن چیزی است که به عنوان پایه‌ی اولیه‌ی پژوهش این سریال مبنای نگارش داستان قرار می‌گیرد. تجربه‌نگاری‌های انجام شده در مسیر دستیابی به راهکارهای مطلوب، ایده‌های محوری سریال است که به اقتضای داستان و مخاطبان آن، بازنویسی و اجرا می‌گردد.

(۴) نتیجه‌ی تلاش شخصیت اصلی داستان برای غلبه بر موانع و دستیابی به اهداف، در پایان هر قسمت نمایش داده می‌شود. نتیجه‌ی اقدامات الزاماً به حل همه‌ی

ابعاد مسئله نمی‌انجامد، اما دستاوردهای تربیتی و اخلاقی فراوانی را برای مخاطبان به ارمغان می‌آورد. مقصود این سریال در وهله‌ی اول، «نمایش سبک ارتباطات مؤثر دینی» در روابط گروه دوستان مسجدی است و در اولویت بعدی «شیوه تصمیم‌گیری و روش‌های حل مسئله» است.

بخشی از داستان سریال

تصویری هوایی از بام ساختمان‌های چهار پنج طبقه‌ی یک شهرک مسکونی به سمت پنجره یک واحد آپارتمانی حرکت می‌کند و نظر مخاطب را به آن جلب می‌کند که پسری نوجوان بر روی کاناپه درازکش، در حال بازی با تبلت است. تصویر بدون صدا گویای همه چیز است، گوینده‌ای که از لحظات ابتدایی حال و روز مردم و نوجوانان در این ایام را تریشن می‌کند و صحنه‌هایی از زندگی روزمره یک نوجوان را مرور می‌کنیم. خستگی همراه با خشم در چهره پسر، درگیری با پدر، پرخاشگری، به اتاق رفتن و...

پلان دوم داخلی و اتاق پسر نوجوان از بالای آویز زینتی در حال چت کردن است. چت‌ها در گوشه تصویر نشان داده می‌شود که در حال شرح ماجرا برای دوست خود است و اینکه دیگر تحمل چنین زندگی محدود و سختی را ندارد. مخاطب به شدت همدلی می‌کند و پیشنهاد می‌کند که خانه را ترک کند و به برنامه دوستانه‌ای که فردا دارند برود. پسر چشمانش برق می‌زند و کوله‌اش را برداشته و بدون خداحافظی و با سرعت از خانه خارج می‌شود. پدر و مادر حیرت زده و نگران دنبال او می‌دوند اما اثری از او نیست.

پلان سوم از پنجره‌ی واحد دوم، سوم و چهارم که هرکدام مسائل متفاوتی را نشان می‌دهد. از سویی دیگر در کوچه پس کوچه‌های این شهرک، مسجدی است که درب آن باز است و با ورود دوربین در آن صدای ریختن قطرات آب از فواره به حوض پر از ماهی با صدای اذان ظهر در هم می‌آمیزد و روحانی جوان و پیرانرژی با دشاشه وارد حیاط شده و به چند نفر که گویا منتظر حضورش بوده‌اند سلام گرم و خوش و بشی می‌کند و از آن‌ها می‌خواهد که بعد از نماز عصر گعده‌ای داشته باشند.

پلان چهارم حاج آقای مؤمنی با حرارتی مثال زدنی در حال صحبت کردن از دغدغه‌ی این روزهای والدین صحبت می‌کند و اینکه چقدر نگران مسائل ارتباطی‌شان با نوجوانانشان

هستند و اینکه اهل مسجد باید حداقل به فکر مسائل اهالی محله باشند و کاری نکنند. گفتگو شکل می‌گیرد و هر کس مثال‌هایی می‌زند و پیشنهادهایی می‌دهند که بعضاً بسیار کاربردی و جدید است. در همین حین صدایی از دور شنیده می‌شود که حاج آقای مؤمنی را می‌خواند. حاج آقا فوری به حیاط می‌رود و با پدر نوجوان پلان دوم که خیلی دستپاچه، نگران و عصبی است صحبت می‌کند و سعی می‌کند او را آرام کند. در همین حال چند نفر از نمازگزاران هم به آن دو می‌پیوندند و همگی برای یافتن راه حلی منطقی به شبستان می‌روند.

ماجرای سریال از یک مسئله در هر قسمت شروع می‌شود و به یافتن راه حل مطلوب می‌انجامد (که البته ممکن است چند قسمت به درازا بکشد). در قسمت‌های پانزدهم به بعد مسیر یافتن راه حل‌های مسائل مختلف، به ایجاد شبکه‌ای متحد در مسجد منجر شده است که اعضای آن شامل نوجوانان دخیل در مسئله، والدین آن‌ها، برخی نمازگزاران که فعال فرهنگی و تربیتی هستند و در صدر آن‌ها، امام جماعت است. در فصل اول سریال بیشتر فضای حل مسئله و شبکه‌سازی مورد توجه قرار می‌گیرد و مباحث تربیتی ذیل آن پیگیری می‌شود.

ایده مرکز آموزش، مشاوره و پشتیبانی تربیتی مسجد محور

مقدمه

آموزش و مشاوره همواره بخشی جدی از فرآیند حل مسئله بوده است و هر نظام فکری با ارائه‌ی ایده‌هایی اقتضایی و راهکارهایی اجرایی به دنبال این مهم بوده است. پیشنهاد «مرکز آموزش، مشاوره و پشتیبانی مسجد محور» در مسیر نیل به طراحی و اجرای ساختارهای موفق تربیتی در مساجد کشور با رویکرد آموزش تخصصی و مشاوره‌ی مداوم است. شاکله‌ی اصلی ایده بر این اساس است که در هر مسجد افرادی آموزش داده شوند که خود هدایتگر امور مسجد باشند. این افراد اولاً از معیارهای مسجد مطلوب آگاه می‌شوند و سپس سعی می‌کنند، این معیارها را عملیاتی سازند. بنابراین محور کار آنها آموزش، مشاوره و عملیاتی‌سازی معیارهای مسجد مطلوب است. مسلماً

امام جماعت مهمترین فردی است که باید مهارت‌های لازم داشته باشد زیرا که به طور طبیعی مدیر مسجد محسوب می‌شود.

پس از این که امام جماعت و نخبگان مسجدی و مربیان این مهارت‌ها و تخصص‌ها را پیدا کردند، می‌توانند محتوای آموزشی را در قالب تدریس و مشاوره به اهالی محل برسانند. اما این موضوع در همین حد محدود نمی‌شود و لازم است نوعی پشتیبانی از طرح‌های عملیاتی انجام شود. در این مرحله نیاز به نخبگانی است که آموزش‌ها و مشاوره‌های تخصصی‌تری ارائه دهند و در فرآیند اجرایی شدن طرح مسجد را یاری رسانند. البته این پشتیبانی می‌تواند سطوح مختلفی داشته باشد که حداقل آن ارتباط مستمر با فرد است.

مسجد ساختاری پیچیده به لحاظ انسانی و ارتباطی دارد. سطوح ارتباطی داخل مسجد هم در سطح عرضی میان نمازگزاران و هم در سطح ارتباطات ارکان مختلف مسجد، ملاحظات تربیتی متفاوتی وجود دارد. همچنین در میان نمازگزاران مسائل متنوعی در خانواده و محیط کاری شان است که می‌تواند تأثیرات نامطلوبی بر فرد و اطرافیان او داشته باشد که در این شرایط حضور مشاورانی امین و دارای تجربه که به مسائل تربیتی اشراف کافی دارند، در حل مسئله و اصلاح وضع موجود اهمیت دارد. همچنین به منظور ارتقاء و بهبود موقعیت و ساختار نرم افزاری مسجد ضرورت آموزش‌هایی هماهنگ و موضوعی وجود دارد که به ارائه‌ی کاربردی مطالب در زمینه‌های مختلف و متنوع مورد نیاز می‌پردازد. اما محور اساسی این ایده را می‌توان در موضوعات تربیتی و فرهنگی بهتر توضیح داد. برخی مساجد فعالیت تربیتی ندارند و برخی دیگر در این حوزه اصلاً احساس مسئولیت نمی‌کنند. اما مساجد زیادی هستند که هم احساس مسئولیت می‌کنند و هم کارها و فعالیت‌های تربیتی انجام می‌دهند. با این حال مشکلات این مساجد و گروه‌ها کم نیست. از این که نمیدانند تربیت چیست و چگونه باید انجام شود، شروع میشود تا مشکلاتی که در فرآیندهای تربیتی خود با آن مواجه‌اند. این جا الزم است گروه نخبگانی از این افراد و فعالان آموزش، مشورت و پشتیبانی کند و در فرآیندهای تربیتی کمک‌کار ایشان باشد. در این صورت مربیهای تربیتی میتوانند مشکلات خود را در تعاملت تربیتی بیان کنند و راهکار بگیرند و

پشتیبانان آنان را تا رسیدن به مقصد کمک کنند. همین اتفاق در حوزه ارتباط مسجد با خانواده می‌افتد. هسته اصلی مخاطب مسجد خانواده‌ها هستند که به صورت تک تک یا چند نفره با مسجد ارتباط می‌گیرند. مسجد میتواند برای خانواده‌ها برنامه‌های متنوع داشته باشد و در حل و فصل مسائل خانوادگی نیز کمک مشاوره‌ای بدهد. به علوه ارتباط مستمر مسجد با خانواده و در جریان قرار گرفتن آن با مسائل خانواده میتواند نوعی آرامش روانی را برای خانواده‌ها به ارمغان آورد. بنابراین در هر مسجد یک مرکز آموزش، مشاوره و پشتیبانی تاسیس و طراحی میشود. اما این مراکز به صورت یله و رها نخواهند بود و خود از طرف مجموعه‌ای بزرگتر پشتیبانی میشوند. در واقع یک مرکز آموزش، مشاوره و پشتیبانی تخصصی وجود دارد که ائمه جماعات و خبرگان مسجدی را آموزش میدهد و تربیت میکند و ثانیاً از آنان پشتیبانی میکند تا بتوانند مرکز خود را در مسجد تاسیس کنند. این مرکز که رویکرد تخصصی دارد، علوه بر آموزش، مشاوره و پشتیبانی از ائمه جماعت و نخبگان (مربیان)، مرجعی برای پاسخ‌دهی به سؤالات و مسائل پیچیده اهالی مسجد نیز خواهد بود. یعنی اگر فردی در یک مسجد نتوانست پاسخ سؤالات و مسائل خود را از مرکز پشتیبانی مسجد بگیرد، به این مرکز تخصصی مراجعه میکند و با بهره‌گیری از اساتید متخصص به جواب خود میرسد.

مرکز آموزش و مشاوره مسجدمحور برای ایجاد زمینه‌های ساماندهی مناسب و مدیریت پایدار منابع انسانی و زیرساخت‌ها، نیاز به درآمدهای پایدار دارد. از جهتی دیگر ارائه مشاوره و آموزش مسجدمحور و تربیتی ایده‌ای نوآورانه است که به دنبال حل مسائل مخاطبان هدف در مساجد است، بنابراین می‌تواند به عنوان یک استارت آپ فعالیت خود را آغاز کند و به این منظور نیاز به ایجاد و اصلاح یک طرح کسب و کار، ارزیابی امور مالی خود، طی کردن مراحل قانونی، انتخاب شرکای مناسب، تحقیق در مورد برنامه های نرم افزاری برای رشد کسب و کار، طراحی نرم افزارهای متناسب و اقتضایی و انتخاب بهترین ابزارها و سیستم ها برای کمک به شروع بازاریابی و موارد مرتبط دیگری است.

برنامه‌ی عملیاتی مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی

طراحی برنامه مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی نشان می‌دهد که ایده‌ی این کسب و کار ارزش پیگیری دارد. مهمترین اقدام اینست که قبل از شروع کار مشکلات

را شناسایی و آن‌ها را حل کرد. تدوین ایده‌ی این مرکز دارای ویژگی‌هایی است که مزیت‌های رقابتی و خصوصیت منحصر بفرد ایده را تبیین می‌کند.

مسجد امروز با مخاطبان این روزها، مسائل و مشکلات امروزی دارد. پرسش‌هایی که هر لحظه متولیان، ائمه و دغدغه‌مندان مساجد با آن مواجه‌اند، به قدری زیاد، اقتضایی و شاید پیچیده باشد که برای پاسخ دادن به آن‌ها، نیازمند خرد جمعی و نوآوری هستیم و البته پاسخ‌هایی که در طول زمان بهبود یابند، ارتقاء پیدا کنند و امکان بهره‌گیری از آن‌ها به صورت در لحظه و فراگیر، به سهولت در دسترس قرار بگیرد. طی سال‌های متمادی مسائلی که بعضاً ریشه‌های مشابهی داشته‌اند، مساجد کشور و نمازگزاران را درگیر نموده است، اما به هر دلیل از جمله نداشتن تفکر کلان راهبردی، در هر مسجد به صورت مجزا به آن پرداخته شده و این چرخ هزاران بار از ابتدا مجدداً درست شده است.

فعالین تربیتی مساجد کشور، سال‌هاست که با مسائلی جدی مواجه هستند و برای یافتن راه حل منطقی و کارا، حداقل ده‌ها پیشنهاد به صورت مجزا، ارائه شده است. تصور می‌کنید چه درصد از این ایده‌ها مناسب بوده و جواب داده است؟ نتایج مثبت آن کجا ثبت شده و توسط چه کسانی به دیگران منتقل شده است؟ چه تعداد از آن‌ها، بعد از اجرایی شدن، دقیقاً نتیجه معکوس داشته و تأثیر منفی بر جای گذاشته است؟ و چه تعداد از این ایده‌ها به صورت ناقص پرداخته شده و امکان رشد و بهبود داشته اما چون این اتفاق رخ نداده، به راحتی کنار گذاشته شده و مساجد با همان مسائل قبلی، کجدار و مریز راه خود را ادامه داده‌اند؟

مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی مسجد محور جایی است که مسائل و دغدغه‌های مختلف تربیتی در محیط‌های مسجدی و نیز محیط‌های زندگی نمازگزاران، شناسایی می‌شود و راهکارهای کارا و مطمئنی در طی فرآیندهای کارشناسی برای هر یک پیشنهاد می‌گردد. هر راهکار در طی مراحل به صورت مقدماتی آزمایش و اجرا می‌شود و نتایج مورد بررسی دقیق‌تر قرار می‌گیرد و در گام نهایی راهکارها در قالب‌های عملیاتی و اجرایی در اختیار مخاطبان درگیر با مسئله‌ی مشترک قرار می‌گیرد. ویژگی منحصر بفرد این مرکز، مسئله محور بودن، اجرای آزمایشی راهکارها، نگاه تربیتی به مسائل و مسجد محور بودن آن است.

به طور کلی می‌توان ویژگی این ایده را شامل این موارد دانست:

- ساماندهی فضای ارائه‌ی ایده‌های خلاق در راستای مسائل تربیتی مساجد کشور
- استفاده از تجربیات موفق، ارزیابی و بهینه‌سازی راه‌حل‌های پیشنهادی
- برگزاری رقابت سازنده میان ایده‌ها و راه‌حل‌های پیشنهادی در میدان عمل
- ایجاد بازار مستقل به منظور خریداری ایده‌ها و دستاوردهای آن
- آموزش تخصصی نخبگان در خصوص موضوعات مسجد محور
- پشتیبانی از راهکارها و برنامه‌های اجرایی در میدان عملیات

خلاصه اجرایی ایده مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی مسجد محور

هدف از نوشتن خلاصه اجرایی این است که قبل از تحقق بخشیدن به جزئیات بیشتری از مرکز و مخاطبان توجه شود. مخاطبان اصلی این مرکز اولیاء مدرسه، اولیاء مسجد و اولیاء خانه کسانی هستند که می‌توانند از پشتیبانی‌های تربیتی مرکز در کنار فرآیند آموزشی و مشاوره‌ی مستمر استفاده کنند. مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی مسجد محور مؤسسه‌ای مردم نهاد است که با تمرکز بر درک مسائل تربیتی در سطوح مختلف به تبیین و ترویج راهکارها در قالب دوره‌های آموزشی عمومی و تخصصی، ارائه‌ی مشاوره‌ی فردی، خانوادگی و گروهی و پشتیبانی مستمر تا دریافت نتایج مؤثر اقدام می‌کند. در شرایطی که راهکارهای پیشنهادی نیاز به تکمیل و یا اصلاح دارد، بررسی مسئله از سایر جنبه‌ها ادامه می‌یابد و چرخه مسئله تا راهکار بهینه و ارزیابی مجدد نتایج را تکرار می‌کند. هر مسجد و مخاطبان دارای پرونده‌ای تربیتی در مرکز است که روند حل مسئله و یا بهبود و ارتقای وضعیت موجود در آن ثبت و ضبط می‌شود و برای قرار گرفتن در مسیر تعالی آماده می‌شود. مرکز درصدد است تا در همگرایی، همسویی، همبستگی و هماهنگی تلاش کند.

محصولات، خدمات و مدل کسب و کار مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی مسجد محور

پس از ارائه خلاصه اجرایی لازم است تا ساختار کسب و کار و مدل کسب درآمد، اطلاعات مربوط به مالک کسب و کار، جزئیات مکان، بازار مورد نیاز کسب و کار و نحوه برخورد با خدمات و محصولات را شرح داد و نوع محصولات و خدمات ارائه می‌شود.

به این منظور تلاش می‌گردد تا در حد امکان بخشی از این مدل به اختصار تبیین کرد.

مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی مسجد محور بر مبنای درآمدهای پایدار غیردولتی و کاملاً مستقل از سازمان‌ها و نهادهای عمومی اداره می‌شود. ساختار اداری مرکز به دو بخش ستاد و صف تقسیم می‌شوند. عوامل صف شامل مشاوران، مدرسان، منتورها، مهندسان فنی و عوامل تدارکات و پشتیبانی، پرسنل مرکز تماس و ارتباط‌گیری و عوامل بازاریابی و فروش هستند. کادر ستادی شامل ساختار مدیریتی، مدیران برنامه‌ریزی، هیئت اندیشه‌ورز و ناظران و بازرسان مرکز هستند.

محصولات مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی مسجد محور شامل بسته‌های آموزشی به صورت مکتوب و تصویری، مجموعه‌های داستانی ویژه گروه کودک و نوجوان با رویکرد آموزشی، انتشار دستاوردهای علمی در قالب تولیدات علمی- پژوهی، کتب آموزشی در حوزه‌های تربیتی، لوح فشرده سمینارها و کارگاه‌ها و...

خدمات مرکز شامل آموزش برخط، مشاوره حضوری بر خط به صورت فردی و گروهی، پشتیبانی مشاوره‌ای به طور دوره‌ای و طی برنامه از مراجعان، ارائه خدمات برنامه‌ریزی و منتوری برای کارآفرینی‌های مسجدی، برگزاری سمینارهای ترویجی و علمی، ارتباط با مشتریان و مخاطبان به صورت ۲۴ ساعته، ارائه خدمات آموزش عمومی در صفحات مجازی و... می‌باشد.

مسیرهای ارتباط با مراجعان شامل سایت مرکز، پلتفرم آموزش و مشاوره، شبکه‌های اجتماعی، کانال‌های دیجیتال در قالب ربات‌ها، رسانه‌های اجتماعی و جمعی، رسانه‌های مکتوب، صوتی و تصویری است.

منابع اصلی ایده شامل فعالین مسجدی، خبرگان و متخصصان تربیتی و ارتباطی، کلیه مراجعان، سازمان‌های مرتبط با مسجد و نهادهای تربیتی، تجربه و دانش کافی، پلتفرم و سایت اختصاصی، برند و مجوزها

ارزش‌آفرینی مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی مسجد محور شامل دسترسی آسان و در لحظه به مشاوران خبره، آموزش در حوزه‌های تخصصی مسجد محور، رویکرد

جامع و شامل، اطمینان بالا، استفاده از سامانه تجربیات، معرفی چند راهکار پیوسته، پشتیبانی قطعی، پوشش وسیع جغرافیایی و خدمت رسانی، بهبود پیوسته فرآیندها، تولیدات علمی و انتشار عمومی آن‌ها می‌شود.

شرکا و ذینفعان مرکز عبارتند از؛ کلیه فعالین مسجدي و نمازگزاران و خانواده‌های ایشان، نهادهای تولى امور مسجد، نظام روانشناسی، بهزیستی، شرکت‌های خدمات آى تی، مؤسسات آموزشی و مراکز پژوهشی

شرح کلیه عملیات و نقش‌های مدیریت

این بخش برای ساختن سازمان منحصر به فرد و ساختار مدیریت کسب و کار خود استفاده می‌شود. اینکه چه کسی مسئول چه چیزی است و چگونه وظایف و مسئولیت‌های به هر فرد یا هر تیم اختصاص داده می‌شود بسیار مهم است. ارائه این خدمات مرکز نیاز به ساز و کار اجرایی و علمی منظمی دارد. آنچه به عنوان ساختار مرکز در نظر داریم، به شرح زیر است:

هیأت اندیشه‌ورز؛ این افراد نقشی محوری در راستای جهت‌بخشی به یافتن نظام مسائل و صورتبندی‌های دقیق از موضوعات دارند.

حلقه مدیریت و برنامه‌ریزی؛ این افراد مسئولیت کلیه فرآیندهای مدیریتی مرکز را بر عهده دارند و بر مبنای اولویت‌های مورد توافق هیأت اندیشه‌ورز برنامه‌های کوتاه مدت و بلندمدت را تدوین و اجرایی می‌کنند. همچنین حوزه تبلیغات، بازاریابی و فروش نیز با این حلقه است.

حلقه‌ی اساتید و مشاوران؛ نقش تولید محتوا، آموزش و ارائه خدمات مشاوره را استید و مشاوران بر عهده دارند.

حلقه‌ی پشتیبانان تربیتی؛ نقش واسطه‌گر میان استاد و مشاور با مراجع‌کنندگان را ایفا می‌کند و باید تسهیلگر ارتباطات باشد.

طرح امام جماعت جهادی

بیان مسئله

«ما جز با کار جهادی و کار انقلابی نخواهیم توانست این کشور را به سامان برسانیم. در همه‌ی بخش‌ها، کمر بسته بودن مثل یک جهادگر لازم است؛ این اگر بود، کارها راه می‌افتد؛ این اگر بود، بن‌بست‌ها باز می‌شود، شکافته می‌شود؛ [یعنی] کار فراوان، پُرحجم و باکیفیت و مجاهدانه و انقلابی»^۱.

می‌توان گفت مهمترین رکن هر مسجد، امام جماعت آن است. شاید اجرای هم که در روایات، برای امام جماعت بیان شده است، به همین نکته اشاره داشته باشد^۲ که امامت جماعت، کاری بزرگ و اساسی به‌شمار می‌رود.

بر اساس فرمایش رهبر انقلاب، مسجد هسته مقاومت فرهنگی و پایگاه فعالیت اجتماعی است. با توجه به اینکه امام جماعت، مدیر طبیعی مسجد است، پس مسئول اصلی این هسته مقاومت و پایگاه فعالیت اجتماعی نیز خود اوست. با این حال، متأسفانه در بسیاری از مساجد کشور، وجود چنین پایگاهی به چشم نمی‌آید. معمولاً ارکان مسجد، چنین نگاهی به جایگاه مسجدشان ندارند و شخص توانمندی که بتواند این نگاه را القا و این پایگاه را مدیریت کند، وجود ندارد. در مساجد زیادی از سطح کشور، روحانیونی مشغول امامت جماعت هستند، که یا در حد پیش‌نماز به اقامه نماز می‌پردازند و نگاه مدیریتی به شأن خود ندارند، یا افراد مسنی هستند که توانایی فعالیت فرهنگی و اجتماعی ندارند.

از طرفی، بسیاری از مساجد ما، در مناطق محروم واقع شده‌اند؛ مناطقی که هزارچندگاهی در آنها، اردوهای جهادی، با حضور طلاب جهادی برگزار می‌شود. بسیاری از این طلاب، کسانی هستند که قطعاً توانایی اداره یک مسجد را دارند و همان‌طور

۱. بیانات در دیدار کارگران، ۱۰/۰۲/۱۳۹۶

۲. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) در بیان پاداش امام جماعت می‌فرماید: مَنْ أَمَّ قَوْمًا بِأَذْنِهِمْ وَ هُمْ بِهِ رَاضُونَ فَاقْتَصَدَ بِهِمْ فِي حُضُورِهِ وَ أَحْسَنَ صَلَاتَهُ بِقِيَامِهِ وَ قَرَأَتِهِ وَ رُكُوعِهِ وَ سُجُودِهِ وَ قَعُودَهُ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ الْقَوْمِ وَ لَا يُنْقَضُ مِنْ أَجُورِهِمْ شَيْءٌ. هر کس امامت جمعی را با اجازه خودشان به عهده بگیرد و آنان به امامت او راضی باشند و وی در حضور به جماعت، رعایت نماید (و به موقع حاضر شود) و نماز را از حیث قیام، قرائت، رکوع، سجود و نشستن نیکو انجام دهد؛ پس برای او مانند ثواب نماز همه مأمومین خواهد بود، بی آنکه از اجر آنان چیزی کاسته شود. (من لا یحضره الفقیه؛ ج ۴؛ ص ۱۶)

که می‌توانند یک گروه از افراد جهادی را با خود همراه کنند و به اردوی جهادی ببرند، خواهند توانست در یک مسجد، نمازگزاران آن را برای فعالیت‌های جهادی مختلف، در اطراف محل زندگی خود، همراه سازند.

از آنجا که یکی از دلایل ضعف مساجد، کمبود روحانیون فعال در مَسندِ امامت جماعت است، باید فکری به حال این مشکل بکنیم. با توجه به توضیحات فوق، پیشنهاد طرح این است که روحانیون جهادی، امامت جماعت بعضی از مساجد کشور را برعهده بگیرند. چون طلاب جهادی، مسائل و مشکلات را از نزدیک لمس کرده‌اند، بهتر می‌توانند به مشکلات محله رسیدگی کنند. با این کار، هم به مساجد روح تازه‌ای دمیده می‌شود و هم ایشان بهتر می‌توانند به فعالیت جهادی بپردازند.

از طرفی، با توجه به اینکه تربیت امام جماعت، جزء برنامه‌های محوری حوزه علمیه نیست، اگر از الآن هم به فکر تربیت امام جماعت بیافتیم، فرصت را برای فعالیت‌های جهادی از دست داده‌ایم. لذا گزینش و به‌کارگیری روحانیون جهادی، می‌تواند به‌عنوان یک «راه میان‌بر»، ما را در این زمینه کمک کند.

اهداف طرح

در طرح این ایده، یک هدف اصلی و هفت هدف فرعی مد نظر است.

هدف اصلی

شناسایی، جذب و تقویت ائمه جماعت جهادی جهت احیای کارکرد اجتماعی مسجد.

اهداف فرعی

۱. جریان‌سازی در مساجد و محلات کشور و برگرداندن مسجد با جایگاه اصلی خود، به‌عنوان پایگاه محوری جامعه اسلامی؛
۲. ارائه الگویی برای ارتقاء شاخص‌های زندگی اجتماعی، با محوریت مسجد؛
۳. ارائه یک نمونه موفق از هم‌افزایی دستگاه‌ها در ارتقاء جایگاه مسجد، با محوریت طلاب جهادی؛
۴. تشکیل هسته‌های جهادی در مساجد؛

۵. جهت‌دهی و تنسيق گروه‌های جهادی؛

۶. گسترش حضور عموم مردم، در جریان فعاليت‌های جهادی؛

۷. فراگیرسازی شعار خدمت‌رسانی، برای تحقق عدالت و پیشرفت.

توضیح طرح

ایده امام جماعت جهادی، آن است که روحانیون جهادی، که در مناطق مختلف کشور، اردوهای جهادی با هدف محرومیت‌زدایی برگزار می‌کنند، محور کار خود را مساجد قرار بدهند و خود، امامت جماعت این مساجد را برعهده بگیرند.

معمولاً نیروهای جهادی در هر کجا که ورود کرده‌اند، تغییر و تحول ایجاد نموده‌اند؛ چه از جهت فرهنگی، چه اجتماعی و چه در سایر جنبه‌ها. این واقعیت، در طلاب جهادی ما هم نمود بارزی داشته است. هم اکنون در بعضی از روستاها و مناطق محروم کشور، روحانیونی حضور دارند که توانسته‌اند با وجود تمام سختی‌ها، موانع و کارشکنی‌ها، تحولات بزرگی در آن مناطق ایجاد کنند.^۱ لذا به نظر می‌رسد اگر عرصه مساجد به روی این نیروهای روحانی جهادی گشوده شود، موفقیت‌های خوبی حاصل شود.

حال سؤال این است که چرا این طلاب جهادی به سراغ مساجد نیامده‌اند؟ در پاسخ می‌توان گفت مسجد موانعی برای آنها ایجاد می‌کند، که تمایلی به حضور در قامت امام جماعت ندارند. قطعاً برای استفاده از این ظرفیت عظیم، باید نهادهای متولی مسجد، پای کار بیایند و کار را برای امام جهادی تسهیل کنند. سایر نهادها، مثل مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه، سازمان تبلیغات اسلامی، ستاد اجرایی فرمان حضرت امام، قرارگاه پیشرفت و آبادانی و... نیز باید از طرح‌های ارائه شده توسط امام جماعت جهادی حمایت و پشتیبانی کنند.

از آنجا که مسجد پایگاه انواع فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی است، می‌توان دو ظرفیت عظیم را به هم گره زد؛ از یک طرف ظرفیت نیروی انسانی روحانی جهادی پای کار و از طرف دیگر، ظرفیت مکان مقدس و مهمی همچون مسجد. قطعاً اگر این دو ظرفیت در هم ضرب شوند، تحول بزرگی در مساجد به وقوع خواهد پیوست.

۱. . در همین زمینه، اندیشکده مسجد پژوهشکده شهید صدر، چند مورد تجربه‌نگاری امامان موفق روستاهای خراسان رضوی را انجام داده، که نتیجه آن با آنچه در اینجا مطرح می‌شود، تطابق کامل دارد.

می‌توان طرح مذکور را در سه سطح اجرا کرد؛ سطح حداقلی و ابتدایی، با حضور ۵۰ مسجد. سپس گسترش این تعداد به ۵۰۰ مسجد و در نهایت، سطح حداکثری طرح، با مشارکت ۵۰۰۰ مسجد در سطح کشور. برای اینکه نتایج اجرای هر مرحله از طرح مذکور قابل بررسی و ارزیابی باشد، ضرورت دارد که مدت‌زمانی را برای به بار نشستن هر مرحله در نظر بگیریم. از این رو پیشنهاد می‌شود، برای اجرا و به ثمر نشستن هر مرحله، مدت زمان یک‌ساله‌ای را اختصاص بدهیم و پس از بررسی و ارزیابی میزان موفقیت و آسیب‌شناسی و رفع نواقص طرح، وارد مرحله بعدی شویم.

گام‌های اجرایی

لازمه این کار، اقدامات زیر خواهد بود:

۱. تشکیل قرارگاهی متشکل از نهادهای مرتبط با امر امام جماعت، مسجد و محرومیت‌زدایی، جهت پشتیبانی و مانع‌زدایی از حضور و فعالیت روحانیون جهادی در مساجد و تسهیلگری امر امامت محله

در این مرحله، نیاز است با نهادهایی از قبیل مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه، قرارگاه پیشرفت و آبادانی، قرارگاه فرهنگی خاتم‌الأوصیاء، سازمان تبلیغات اسلامی، سازمان اوقاف و امور خیریه، بنیاد مستضعفان، ستاد اجرایی فرمان امام خمینی رحمته‌الله علیه، آستان قدس رضوی، بسیج طلاب و روحانیون و بسیج مساجد و محلات رایزنی کرد و قرارگاه امام جماعت جهادی را راه‌اندازی نمود. کارویژه این قرارگاه، شناسایی و جذب روحانیون جهادی، معرفی ایشان به مساجد هدف و پشتیبانی عملی و قانونی از طرح‌ها و اقدامات آنان خواهد بود.

تذکر:

۱. نهادهای ارگان‌هایی که در زمینه مسجد فعالیت می‌کنند، باید بیشتر نقش پشتیبانی و تسهیلگری داشته باشند، تا نقش هدایتی و نظارتی، تا به این ترتیب، به استقلال عمل و قوه ابتکار مسجد و مسجدی‌ها قوت ببخشند.

۲. برای جلوگیری از تداخل وظایف، لازم است برای هر نهاد در قرارگاه مذکور، نقش مشخصی تعریف شود.

۲. واقعیت‌سنجی از میزان ارتباط روحانیون جهادی با مساجد

برای اینکه برنامه‌ریزی دقیقی برای شناسایی و جذب روحانیون جهادی و به‌کارگیری آنان در مساجد هدف داشته باشیم، لازم است با کمک بسیج طلاب و روحانیون و سازمان تبلیغات اسلامی، از میزان ارتباط و تعامل طلاب جهادی با مساجد، مطلع شویم. این واقعیت‌سنجی، می‌تواند به‌صورت تماس تلفنی یا استفاده از پرسشنامه صورت بگیرد.

بعد از انجام واقعیت‌سنجی، اگر مشخص شد که تعدادی از روحانیون جهادی، خود امام جماعت هستند، پس از رایزنی با ایشان، مساجد آنان را ذیل طرح امام جماعت جهادی تعریف و از آنها پشتیبانی‌های لازم را به‌عمل می‌آوریم.

۳. آسیب‌شناسی دلایل عدم ورود روحانیون جهادی به مسجد

یکی از اقدامات اولیه برای به‌کارگیری طلاب جهادی در امامت مساجد، شناسایی علل عدم ورود ایشان به مساجد، در قامت امام جماعت است. البته یک سری از دلایل واضح است؛ مثل محدودیت کار در مسجد، دخالت‌های بی‌جای هیئت امناء و برخی از نهادها در امور مسجد و.... اما برای اینکه این دلایل، با دقت بیشتری به‌دست آید، لازم است پرسشنامه‌ای طراحی و توسط طلاب جهادی تکمیل شود.

پس از به‌دست آوردن اطلاع کامل از دلایل عدم ورود ایشان به مساجد، ضرورت دارد با رایزنی با نهادهای مربوط، برای رفع موانع و پشتیبانی از امامان مساجد اقدام شود.

۴. شناسایی و گزینش مناطقی که قابلیت اجرای طرح را دارند

با توجه به اینکه روحانیون جهادی، عمدتاً در حوزه محرومیت‌ها و مشکلات اقتصادی و اجتماعی فعالیت می‌کنند، شاید طرح مذکور، در ابتدای کار، قابلیت اجرا در همه مناطق را نداشته باشد. به‌عنوان مثال، در مناطق بالاشهر، نمی‌توان با این نگاه وارد شد. لذا لازم است مناطقی که قابلیت اجرای بهتر طرح را دارند، شناسایی و انتخاب شوند. در مرحله بعد، باید با آموزش‌های مختلف، طلاب را برای ورود در سایر مناطق آماده نمود.

۵. شناسایی گروه‌های موفق طلاب جهادی و رایزنی با ایشان برای برعهده گرفتن امامت جماعت مساجد

این اقدام باید با کمک مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه، بسیج طلاب و روحانیون و سازمان تبلیغات اسلامی انجام گیرد. چون شروع کار، با ۵۰ مسجد خواهد بود و قرار است این ۵۰ مسجد، الگوی سایر مساجد قرار بگیرند، ضروری است که بهترین افراد در این مرحله شناسایی و گزینش شوند؛ لذا باید فرمی با شاخصه‌هایی که باید یک امام جهادی داشته باشد، طراحی و بر اساس آن، گزینش انجام شود.

برخی از ویژگی‌های اساسی مورد انتظار، برای گزینش امام جماعت جهادی، عبارتند از:

- ملبس
- دارای روحیه جهادی
- آشنا با منظومه فکری امامین انقلاب
- توانمند در کادرسازی و کار تشکیلاتی
- توانمند در ارتباط گیری و تعامل با مردم
- توانمند در شناخت مسئله و تشخیص اولویت در مسائل
- توانمند در به‌کارگیری ظرفیت‌های مختلف، برای حل مسائل

۶. آموزش مهارت‌های امامت و مدیریت مسجد و محله؛ از قبیل مسئله‌شناسی و ظرفیت‌شناسی فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی، روش‌های ارتباط مؤثر با مردم و...

هرچند طلاب جهادگر، در بسیاری از زمینه‌ها توانمندی‌های خوبی دارند؛ اما اولاً توانایی همه طلاب به یک اندازه نیست. ثانیاً یک سری از مهارت‌ها و توانمندی‌ها را ندارند. لذا ضرورت دارد برای آموزش این عزیزان برنامه‌ریزی، دقیقی صورت بگیرد. مهارت‌هایی مثل توانمندی شناسایی، اولویت‌بندی و ریشه‌یابی مسائل و مشکلات، شناسایی ظرفیت‌های مختلف موجود در منطقه و مهارت به‌کارگیری آنها برای حل مشکلات و توانمندی طراحی عملیات فرهنگی- اجتماعی در سطح منطقه تحت اشراف مسجد، از جمله آموزش‌های مورد نیاز ائمه جماعت جهادی است که محتوای آن نیز موجود می‌باشد.

ما در این طرح قصد داریم همراه با این مساجد، مسائل مسجدی‌ها، محله و مسائل کلان ملی، که افراد آن محدوده هم با آن درگیر هستند (مثل بیکاری) را شناسایی، ریشه‌یابی و اولویت‌بندی کنیم و بر اساس ظرفیت‌های محله، در جهت رفع آنها اقدام نماییم. امید است بعد از اجرای طرح، شبکه مسائل محله ایجاد شود.

همچنین، ضمن انتقال نگاه ظرفیت‌محور، می‌خواهیم ظرفیت‌های اجتماعی آن مسجد را گام‌به‌گام شناسایی و مکتوب کنیم که نصب‌العین آنها باشد. (آشنایی با ظرفیت‌های مسجدی‌ها، ظرفیت محله، شهری، ظرفیت‌های جبهه فرهنگی انقلاب و...)

الف) آموزش

آموزش شامل ارائه مباحث نظری لازم در حوزه‌های زیر خواهد بود:

- **مسئله‌شناسی:** روش‌های کشف مسائل، شناخت سطوح مسئله، مسئله‌سازی و شناخت مسئله‌سازها، اولویت‌بندی مسائل، حل مسائل از طریق ریشه‌یابی
- **ظرفیت‌شناسی:** تغییر نگاه به مردم، مسجد، ظرفیت‌های محله، کسب مهارت‌های تولید ایده
- **طراحی و اجرای عملیات:** آسیب‌شناسی عملیات‌های موجود، توانمندسازی جهت خلق ایده و اجرای عملیات

شایان ذکر است که آموزش‌ها به صورت کاملاً کارگاهی انجام خواهد شد.

آموزش‌ها به این نحو است که ابتدا یک طرح بحث مطرح و آموزش داده می‌شود و هر مرحله دارای کارخواست است که ارکان مساجد، باید همزمان با آموزش، این کارخواست‌ها را برای محدوده خود تکمیل کنند. این فرایند به صورت رفت و برگشتی ادامه پیدا می‌کند تا روند آموزش تکمیل شود.

نکته:

آموزش‌ها باید در فضای واقعی مسجد انجام شود، تا طلاب جهادی، که قبل از این در مساجد فعالیت نداشته‌اند، در یک فضای کارگاهی واقعی، آموزش‌های لازم را ببینند. برای این منظور، می‌توان علاوه بر کلاس‌های آموزشی، ایشان را مدتی به بعضی از مساجد موفق فرستاد، تا به عنوان «نایب امام جماعت»، کارآموزی عملی را پشت سر بگذارند.

ب) عملیات

چند نمونه عملیات مشترک با مشارکت خود مساجد و ناظر به مسائل و ظرفیت‌های محدوده آنها طراحی و اجرا می‌شود.

هدف از اجرای این عملیات‌ها این است که در طول اجرای طرح، در حین عملیات و اقدامات عملی، مفاهیم آموزش داده شود و اینطور نباشد که آموزش‌ها فقط جنبه تئوریک پیدا کنند. روح حاکم بر این طرح این است که مسئله محوری و ظرفیت محوری را سرلوحه کار مجموعه‌ها قرار دهد. این نگرش باید در حین انجام عملیات، به مجموعه‌ها منتقل شود و صرفاً با کلاس‌های نظری قابل انتقال نیست.

منظور از عملیات در این طرح اقدامات عملی در حوزه‌های فرهنگی، تربیتی، اجتماعی و... مساجد در جهت رفع مسائل محدوده‌شان می‌باشد. مثلاً اگر مسئله یک منطقه بیکاری باشد، عملیات می‌تواند شامل اقدامات عملی باشد که ناظر به شبکه مسائل بیکاری و ریشه‌های بیکاری در آن محدوده طراحی و اجرا شود؛ به عنوان مثال، اگر در ریشه‌یابی مسئله بیکاری، به این برسیم که بخشی از این بیکاری حاصل ضعف فرهنگ کار، نداشتن مهارت یا حتی انتخاب رشته تحصیلی غلط جوانان باشد، بسیار واضح است که مسجد می‌تواند در تمام این موارد نقش آفرینی کند و با یک برنامه در محدوده، به مبارزه با این ریشه‌ها بپردازد و اینگونه هدف‌گذاری کند که مثلاً می‌خواهد کیفیت انتخاب رشته دانشجویان را افزایش دهد. این عملیات، می‌تواند با عنوان «سلسله‌همایش‌های شناخت رشته‌های دانشگاهی» نام‌گذاری شود.

در این سلسله‌همایش‌ها، مجموعه به سراغ ظرفیت‌های خودش می‌رود؛ ظرفیت مکانی (فضای مسجد)، ظرفیت انسانی (دانشجویانی که در رشته‌های مختلف تحصیل می‌کنند) و ظرفیت زمانی (حد فاصل روزی که کنکور داده‌اند، تا زمان انتخاب رشته). این عملیات، نگرش کنکوری‌های محله را نسبت به انتخاب رشته دقیق‌تر می‌کند. عملیات مذکور، حتی می‌تواند شامل حضور میدانی در دانشگاه‌های مطرح شهر باشد.

شروع کار با عملیات کوچک و گام به گام خواهد بود. در حین عملیات، نکات و آسیب‌هایی را که در عملیات‌ها وجود دارد با هم مرور می‌کنیم و به چک‌لیستی برای طراحی عملیات می‌رسیم، که بدانند برای هر مسئله چه عملیاتی با چه مختصاتی انجام دهند.

ج) پشتیبانی محتوایی و مشاوره

پشتیبانی

در این طرح علاوه بر پشتیبانی‌های عملی و قانونی، باید به دنبال پشتیبانی فکری و محتوایی هم باشیم. بنابراین، خدمات قابل ارائه به ائمه جهادی مساجد در این بخش، به شرح زیر خواهد بود:

- فراهم کردن محتوا و زمینه‌های آموزش و تأمین استاد و...؛
- برگزاری کلاس‌ها، کارگاه‌ها، دوره‌های آموزشی، مباحثات علمی، جلسات هم‌اندیشی و...؛
- خدمات مهارتی، از قبیل کاربینی، تجربه‌نگاری، کارورزی و...؛
- خدمات مجازی، مثل آموزش از راه دور؛
- ایجاد وبسایت و کانال در شبکه‌های اجتماعی، با محتوای تخصصی؛
- گسترش دادن ارتباطات مساجد منتخب با نهادها و ارگان‌هایی که می‌توانند به پیشبرد امور مساجد کمک کنند، در بازه زمانی مشخص. این گسترش ارتباطات در چند سطح است:
- ◀ مساجد و نهادهای اطراف
- ◀ سطح استانی
- ◀ سطح ملی

هدف‌گذاری ما این است ائمه جهادی ما، مجموعه‌های شاخص کشوری، سایت‌ها و کانال‌های شاخص ارائه‌دهنده خدمات، جشنواره‌های شاخص کشوری، مثل جشنواره فیلم عمار و... را بشناسند و با آنها ارتباط برقرار کنند.

مشاوره

در این طرح، به هرکدام از مساجد، یک مشاور اختصاص می‌دهیم، که با شورای مسجد در ارتباط است و گام به گام با اینها پیش می‌رود و در برنامه‌ها مشورت می‌دهد. عملاً از این طریق یک ارتباط دائمی بین قرارگاه و این مساجد ایجاد می‌شود؛ به این صورت که مشاور، هفته‌ای دو ساعت مکلف است در مسجد و فعالیت‌هایش حضور داشته باشد و تا دو برابر این مقدار (۴ ساعت) به صورت غیرحضور مشورت دهد.

تذکر

ما در این طرح به دنبال این نیستیم که آموزش‌ها را تمام کنیم و سپس عملیات انجام دهیم؛ بلکه متناسب با نیاز ایجاد شده در عرصه‌های عملیاتی و ضرورت‌های پیش‌آمده در حین عملیات، آموزش را هم ادامه می‌دهیم.

۷. در اولویت قراردادن مساجدی که امام جماعت آنان، از روحانیون جهادی است، برای پشتیبانی از فعالیت‌های جهادی ایشان

باتوجه به اینکه عمده مساجدی که قرار است طلاب جهادی در آنها مشغول به امامت شوند، در مناطق کمتر برخوردار قرار دارند، لازم است با حمایت‌های مربوط، از پشتیبانی‌های مورد نیاز برخوردار شوند تا امکان حل مشکلات، با حضور امام جماعت جهادی فراهم گردد.

این پشتیبانی می‌تواند شامل موارد باشد از قبیل:

- در اختیار قرار دادن امکانات برای فعالیت جهادی
- پیگیری وضع قوانین حمایتی؛ مثل صدور مجوز از سوی سازمان اوقاف و امور خیریه، برای هزینه کردن درآمد مستغلات در جهت امور جهادی
- هماهنگی امور و صدور مجوزات (مثل تسهیل صدور مجوز مؤسسه فرهنگی و...)
- ساخت خانه عالم
- پرداخت حق التبلیغ
- ارائه خدمات رفاهی و پشتیبانی از اهالی مسجد
- و...

۸. تشکیل جبهه مساجد جهادی

«ائمه جماعت... بین خودشان برادر باشند، رفتار، رفتار برادری باشد. اجتماع داشته باشند، در هر شهری با هم در هر هفته یک روز، دو روز با هم مجتمع باشند، مسائل خودشان را بگویند». (صحیفه امام، ج ۱۹، ص ۲۵۰)

«ما اگر بخواهیم در مقابل این جبهه کار کنیم، هم باید تنوع داشته باشیم، هم ابتکار داشته باشیم، هم باید انگیزه داشته باشیم، هم باید برنامه داشته باشیم؛ کارمان برنامه هدایت شده باشد. و این نمی‌شود مگر با «تشکیل جبهه». این طرف هم بایستی جبهه تشکیل داد. از افراد و حتی مجموعه‌ها، به‌تنهایی کار بر نمی‌آید، باید یک کار وسیع جبهه‌ای انجام داد». (بیانات در دیدار جمعی از مسئولان فرهنگی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۹۲/۲/۲)

بر این اساس، ضرورت دارد مساجد هدف، با هم تشکیل جبهه و شورایی بدهند تا بتوانند باهم افزایی، برای حل مسائل محله، شهر، استان و کشور، برنامه‌ریزی و اقدام نمایند. برای این منظور، می‌توان چهار سطح از تشکیل جبهه و شبکه‌سازی پیش‌بینی و اجرا کرد:

• **سطح محلی:** محور اصلی و شروع کار، سطح محلی و شبکه‌سازی مساجد محل است. در این سطح مساجد محل با همکاری هم مسائل محل را پیگیری و برنامه‌های مشترکی را اجرا می‌کنند.

• **سطح شهری:** در این سطح، از هر محله، یک مسجد شاخص انتخاب می‌شود و با سایر مساجد شاخص، تشکیل یک شبکه شهری می‌دهند.

• **سطح استانی:** در این سطح، یک یا دو مسجد شاخص از هر شهر انتخاب می‌شوند و با سایر مساجد، تشکیل شبکه مساجد استانی می‌دهند.

• **سطح کشوری:** در این سطح، یک مسجد شاخص از هر استان، در شبکه مساجد ملی عضو خواهد شد.

۹. شبکه‌سازی مجازی

برای این منظور، در اندیشکده مسجد پژوهشکده شهید صدر، ایده‌ای طراحی شده است، با عنوان «ایده شبکه اجتماعی مسجد». بر اساس این طرح، یک اپلیکیشن

طراحی می‌شود که در آن، هر مسجد یک صفحه خواهد داشت و تمام فعالیت‌هایی را که در مسجد انجام گرفته است، در این صفحه بارگذاری می‌کنند. در این اپلیکیشن، مساجد می‌توانند با هم ارتباط مجازی گرفته و از تجربیات همدیگر بهره‌مند شوند.

۱۰. تبادل اطلاعات کاری بین سازمان‌ها و مساجد

یکی از مشکلات ما در مساجد، این است که وقتی با فعالین مسجدی صحبت می‌کنیم و مشکلات آنان را جویا می‌شویم، معمولاً اولین موضوعی را که مطرح می‌کنند، «کمبود امکانات» است. وقتی می‌پرسیم چرا فعالیتتان کم و غیرتاثیرگذار است، می‌گویند «با کدام امکانات عمل کنیم؟! ایشان فکر می‌کند باید هرچه که برای یک فعالیت لازم دارند، به‌صورت کامل در اختیارشان قرار داشته باشد، تا شروع به کار کنند؛ در صورتی که چنین چیزی تقریباً محال است.

از طرفی، از ظرفیت‌هایی که در دور و برشان و در سایر نهادها و ارگان‌ها وجود دارد، استفاده نمی‌کنند. دلیل عمده این عدم استفاده هم، ناآگاهی از وجود چنین ظرفیت‌هایی است. به‌عنوان مثال، ستاد کل نیروهای مسلح، مصوبه‌ای دارد، که طبق آن، ارگان‌های نظامی (سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ارتش جمهوری اسلامی ایران و نیروی انتظامی) موظفند از حرکت‌های جهادی پشتیبانی‌های لازم را انجام دهند. اما چون بسیاری از افراد، از این مصوبه محرومانه!!! آگاهی ندارند، به سراغ این ظرفیت نمی‌روند. بنابراین، لازم است شرایطی فراهم شود تا بین مساجد و سازمان‌ها و نهادها، یک کانال ارتباطی ایجاد شود تا مساجد بتوانند اطلاعات مورد نیاز را به‌دست آورند و از این ظرفیت بهره ببرند.

از آن طرف نیز، هر مسجد ظرفیت عظیمی است که از طریق آن، بسیاری از مأموریت‌های سازمان‌ها و نهادها با سهولت بیشتری قابل انجام خواهد بود.

۱۱. ارزیابی

در ارزیابی، از مدل ارزیابی ۳۶۰ درجه ۱ استفاده خواهد شد، که شامل چند سطح می‌شود؛

۱ .. ارزیابی ۳۶۰ درجه، ساز و کاری است برای دریافت بازخورد از زوایای مختلف شامل مدیر / سرپرست، همکاران، زیردستان، مشتریان و خود فرد.

- خود مساجد (انجام ارزیابی، توسط ارکان مساجد)
 - مردم
 - نهادهای هم‌عرض (مساجد و تشکلهای اطراف)
 - نهادهای بالادستی (امور مساجد، معاونت مساجد و محلات سپاه و...)
- تذکر

این ارزیابی‌ها در طول مسیر انجام خواهد شد، نه پس از اتمام کار.

۱۲. بازتاب رسانه‌ای

پس از ارزیابی اولیه و به‌دست آوردن میزان موفقیت مساجد جهادی، باید این طرح را در سطح کشور، به‌عنوان یک طرح موفق معرفی کنیم. این معرفی در سه سطح قابل انجام است؛

- **سطح اول**، معرفی به مسئولین کشوری
- **سطح دوم**، معرفی به ائمه جماعات مساجد کشور، به‌عنوان الگوهای موفق مسجرداری
- **سطح سوم**، معرفی به مردم، به‌عنوان اینکه مساجدی هستند که می‌توانند محور زندگی ایشان قرار بگیرند. از این طریق، می‌توان مردم را واداشت که از مساجد محل زندگی خود، مطالبه داشته باشند و خودشان هم پای کار بیایند.

قالب‌های متنوعی می‌توان برای بازتاب رسانه‌ای در نظر گرفت؛ از جمله «تجربه‌نگاری مساجد موفق»، ساخت مستند و تولید کلیپ گزارش عملکرد. با این قالب‌ها، هم می‌توان مساجد موفق را به‌عنوان الگو معرفی نمود و هم صفر تا صد کارهایی را که انجام داده‌اند تا به این مرحله رسیده‌اند، به اشتراک گذاشت.

وظایف امام جماعت جهادی

اگر شخصی، امامت یک مسجد را در این طرح پذیرفت، باید تعهدات زیر را قبول کند:

۱. امامت مسجد به صورت فعال و محوری
۲. برقراری ارتباط مؤثر با مردم حریم مسجد (مسجدي‌ها و غيرمسجدي‌ها)
۳. كادرسازی از بين جوانان انقلابی و فعال مسجد
۴. رصد و شناسایی مسائل و ظرفیت‌های منطقه
۵. ایجاد اجتماع‌های مردمی، برای حل مشكلات منطقه
۶. تعامل با ساير مساجد جهادی، در قالب جبهه مساجد جهادی
۶. تلاش برای ارتقای سطح فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی منطقه
۷. شرکت در دوره‌های آموزشی تدارك دیده شده از سوی قرارگاه

قانون‌گذاری و سیاست‌گذاری مسجد

مقدمه

هیات اندیشه‌ورز مسجد که توسط پژوهشکده شهید صدر و مرکز مطالعات راهبردی ژرفا برگزار می‌شود و صاحب‌نظران و متولیان امر مسجد را گرد هم آورده است، پس از ۴ جلسه تخصصی به آسیب‌شناسی و بررسی راهکارها پرداخت و در نهایت بیش از ۲۰ ایده را برای تحول در مسجد مطرح کرد. اینک لازم است برای اولین و مهم‌ترین ایده طرحی نگاشته شود تا توسط اعضای هیات اندیشه‌ورز تصحیح و تکمیل شود و پس از تصویب وارد مرحله اجرا شود، ان شاء الله.

بیان مساله

آسیب‌شناسی در حوزه مسجد نشان می‌دهد که از بین ده‌ها و شاید صدها کاستی، یکی از مهم‌ترین و اولویت‌دارترین مسائل این است که مسجد در بعد قانون‌گذاری و سیاست‌گذاری دچار خلأ است و نیز نهاد یا تشکل متولی مشخصی در این حوزه ندارد. کاستی‌های قانون و قانون‌گذاری از قانون اساسی آغاز می‌شود و تا آئین‌نامه‌های جزئی خودش را نشان می‌دهد. در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، جز در مقدمه در بیان حوادث پیروزی انقلاب، هیچ اسمی از مسجد در اصول آن نیامده و این نشان می‌دهد که در سیاست‌های کلی نظام که توسط مجمع تشخیص مصلحت

تدوین می‌شود و نیز اسناد بالادستی که توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب می‌رسد و... نگاه حکمرانی و تمدن‌سازی در مورد مسجد مورد غفلت قرار گرفته است.

از قانون اساسی که بگذریم، نهادهای مختلف مصوبات متنوع و متعددی برای وضع کرده‌اند. مصوباتی از سوی شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورای انقلاب اسلامی، قوه قضائیه، هیات وزیران، شورای فرهنگی عمومی، شورای اسلامی شهر تهران، شوراهای عالی کشور و... که شاید حجمش به اندازه یک کتاب قطور بشود. این تنوع تشتت و وجود قوانین غیر منسجم را نمی‌شود به فال نیک گرفت چرا که نشان از چندپارگی مدیریت و چندگانگی متولیان مسجد دارد و به تعدد مقامات دخیل در مسجد و فقدان مسئول داخل مسجد انجامیده است.

نتیجه آن شده که ظرفیت مسجد در نظام مقدس جمهوری اسلامی به درستی شناخته نشده و برای شکوفایی‌اش برنامه‌ای وجود ندارد و صرفاً حرف‌های شعارگونه و توقعات نابه‌جا از مسجد است که گوش فلک را کر کرده و این نهاد مقدس را در موضع انفعال قرار داده است. به عنوان مثال برای فعالیت مساجد چهارچوبی مشخص نشده و برای رفع منازعات و اختلافات قوه واسطی وجود ندارد. به تبع، نهاد یا مجموعه‌ای برای ایده‌پردازی جهت فعال‌سازی مساجد در موضوعات ملی و کلان طراحی نشده و همین باعث شده فعالیت‌های مساجد در حداقل‌ها بماند.

ایده‌های پیشنهادی هیات اندیشه‌ورز

بر اساس مساله بیان شده، پیشنهاد هیات اندیشه‌ورز مسجد آن است که لااقل در ۴ حوزه اقدامی قانون‌گذارانه و سیاست‌پژوهانه صورت پذیرد:

۱. تشکیل شورای سیاست‌گذاری و هماهنگی امور مساجد و تصویب آن در شورای عالی انقلاب

۲. تدوین و تصویب سند تحول مساجد در شورای عالی انقلاب

۳. اصلاح ساختار نهادهای مسجد با تصویب قانون در مجلس

۴. بازنگری در قوانین مسجد و ابلاغ سیاست‌های کلی مسجد توسط مقام معظم رهبری

ظرفیت‌های موجود

برای تحقق این اهداف باید ظرفیت‌های موجود را برشمرد و کارایی آن‌ها را برای این مسیر به خدمت گرفت. این ظرفیت‌ها را هم در حوزه «نهادهای قانونگذار» و هم در حوزه «قانون‌های موجود» می‌توان پیگیری کرد که مختصرا اشاره‌ای می‌شود:

۱) **مجمع تشخیص مصلحت نظام:** یکی از مهم‌ترین وظایف مجمع تشخیص مصلحت نظام «ارائه مشاوره به مقام معظم رهبری در تعیین سیاست‌های کلی نظام» است (به استناد بند ۱ اصل ۱۱۰ قانون اساسی) و به استناد همین وظیفه تعداد زیادی از سیاست‌های کلی نظام در مجمع به تصویب رسیده و توسط رهبر معظم انقلاب ابلاغ شده است. پژوهشکده شهید صدر که خود پژوهشکده‌ای مشترک بین دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام و مجمع تشخیص مصلحت نظام است، می‌تواند از این ظرفیت استفاده کرده و سیاست‌های کلی نظام در حوزه مسجد را تنظیم کند و به تصویب و ابلاغ برساند.

۲) **شورای عالی انقلاب فرهنگی:** وظیفه شورای عالی انقلاب فرهنگی «تهیه و تدوین سیاست‌ها و طرح‌های راهبردی کشور در زمینه‌های مختلف فرهنگی از جمله در حوزه‌های زنان، تبلیغات، اطلاع‌رسانی، چاپ و نشر، بی‌سوادی، دانشگاه‌ها، برقراری روابط علمی و پژوهشی و فرهنگی با سایر کشورها، همکاری حوزه و دانشگاه، فعالیت‌های دینی و معنوی، تهاجم فرهنگی و سایر حوزه‌های فرهنگی است. همچنین تعیین ضوابط تأسیس مراکز علمی و آموزشی و نیز ضوابط گزینش مدیران و استادان و دانشجویان از جمله وظایف این شورا می‌باشد. بررسی و تحلیل شرایط فرهنگی ایران و جهان، بررسی الگوهای توسعه و پیامدهای فرهنگی آن، بررسی وضع فرهنگ و آموزش کشور و نیز نظارت بر اجرای مصوبات شورا از جمله وظایف نظارتی شورای عالی انقلاب فرهنگی می‌باشد.» از جمله کارهای مهم شورای عالی انقلاب فرهنگی تدوین «نقشه مهندسی کشور» در سال ۱۳۹۲ است که در ۷ بند آن از مسجد یاد شده است. از وظایف دیگر، هماهنگی مدیریت کلان دستگاه‌های فرهنگی است که بر عهده کارگروهی به همین نام به عنوان یکی از شوراهای تخصصی قرار گرفته و در قالب ۱۸ موضوع و از جمله «نماز و مسجد»

ساماندهی شده است. دکتر ناظمی اردکانی که مسئولیت این بخش را به عهده دارند و از اعضای هیات اندیشه‌ورز هستند، می‌توانند از این طریق به ما کمک دهند.

از مهم‌ترین ظرفیت‌هایی که شورای عالی انقلاب فرهنگی در اختیار گذاشته است، ماده واحده «فرایند و مرجع تدوین سند ملی گسترش و تقویت نهاد مسجد و سامان‌بخشی و راهبری آن» (جلسه ۶ مورخ ۱۳۹۹/۰۵/۰۴ ستاد هماهنگی نقشه مهندسی فرهنگی کشور) است:

«سازمان تبلیغات اسلامی موظف است با همکاری دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، و در راستای اجرای اقدام ملی ۹ ذیل راهبرد کلان ۱۲ نقشه مهندسی فرهنگی کشور و با توجه به مفاد بند ۲ شق (الف) ماده واحده وظایف و ترکیب اعضای ستاد هماهنگی نقشه مهندسی فرهنگی کشور (مصوب جلسه ۷۴۸ مورخ ۱۳۹۳/۰۳/۲۷) سند ملی توسعه، گسترش و تقویت نهاد مسجد و سامان‌بخشی و راهبری آن را با رعایت چهارچوب تدوین اسناد ملی حوزه فرهنگ تدوین و به ستاد هماهنگی نقشه مهندسی فرهنگی کشور ارائه نماید.»

۳) مجلس شورای اسلامی: مجلس شورای اسلامی رکن اصلی نهاد قانون‌گذاری در کشور است که از نمایندگان منتخب مردم تشکیل شده و مصوبات آن اگر مورد تأیید شورای نگهبان قرار گیرند، برای اجرا به قوه مجریه و قوه قضائیه ابلاغ می‌شوند. در سال‌های گذشته بخش زیادی از این مصوبات در حوزه مسجد به مسائل حقوقی اراضی و موقوفات مربوط می‌شده و بخش‌های دیگر مربوط به بودجه‌های مختلف و نوسازی مساجد بوده و در مجموع، کم‌تر به مسائل نرم‌افزاری مسجد پرداخته شده است. شاید عمده دلیل آن را بتوان کم‌توجهی به جایگاه مسجد در نظام‌سازی تمدنی و نیز روی کار بودن افرادی با تعهد کم به ارزش‌های اسلامی و انقلابی دانست. اکنون به نظر می‌رسد در مجلس یازدهم که قاطبه آن نمایندگان متعهد به ارزش‌های اسلام و انقلاب هستند، فرصتی به دست آمده که بتوان قوانین مرتبط با بخش نرم‌افزاری مسجد جهت ارتقاء و پیشرفت آن را به تصویب رساند و این جز با هم‌فکری نهادهای مرتبط و ذی‌نفوذ محقق نخواهد شد.

پیشنهادهای لازم برای بررسی

مساله تشتت قوانین و به هم ریخته بودن ساختار مدیریتی و تصمیم‌گیری در حوزه مسجد این لزوم را پدید می‌آورد که از همه ظرفیت‌ها برای ساماندهی به وضعیت مساجد استفاده شود. بر این اساس سه پیشنهاد تقدیم می‌شود:

۱- تشکیل شورای عالی مسجد در مجمع تشخیص مصلحت نظام:

با استفاده از ظرفیت پژوهشکده شهید صدر و توجه سردار محسن رضایی به این مجموعه، پیشنهاد می‌شود با دعوت از ایشان در یک جلسه رسمی وضعیت مسجد ارائه شود تا به پیشنهاد مجمع تشخیص مصلحت نظام شورای عالی مسجد متشکل از افراد زیر رسماً تشکیل شود:

- مسئول شورای سیاست‌گذاری ائمه جمعه: حجت الاسلام و المسلمین حاج علی اکبری
- مسئول حوزه‌های علمیه: آیت‌الله اعرافی (یا حجت الاسلام نبوی، معاونت تبلیغات حوزه علمیه)
- مسئول سازمان تبلیغات اسلامی: حجت الاسلام و المسلمین قمی
- مسئول سازمان اوقاف و امور خیریه: حجت الاسلام و المسلمین خاموشی
- نماینده شورای عالی انقلاب فرهنگی: آقای دکتر ناظمی اردکانی

۲. تدوین سیاست‌های کلی نظام

با تشکیل شورای عالی مسجد، می‌توان مهم‌ترین وظیفه آن شورا را «تدوین سیاست‌های کلی نظام» در حوزه مسجد دانست که ان‌شاءالله توسط رهبر معظم انقلاب ابلاغ شود. پژوهشکده شهید صدر اعلام آمادگی می‌کند که پس از تشکیل این شورا، می‌تواند کارگروهی را با محوریت یکی از اساتید مجرب در حوزه مسجد فعال کند تا با هم‌افزایی نهادهای مرتبط و بهره‌گیری از هیات اندیشه‌ورز، به تدوین این سند بپردازند.

۳. تشکیل شورای سیاستگذاری و هماهنگی امور مساجد در شورای عالی انقلاب فرهنگی

مسائل روزمره مسجد با سندهای عالی حل نمی‌شود و نمی‌تواند معطل مصوبات مجلس یا شورای عالی انقلاب فرهنگی بماند. لذا لازم است شورایی جهت سیاستگذاری و هماهنگی امور مساجد تشکیل شود که مصوباتش لازم الاجرا و رسمی باشد. این شورا خود باید توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی به رسمیت شناخته شود. پیشنهاد می‌شود اعضای این شورا نفرات اول یا دوم نهادهای زیر باشند:

- شورای سیاستگذاری ائمه جمعه
- حوزه‌های علمیه
- سازمان تبلیغات اسلامی
- سازمان اوقاف و امور خیریه
- شورای عالی انقلاب فرهنگی
- سازمان امور مساجد
- کانون‌های فرهنگی هنری مساجد
- بسیج مساجد و محلات

۴. تدوین سند گسترش و تقویت نهاد مسجد

بنا بر مصوبه جلسه ۷۴۸ مورخ ۱۳۹۳/۰۳/۲۷ شورای عالی انقلاب فرهنگی مبنی بر الزام سازمان تبلیغات جهت تدوین سند گسترش و تقویت نهاد مسجد و سامان بخشی و راهبری آن را با رعایت چهارچوب تدوین اسناد ملی حوزه فرهنگ، و نیز اعلام آمادگی سازمان تبلیغات برای نگارش سند با همکاری سایر نهادهای مرتبط با حوزه مسجد، پیشنهاد می‌شود این سند با محوریت هیات اندیشه‌ورز مسجد پژوهشکده شهید صدر تولید شود.

کارگروهی که از سوی پژوهشکده شهید صدر برای شورای عالی مسجد پیشنهاد شد، می‌تواند راهبری این سند را نیز به عهده بگیرد. این سند می‌تواند به اصلاح قوانین موجود بپردازد و نیز می‌تواند در نهایت به عنوان «سند تحول مسجد» معرفی شود.

۵. تشکیل فراکسیون مسجد در مجلس

در مجلس شورای اسلامی ساختارهای رسمی و غیررسمی وجود دارد. فراکسیون‌های مجلس به عنوان تشکل‌های غیررسمی متشکل از نمایندگان هم‌فکر که عمدتاً جنبه مشورتی دارد، یکی از مسائل مهم و تاثیرگذار است. آیین‌نامه داخلی مجلس به نمایندگان اجازه می‌دهد که در قالب تیم‌های حداقل ۹ نفره تشکیل فراکسیون بدهند. اخبار منتشر شده از مجلس حاکی از تشکیل حدود ۱۸ فراکسیون در بهارستان است. در مجالس گذشته فراکسیون‌های عمده و اصلی مشخصاً سیاسی بودند. برای مثال مجلس دهم در اختیار سه فراکسیون نمایندگان ولایی، مستقلین ولایی و فراکسیون امید بود. اما مجلس یازدهم از این بابت استثناست چرا که ترکیب یک‌دست آن باعث شده است که اساساً تفکیک و تمایزی بین نمایندگان در خصوص خط و خطوط سیاسی نمایندگان وجود نداشته باشد.

لذا پیشنهاد می‌شود با توجه به اهمیت مسجد و جایگاه آن در گام دوم انقلاب اسلامی، فراکسیونی به این نام در مجلس تاسیس شود تا مسائل این نهاد مقدس را به طور تخصصی پیگیری کند.

۶. اصلاح ساختار نهادهای مسجد

به اذعان همه دست‌اندرکاران مسجد، نبود وحدت فرماندهی در مسجد و وجود نهادها و سازمان‌های موازی در این حوزه آسیب جدی به مسجد زده است. این مهم اولاً با سیاست‌های کلی نظام در حوزه مسجد اصلاح می‌شود و سپس با تشکیل شورای سیاست‌گذاری در شورای عالی انقلاب فرهنگی عملیاتی می‌شود. اما در این رهگذر می‌توان از ظرفیت قانونگذاری در مجلس شورای اسلامی استفاده کرد و وظایف نهادها و سازمان‌ها و هم‌چنین میزان مداخله آن‌ها را در حوزه مسجد مشخص کرد. شاید بهتر باشد هیأت اندیشه‌ورز در این مورد پیشنهادهای خود را منقح کنند تا صاحبان نفوذ این پیشنهادهای را به نمایندگان مجلس و مخصوصاً کمیسیون فرهنگی برسانند و از این طریق تصویب آن‌ها را بگیرند.

بازی‌های مسجدی

مقدمه

همان‌گونه که مبرهن است یکی از عوامل یادگیری، رشد و تثبیت معلومات کودکان و نوجوانانی که در سن رشد خود قرار دارند چه از لحاظ مهارت‌های زندگی چه از لحاظ اخلاقیات، بازی است. از طرفی نیز یکی از بهترین بسترهای تربیت کودکان و نوجوانان را مسجد می‌دانیم که باید به هر چه بهتر برقرار شدن این ارتباط بین آنها و بستر مسجد کمک کرد که به نظر می‌رسد عامل بازی می‌تواند در ایجاد این حلقه وصل هم به صورت مستقیم و هم غیر مستقیم نقش به سزایی ایفا نماید.

کلیات نظری

عوامل جذابیت

شاید یکی از سوالات بسیار مهمی که در این زمینه مطرح می‌گردد علت جذب و به زبانی دیگر، عوامل جذابیت برای این مخاطبان مسجد می‌باشد. همان‌طور که می‌دانیم نوجوانان در این سن به علت نیاز به احساس استقلال شخصیتی تمایل به حضور در محیط‌های هم‌سن و سال خود دارند. تعریف فعالیت‌هایی از جمله مسابقات و اجرای

بازی های متفاوت جمعی یکی از عوامل بسیار مهم ارضای این نیاز در درون نوجوانان می باشد. از دیگر عواملی که موجب ایجاد جذابیت بازی های مسجدی می گردد رقابت است که در این بازی ها عبارتند از :

- رقابت بین گروه ها در مسجد
- رقابت بین مسجدها در محله
- رقابت بین محله ها
- مصاحبه با روحانی، مربی تربیتی و بچه ها در هر مرحله بازی (برای ارتباط بیشتر مخاطبان با بازیگران)

عناصر تربیتی

۱. در کنار هم دیدن مباحث دینی در کنار تفریح و ورزش و مسابقه بدنی
۲. آموزش معارف دینی به صورت مستقیم و غیر مستقیم
- مثلا دست یکی خون می آید، روش آب کشیدن آن را امام جماعت یاد می دهد.
۳. فراگیری و پرداختن به مهارت های مورد نیاز زندگی همانند: بنایی، آشپزی، نجاری و...

انواع بازی

بازی ها را می توان به روش های مختلفی دسته بندی کرد:

بر اساس گروهی و فردی

بازی گروهی بازی هایی است که همه ی افراد گروه در آن بازی باید مشارکت کنند. مثل وسطی، طناب کشی، پانتومیم. ولی مد نظر ما از بازی های فردی، بازی هایی است که تک نفره قابل انجام خواهد بود.

بر اساس تحرک: پرتحرک و کم تحرک

بازی هایی که نیاز به توان جسمی قابل توجهی برای فرد داشته باشند را بازی های پرتحرک گوییم.

بر اساس جنس بازی: فکری، مهارتی، شور و نشاط

بازی های فکری آن جنس بازی هایی است که بیشترین توان فرد را کار ذهنی و عمل

فکر کردن در آن بازی به خود اختصاص می دهد. همچنین منظور ما از بازی های مهارتی بازی هایی است که برای انجام و به نتیجه رساندن آنها نیاز به مهارت های خاص می باشیم همانند مهارت آشپزی، نجاری، بنایی و...

بازی هایی که نه نیاز به کار فکری و نه نیاز به مهارت خاصی می باشند و صرفاً جهت ایجاد شور و نشاط انجام می گیرند در دسته سوم قرار می گیرند.

در جدول زیر، بازی های گوناگون بر اساس تقسیم بندی دوگانه گروهی - فردی در سه دسته فکری، مهارتی و شور و نشاط در یک ماتریس شش خانه قرار گرفته اند.

الف) همراه با شور و نشاط

گروهی	فردی	
دوی دسته جمعی طناب کشی وسطی حمل آب زوج و فرد: با گفتن اعداد زوج می نشینند و با عدد فرد بایستند. پانتومیم پینت بال	اسم فامیل نقطه بازی هپ یه مرغ دارم پنالتی با چشم بسته چشمک بادکنک: آن قدر باد کند تا بترکد گل یا پوچ نوشتن جمله بدون نقطه نقاشی با چشمان بسته حدس شکل نخ و شیرینی طناب زنی	تکرار جملات سخت سیب خوری بدون کمک دست ماست خوری نوشتن از چپ به راست پیام رسانی: کلمه ای از یک گوش به گوش دیگر تا این که نفر آخر کلمه را بگوید. صحبت کردن بدون کلام فوت کردن تپله در یک بشقاب مچ اندازی تیراندازی با کمان یا تفنگ ساچمه ای تشخیص با چشمان: تشخیص اشیا و اشخاص (دوستان) هوش و شمارش: شمارش اعداد در مضارب مختلف در زمان کم پیدا کردن اشیا: چیزی را مخفی می کنیم، کودک باید تشخیص دهد چه بوده است.

ب) فکری

پرسیدن سوالات دینی و اجرای آنها (احکام نماز، وضو، تیمم و...)

دیدن فیلم یا مستند و سوال از جزئیات آن

ج) مهارتی

گروهی	فردی
اذان مکبری و دعای بعد از نماز قرآن خواندن	۱. احداث یک باغچه چند متری در فضای مسجد ۲. بنای یک حوض برای مسجد ۳. تزیینات سن و فضای مسجد برای مناسبت خاص مثلاً شهادت امیر المومنین (علیه السلام) ۴. ایجاد یک ایستگاه مطالعه برای مسجد ۵. ساختن قفسه‌ی چوبی برای آن ۶. ایجاد یک روزنامه دیواری ۷. پختن نذری ۸. اجرای تئاتر ۹. رنگ آمیزی دیوار مسجد ۱۰. نشریه‌ی محله

شیوه اجرای برنامه

• شروع بازی در مسجد

شروع بازی به این صورت می‌تواند باشد که :

۱. نماز جماعت تمام می‌شود و مکبر بعد از خواندن «ان الله و ملائکته...» به سمت پیش‌نماز می‌رود و با او دست می‌دهد.
 ۲. همین‌طور که مردم دارند صلوات می‌فرستند، امام جماعت پشت بلندگو می‌رود تا سخنرانی کند.
 ۳. امام جماعت یک روایت را در زمان خیلی کوتاه می‌خواند و شرح مختصر می‌دهد. بعد از بچه‌ها می‌خواهد که
 - برای روایت مصداق یابند
 - بگویند چگونه می‌توان آن روایت را در زندگی اجرا کرد.
- امام جماعت به هر گروه یک امتیاز می‌دهد و بچه‌ها با مربیان‌شان به حیاط می‌آیند.

روند برنامه

مسابقه دارای چند مرحله می‌باشد که اولین مرحله آن مسابقات بین گروهی در یک مسجد می‌باشد. از دو قالب مسابقات گروهی و فردی تشکیل شده که می‌تواند

با یک مسابقه ی گروهی مثل طناب کشی یا اجرای یک پانتومیم شروع شود و ادامه ی آن به این صورت است که هر کدام از اعضای گروه باید یکی از مسابقات فردی را برعهده گرفته و به رقابت پردازند. (که مطلوب گروه سه نفره و به همراه آنها مربی مسجدی که جمعا ۴ نفر می شوند. مربی خود وارد مراحل مسابقه نمی شود و فقط نقش راهنمای آنها را ایفا می کند).

به عنوان مثال در مرحله ی بین گروهی در یک مسجد، قبل از اجرای آیتم های فردی، مسابقه ی گروهی طناب کشی یا وسطی است که باید همه ی اعضای گروه در آن شرکت کنند. سپس نوبت سه آیتم مسابقه ی فردی مچ اندازی، تکرار جملات سخت و ماست خوری است که بعد از یک آیتم جمعی وسطی یا طناب کشی قرار دارد. هر کدام از افراد گروه یک آیتم فردی را برای خود انتخاب کرده (یکی از آیتم های مچ اندازی، تکرار جملات و ماست خوری) و به رقابت می پردازند. معیار موفقیت در بازی برای برخی آیتم ها زمان، برای برخی دیگر امتیاز دهی یک داور ثابت با معیارهای مشخص دیگری باشد.

مسابقه در مرحله ی اول بین اعضای یک مسجد بوده، در مرحله ی بعد بین دو مسجد در مراحل بعدی برنده ی هر کدام از اینها با رقیب هم طراز خود در دیگر مساجد مسابقه می دهد. که به عنوان مثال رقابت بین مسجدی به این صورت خواهد بود که :

- امتیاز دادن به نماز هم
- مسابقه دو و دوچرخه سواری بین مسجد
- خدمت رسانی به مسجد دیگر

البته نکته ای که باید مورد مذاقه قرار گیرد ترکیب مسابقات باهم دیگر است که باید از مسابقات کم تحرک و فکری تا مسابقات پرتحرک و همراه با شور و نشاط را در بر گیرد تا دچار یکنواختی برنامه اتفاق نیفتد.

■ کم تحرک

◀ هپ

◀ گل یا پوچ

◀ تقلید صدا

▪ پرتحرک

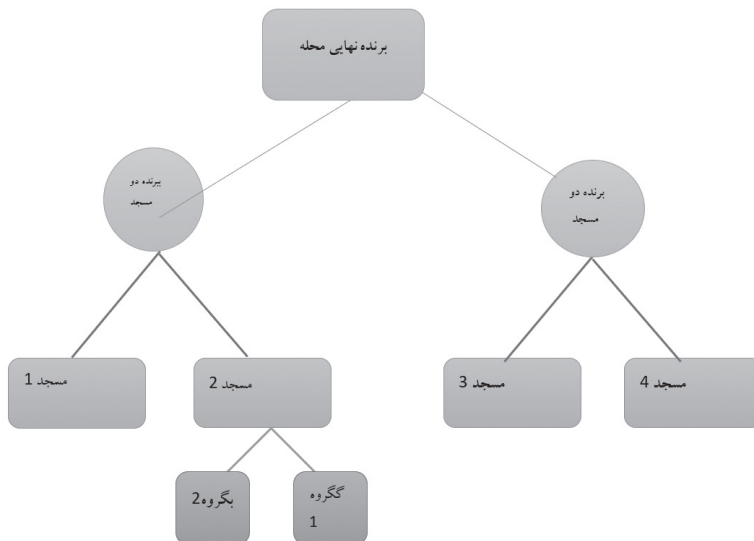
◀ بالابلندی

◀ گرگم به هوا

ابعاد تربیتی بازی

در اینجا مهم‌ترین نقش تربیتی را مربی ایفا می‌کند که می‌تواند نکات تربیتی را در وقت مناسب میان مسابقه به افراد گروه خود گوش زد کند. مثلاً دست یکی خون می‌آید، روش آب کشیدن آن را امام جماعت یاد می‌دهد. یا هنگام درست کردن حوض آب می‌توان احکام آب قلیل و کر یا آب جاری رو توضیح داد. یا می‌توان برای کودکان به مرحله را نحوه ی وضو یا برای نوجوانان تیمم فرض کرد.

می‌توان برای برخی از مسابقات فردی یا جمعی که تعریف می‌کنیم مثلاً مسابقه ی یا فتن اشیا با چشم بسته، از نماد هایی استفاده کرد که در آیات و روایات استفاده نمود. مثلاً در این مسابقه پیدا کردن یک کلید هدف مسابقه باشد و در همان مسابقه حدیث «الصلاة مفتاح الجنة» یعنی نماز کلید بهشت است. یا تمثیل قرآن در مورد انسان که یک زمین آماده برای کشت است که هر چه زمین آن بهتر باشد محصولات بهتری می‌دهد و البته این تمثیل در مسابقه ی درست کردن باغچه کاربرد دارد.

نحوه ی اتمام برنامه

می توان از کسانی که در این مسابقه رتبه های برتر را بدست آوردند در یک برنامه (مثلا در یک مناسبت ولادت اهل بیت) با دعوت از همه گروه ها با رو نمایی از محصولات آنها(همانند نشریه ، روزنامه دیواری و...) از آنها تقدیر و تشکر به عمل آورد و از آنها خواسته شود که به ادامه این گونه اقدامات خود بپردازند.

این مسابقه حتی قابل تعمیم به روستا ها و شهرستان های مختلف بوده و می تواند با یک اطلاع رسانی صحیح فضای رقابت زیبایی در میان نوجوانان ایجاد کند

استارت‌آپ مسجدی

ردیف	عنوان	توضیح
۱	عنوان ایده	عنوانی برای ایده خوب مشخص فرمایید. میدان راهکار؛ ایده‌ی تحولی ایجاد استارت‌آپ مسجدی
۲	بیان مساله	این ایده در پاسخ به چه مساله‌ای ایجاد شده است؟ مسجد امروز با مخاطبان این روزها، مسائل و مشکلات امروزی دارد. پرسش‌هایی که هر لحظه متولیان، امناء و دغدغه‌مندان مساجد با آن مواجه‌اند، به قدری زیاد، اقتضایی و شاید پیچیده باشد که برای پاسخ دادن به آن‌ها، نیازمند خرد جمعی و نوآوری هستیم و البته پاسخ‌هایی که در طول زمان بهبود یابند، ارتقاء پیدا کنند و امکان بهره‌گیری از آن‌ها به صورت در لحظه و فراگیر، به سهولت در دسترس قرار بگیرد. طی سال‌های متمادی مسائلی که بعضاً ریشه‌های مشابهی داشته‌اند، مساجد کشور و نمازگزاران را درگیر نموده است، اما به هر دلیل از جمله نداشتن تفکر کلان راهبردی، در هر مسجد به صورت مجزا به آن پرداخته شده و این چرخ هزاران بار از ابتدا مجدداً درست شده است. فرض کنیم که به تعداد پانصد مسجد در کشور، سال‌هاست که با یک مسئله جدی مواجه است و برای یافتن راه حل منطقی و کارا، حداقل بیست پیشنهاد (یا ایده) از سوی نمازگزاران به صورت مجزا، ارائه شده باشد. تصور می‌کنید چه درصد از این ایده‌ها مناسب بوده و جواب داده است؟ نتایج مثبت آن کجا ثبت شده و توسط چه کسانی به دیگران منتقل شده است؟ چه تعداد از آن‌ها، بعد از اجرایی شدن، دقیقاً نتیجه معکوس داشته و تأثیر منفی بر جای گذاشته است؟ و چه تعداد از این ایده‌ها به صورت ناقص پرداخته شده و امکان رشد و بهبود داشته اما چون این اتفاق رخ نداده، به راحتی کنار گذاشته شده و مساجد با همان مسائل قبلی، کجدار و مریز راه خود را ادامه داده‌اند؟ حالا اگر این ایده‌ها به صورت منظم و حساب شده سامان می‌یافت و امکان بهبود، ارتقاء و توسعه و رشد آن فراهم می‌شد، همچنین همه‌ی متولیان مساجد به سادگی می‌توانستند از بهترین تجربیات و نوآورانه‌ترین پیشنهادها و به صورت برخط بهره‌گیری کنند، قطعاً اتفاقی بزرگ در عرصه‌ی اداره‌ی مسجد به شیوه‌های نوین رخ می‌داد و مسائلی که در نگاه اول بسیار پیچیده و پرابهام بده، به سهولت و با سرعت فراوانی مرتفع می‌شد. از طرفی برخی از شرکت‌ها و مجموعه‌هایی که به دنبال انجام امور خیریه و یا اجرای برنامه‌ی مسئولیت فرهنگی خود هستند و مساجد را برای این منظور انتخاب می‌کنند، ممکن است با دریافت اولین پیشنهاد نسبت به اجرای آن اقدام کنند و این در حالی است که شاید وارد فرآیندی کم تأثیر و فاقد اولویت شده باشند. بنابراین سازوکاری مناسب برا ارائه‌ی پیشنهادهای منطقی در راستای یاری رساندن به مساجد و حل معضلات آن‌ها وجود ندارد. لازم است که این سازوکار، براساس صورتبندی دقیق مسائل و اولویت‌بندی آن‌ها، به ارائه‌ی راه حل‌های متناسب و یک یک محیط رقابتی که قابلیت ارزیابی را داشته باشند، میدان عمل بدهد و بهترین‌ها را انتخاب و معرفی کند.

۳	بیان راهکارهای عمومی برای حل مساله	برای حل مساله‌ای که بیان کردید چه راهکارهایی پیشنهاد شده است؟ ۱. ساماندهی فضای ارائه‌ی ایده‌های خلاق در راستای مسائل مساجد کشور ۲. استفاده از تجربیات موفق، ارزیابی و بهینه‌سازی راه‌حل‌های پیشنهادی ۳. برگزاری رقابت سازنده میان ایده‌ها و راه‌حل‌های پیشنهادی در میدان عمل ۴. ایجاد بازار مستقل به منظور خریداری ایده‌ها و دستاوردهای آن ۵. برقراری ارتباط میان مسئولیت فرهنگی شرکت‌ها و ایده‌های پیشنهاد شده در راستای حمایت از آن‌ها
۴	بیان ایده تحولی	با رعایت اختصار ایده تحولی خود را توضیح دهید: «میدان راهکار» ایده‌ای است که به دنبال ایجاد ساختاری پویا و مردمی در جهت ارائه، ارزیابی و حمایت از ایده‌های خلاقانه‌ی مرتبط با مسائل مساجد کشور ارائه شده است. این ایده بازاری فرهنگی برای بهره‌برداری از ایده‌های نو در حوزه‌ی مسائل مسجدی است که با مشارکت مؤثر فعالین، نوآوران، طراحان و کارآفرینان شکل می‌گیرد و تداوم می‌یابد. در واقع این ایده‌ی تحولی به ایجاد استارت‌آپی مسجدی در زمینه‌ی پیشنهاد راهکارهایی برای معضلات پیش روی مساجد کشور می‌پردازد که البته در قالبی نو و خلاقانه، همه‌ی علاقه‌مندان را به میدان می‌آورد و رقابتی سازنده میان آن‌ها برقرار می‌کند. دستاورد این رقابت علاوه بر معرفی راه‌حل‌های متقن و کارا برای مسائل مسجد، سازوکار اقتصادی و کارآفرینی مبتنی بر بازاری جدید را هم فراهم می‌کند که خود می‌تواند منشأ بسیاری از برکات دیگر باشد. از سویی دیگر چنانچه اشخاص حقیقی و حقوقی، سازمان‌ها، بنگاه‌ها و کسب و کارهایی که برنامه‌ی اجرایی برای انجام مسئولیت فرهنگی خود در زمینه‌ی امور مسجدی را دارند و نسبت به اولویت‌ها و نیازهای مساجد اطلاعات کافی ندارند و یا نیاز به پیشنهادهای عملیاتی دارند، میدان راهکار امکان بهره‌مندی آن‌ها را فراهم می‌نماید و فهرستی از برنامه‌ها و دستاوردهای موجود را براساس اولویت‌بندی ارائه می‌کند.
۵	ضرورت طرح	بر اساس بیان مساله و اهداف بگویید اجرای این ایده چه ضرورتی دارد؟ از آن جهت که مساجد کشور در مواجهه با مسائل مختلف که در بسیاری موارد مشابه است، راهکارهای مختلفی ارائه می‌کنند و هیچ‌گاه موفقیت و شکست آن‌ها ثبت نمی‌شود و مورد استفاده قرار نمی‌گیرد که اصلاح گردد و یا بهبود یابد، بنابراین به استارت‌آپی نیاز است که به حمایت از ایده‌های مطلوب در جهت حل مسائل مسجدی توجه کند و به سوی نوعی یکپارچگی در بهره‌گیری از این ایده‌ها در سراسر کشور حرکت کنیم.
۶	اهداف	ایده چه اهدافی را تامین می‌کند؟ ۱. حفظ سرمایه‌های فرهنگی مساجد سراسر کشور ۲. استفاده از اندیشه‌ی نوآوران در حل مسائل مساجد ۳. ایجاد هماهنگی میان فعالین مسجدی برای ارتقای ایده‌های پیشنهادی و استفاده از راه‌حل‌های مطمئن ۴. ثبت و ضبط تجربیات موفق در قالب فرآیندی پویا که صرفاً در حافظه تاریخ نگاه نمی‌دارد و به بهره‌گیری از آن‌ها به طور مستمر می‌پردازد. ۵. ایجاد رقابت سازنده و مؤمنانه در جهت حل مسائل مسجد ۶. ایجاد بازاری برای خرید ایده‌های مسجدی ۷. تقویت اقتصاد مسجدمحور

۷	ویژگی‌های ایده	این ایده چه ویژگی‌هایی دارد که آن را از سایر ایده‌ها متمایز می‌کند؟ ۱. توجه به نوآوری در حل مسئله ۲. ایجاد بازار تولید و توزیع ایده و دستاوردهای آن ۳. ایجاد وحدت رویه در کشور ۴. تمرکز بر توان و ظرفیت خلاقانه‌ی جوانان در حل مسائل و مشارکت در امور مساجد ۵. پیشنهاد فهرست‌های اولویت‌ها و برنامه‌ها
---	-------------------	---

برنامه رادیویی مسجد امروز، مسجد فردا

مقدمه:

مساجد امروزه، جایگاه حقیقی خود را در جامعه ندارند. نبی مکرم اسلام ﷺ با تأسیس اولین مسجد در مدینه، در واقع جامعه اسلامی را در مدینه بنیانگذاری کرد. (مهدوی‌نژاد و مشایخی، ۱۳۸۹: ۶۶) «مسجد، از زمان ظهور اسلام به عنوان نماد این شریعت آسمانی مطرح شده است.» (باهنر و فرخی، ۱۳۹۳: ۶) «در حقیقت، برترین و اصیل‌ترین محل برای عبادت و تقرب جستن به خداوند متعال مسجد است.» (ضرابی، ۱۳۸۴: ۲۷۰) گفتنی است مسجد، تنها کارکرد عبادی نداشته است، بلکه از آغاز تاکنون مسجد از فعال‌ترین نهادهای دینی اسلام محسوب می‌شود. (فرخی، ۱۳۹۳: ۳۴) «به جرئت می‌توان ادعا کرد شایسته‌ترین عرصه و بهترین مکان برای تعاملات و مشارکت‌های اجتماعی در هر جامعه و نظام اسلامی از زمان صدر اسلام تا کنون، کانون مقدس مساجد بوده است.» (رضایی‌تبار و دیگران، ۱۳۹۱: ۱۶۰) «مسجد علاوه بر آثار عبادی و پرورش معنوی اهل ایمان، با گستره نقش‌ها، فعالیت‌ها و برنامه‌ها، در امور اجتماعی و امور تربیتی نیز نقش مهمی را عهده‌دار است.» (جعفرزاده، ۱۳۹۳: ۱۰) انقلاب اسلامی برای ساخت تمدن آینده، ناگزیر از مسجدمحوری است و رسانه ملی سهم ویژه‌ای در تبیین و ترویج مسجدمحوری، ارتقای کیفی سطح مساجد، ارائه الگوهای فعالیت مسجدی و افزایش مشارکت مردمی در مساجد خواهد داشت.

طرح حاضر به عنوان رهیافت نمونه برای رسیدن به این مهم پیشنهاد می‌شود.

نام برنامه:

مسجد امروز، مسجد فردا

موضوع اصلی:

شناسایی و ترویج معیارها و الگوهای مسجد مطلوب انقلاب اسلامی و راههای رسیدن به آن

موضوعات فرعی برنامه:

۱. مسجد و اقتصاد مقاومتی
۲. مسجد و کودک
۳. مسجد و انقلاب اسلامی
۴. مسجد و تمدن سازی
۵. مسجد و سلامت
۶. مسجد و مدیریت محله
۷. مسجد و تربیت
۸. مسجد و مردم
۹. مسجد و هیئت
۱۰. مسجد و آسیب های اجتماعی
۱۱. مسجد و عبادت
۱۲. مسجد و قرآن
۱۳. مسجد و خانواده

مدت برنامه:

۶۰ دقیقه

ساعت و روز پخش:

هر روز، بسته اذان گاهی

تعداد برنامه در هفته و کل سال:

ماه مبارک رمضان، هر روز ۳۰ قسمت

نوع برنامه:

ترکیبی

نوع مخاطب:

عموم مردم

قالب برنامه:

مجله‌ای (مجری بین بخش‌های مختلف برنامه، ارتباط برقرار می‌کند).

اهداف برنامه:

۱. تبیین و شناساندن معیارهای مسجد مطلوب انقلاب اسلامی

۲. معرفی مساجد الگو و ترویج فعالیت‌های الگو

۳. ارتقای سطح کیفی مساجد

۴. افزایش مشارکت‌های مردمی در مساجد

سبک برنامه:

هر برنامه با محوریت یک مسجد تولید می‌شود. به این صورت که ۳۰ مسجد شاخص در سطح کشور که ویژگی‌های مطلوب را مخصوصاً در مورد امام جماعت داشته باشند، شناسایی شده و گروه تولید به آن مسجد می‌روند. ابتدا شرح اجمالی از مسجد داده می‌شود و بعد در یک گفتگوی ۱۵ دقیقه‌ای با امام جماعت - که فردی عالم و آشنا به شاخصه‌های مسجد مطلوب اسلام است - انجام می‌شود. این گفتگو بر محور شاخص و با بررسی مسائل رسیدن به شاخص است که با راهکارها و بیان ایده‌ها پیش می‌رود.

در بخش دوم کلیپ قرآنی بر اساس متن تدبری و تلاوت آیاتی از قرآن پخش می‌شود و به استقبال اذان می‌رویم. سپس نماز اقامه می‌شود و یک نکته موعظه‌گونه بر اساس محتواهای طراحی شده توسط امام جماعت یا مجری بیان می‌شود. این نکته با تصویرسازی ساده در صفحه نمایش مسجد به تصویر در می‌آید.

در بخش سوم محور مشاوره فعال می‌شود. به این صورت که مردم سؤالاتی می‌پرسند و امام جماعت به آن‌ها پاسخ می‌دهد. این سؤالات بعد از کارشناسان نیز پرسیده می‌شود و پاسخ آن‌ها نیز به عنوان مکمل به دست می‌آید.

در نهایت مجری بر اساس نظر مردمی و نظر کارشناسان نمره‌ای به مسجد می‌دهد و این نمره در سامانه ثبت می‌شود. مجری مردم را به سامانه و نماز «مسجدانه» دعوت می‌کند.

بخش‌های برنامه:

بخش‌های هر قسمت عبارت‌اند از:

ردیف	بخش	نوع	محور	توضیح	زمان (دقیقه)
۱	طلیعه			معرفی مسجد توسط مجری	۳
۲	بخش اول: از وضع موجود تا مطلوب	گفتگو با کارشناس	محور اول	گفتگو درباره شاخص مسجد مطلوب	۶
۳			محور دوم	بررسی مسائل و راهکارهای رسیدن به شاخص	۴
۴			محور سوم	پیشنهاد ایده تحولی جهت دستیابی به شاخص	۵
۵			محور اول	متن تدبیری به همراه قرائت قرآن	۳
۶	بخش دوم: تبلیغ و ترویج نماز، قرآن و موعظه	برنامه داخل مسجد	محور دوم	اذان	۵
۷			محور سوم	نماز جماعت	۵
۸			محور چهارم	یک موعظه: بر اساس محتوای مسجدنما/ مسجدنوا/ سخن امام جماعت	۳
۹	برنامه جانبی			در هر قسمت یک برنامه جانبی از قبیل گزارش و... ارائه می‌شود.	۴

	۴	بیان سوالات مردم مسجد از زبان خودشان	محور اول			۱۰
۱۴	۵	پاسخ به سوالات مردم از طریق امام جماعت	محور دوم	گفتگو با مردم و کارشناس	بخش سوم: مشاوره	۱۱
	۵	پاسخ تکمیلی به سوالات مردم از طریق کارشناس	محور سوم			۱۲
۴	۴	جمع‌بندی مجری و نمره دادن به مسجد (توسط مردم و داوران)			خاتمه	۱۳

برنامه‌های جانبی:

۱. معیارهای مسجد مطلوب از زبان امامین انقلاب و...
۲. گزارش: چرا مسجد نمی‌روی؟
۳. گزیده اخبار کوتاه مسجدی
۴. مصاحبه با فعالان و نخبگان (کارشناسان) حوزه مسجد
۵. شبکه ارتباط با مساجدی که به پویش‌های برنامه پیوستند

فعالیت‌های مکمل:

راه‌اندازی پویش‌های مسجدی برگزیده

راه‌اندازی سایت و کانال جهت پشتیبانی پویش‌ها، مسابقات هفتگی و تداوم ارتباط با مخاطبان

توضیح:

این برنامه یک‌ساعته به صورت آزمایشی در ماه مبارک رمضان به صورت روزانه و با رویکرد ایجاد تحرک اجتماعی در حوزه مسجد به معرفی معیارهای مسجد تراز انقلاب اسلامی می‌پردازد و برای رسیدن به این هدف از وضعیت مساجد گزارش تهیه می‌کند. در این راستا با مصاحبه با ارکان مسجد از جمله امام جماعت‌ها، هیئات امناء، بسیج و عموم مردم شاخصه‌های مسجد مطلوب را بررسی می‌کند و نوعی مطالبه عمومی را به ارمغان می‌آورد.

سامانه‌ای در این حوزه نیز طراحی خواهد شد که به وسیله آن پویش‌های مسجدی برگزار شود و مساجد فعال در این سامانه شرکت کنند و نگاه تعاملی بین مردم، مسجد و رسانه ایجاد شود. این تعامل می‌تواند وضعیت کمی و کیفی مساجد را تغییر دهد. به این صورت که نگاه رقابتی بین مسجدها ایجاد شود و هر مسجد برای بهبود وضعیت خود تلاش مضاعف کند.

برنامه رادیویی اگر با انرژی ظاهر شود به پشتوانه این سامانه و سایر فعالیت‌های مکمل می‌تواند نقش بسزایی در ارتقاء وضعیت مساجد داشته باشد و ان شاء الله برای دوره‌های خاص (مثل تابستان، ماه محرم و...) فعالیت رسمی و موثری را به منصه ظهور خواهد گذاشت.

ان شاء الله که این برنامه به زودی تولید شود و ثمره علمی و عملی در تحقق جامعه مسجدمحور داشته باشد.

تولید بسته‌های صوتی برای مسجد به صورت هفتگی

مقدمه

در ضرورت توجه به مسجد همین بس که امام خمینی می‌فرمایند: «این مساجد بود که این پیروزی را برای ملت ما درست کرد، این مراکز حساسی است که ملت باید به آن توجه داشته باشند، این طور نباشد که خیال کنیم حالا دیگر ما پیروز شدیم، دیگر مسجد می‌خواهیم چه کنیم؟ پیروزی ما برای اداره مسجد است.» (صحیفه امام، ج ۱۳، ص ۱۵) با این نگاه پرداختن به مسجد قطعاً باید جزو اولویت‌های اصلی رسانه دینی و مخصوصاً رسانه ملی باشد. اما باید دید در این حوزه چه کارهایی می‌توان انجام داد؟ آیا می‌توان به صرف گزارش گرفتن از مساجد و توجه به معماری و ظاهر آن‌ها بسنده کرد؟ مسلماً جواب منفی است.

از بین ده‌ها و شاید صدها طرحی که می‌توان در تعامل مسجد و رسانه پیشنهاد داد، شاید یکی از مهم‌ترین کارها و پیشنهادها آن باشد که رسانه محتواهای مطلوبی برای مسجدها تولید کند و در اختیار آنان قرار دهد که بتوانند از آن محتواهای رسانه‌ای

حداکثر بهره را ببرند. طرح زیر به این مهم می‌پردازد و امید می‌رود که بتواند گامی نیک در راستای تعامل مسجد و رسانه بردارد.

هدف

تولید بسته‌های صوتی مستمر برای مساجد

تعامل مساجد با معاونت صدای جمهوری اسلامی

توضیح

عموم مساجد در دو مقطع ظهر و مغرب دارای نماز جماعت فعال هستند و تعدادی از آن‌ها به تلویزیون یا پرده و پروژکتور مجهز شده‌اند. اما تقریباً می‌توان گفت که همه آن‌ها دارای بلندگوهای مناسب برای پخش فایل‌های صوتی مرتبط با فضای مسجد هستند. لذا پیشنهاد می‌شود که برای هر وعده نماز - یا حتی هر نماز - یک فایل صوتی بسیار کوتاه تدوین و تهیه شود و در اختیار مساجد گذاشته شود تا در فرصت‌های مناسب آن‌ها را پخش کنند.

به عنوان مثال مجموعه کلیپ‌های صوتی یک دقیقه‌ای درباره اهمیت تسبیحات حضرت زهرا علیها السلام تولید شود و در زمانی که مردم بعد از نماز مشغول خواندن تسبیحات هستند این کلیپ‌ها پخش شود. یا کلیپ‌های یک دقیقه‌ای درباره قرآن و محتوای قرآنی ساخته شود و مساجدی که می‌خواهند روزانه یک صفحه قرآن بخوانند این فایل‌های صوتی را ابتدا پخش کنند و بعد قرآن بگذارند. پیشنهاد بهتر و متداول‌تر تولید کلیپ‌های کوتاه اخلاقی و معنوی است که عموماً مساجدی‌ها از آن استقبال می‌کنند.

مناسب است که این تولیدات به‌روز باشد و به صورت بسته‌های هفتگی، هر هفته در سامانه‌ای بارگذاری شود تا مساجد خود آن‌ها را بگیرند و استفاده کنند.

ویژگی لازم بسته‌های هفتگی صوتی مساجد

۱. فایل‌های صوتی استانداردهای هنری و حرفه‌ای معاونت صدا را داشته باشد.
۲. زمان فایل‌ها خیلی کوتاه باشد (حداکثر ۲ دقیقه)
۳. فایل‌ها به صورت هفتگی در سامانه بارگذاری شود.

۴. مجموعه فایل‌ها در قالب یک بسته ارائه شود.

۵. برای شروع و پایان هر فایل صوتی یک آرم‌استیشن طراحی شود که گوش‌ها با آن آشنا شود.

لازم است در کنار تولید این بسته‌ها، برنامه رادیویی به این موضوع اختصاص یابد و علاوه بر معرفی طرح با مساجدی که از این طرح استقبال می‌کنند ارتباط برقرار کند تا هم عامل تشویقی برای آن‌ها باشد و هم بتواند موجب جذب مساجد بیشتر باشد. ان‌شاءالله این برنامه گامی در راستای ارتقای مساجد و همکاری رسانه و مسجد باشد.

تشکیل جبهه مساجد

مقدمه

یکی از مسائل مهم حوزه مسجد، ارتباط نداشتن مساجد با یکدیگر و در نتیجه، عدم آشنایی با ظرفیت‌ها و تجربه‌های موفق و ناموفق همدیگر است، که منجر به این می‌شود هر مسجد، بدون آگاهی و مشورت‌گیری از سایر مساجد، در صدد تجربه راه‌های رفته‌ی دیگران بر آید. این امر موجب می‌شود به جای اینکه شاهد پیشرفت مساجد در حل مسائل خود و محله خودشان باشیم، نظاره‌گر این هستیم که بیشتر مساجد دارای مشکلات مشابهی هستند؛ اما برای حل آن، همه از نقطه صفر شروع می‌کنند و جز درصد کمی، در بقیه موارد، نرسیده به خط پایان، ناکام مانده و از راه باز می‌ایستند و به جای اینکه محلی باشند برای حل مسائل انقلاب اسلامی در محله، خود تبدیل به مسأله‌ای می‌شوند که باید برای حل آن، نه تنها انرژی خود مسجد، بلکه انرژی سایر نهادها، مثل مرکز رسیدگی به امور مساجد را هم به کار گرفت.

به نظر می‌رسد یکی از راه‌هایی که به کمک آن بتوان از این معضل نجات پیدا کرد، شبکه‌سازی مساجد باشد. از طرفی شبکه‌سازی مساجد به معنای استفاده از ظرفیت‌های بالفعل و شناسایی و به کارگیری ظرفیت‌های بالقوه موجود در مساجد است.

شبکه دربردارنده مجموعه‌ای از کنشگران یا گروه‌ها همراه با مجموعه‌ای از پیوندها با گونه‌ای خاص از رابطه (مثل دوستی) است که آن‌ها را به هم وصل می‌کند. بافت پیوندها

در شبکه، ساختاری خاص ایجاد می‌کند و گره‌ها موقعیت‌هایی را درون این ساختار، اشغال می‌کنند. اما در یک نگاره منفرد عبارتست از توده‌ای از کنش‌های متقابل بین بسیاری از مردم که ممکن است در زمان‌ها و مکان‌های مختلف روی دهند.

شبکه‌های اجتماعی ساختاری اجتماعی‌اند که افراد و سازمان‌های انسانی، میان خود ایجاد کرده‌اند تا در موضوعات و مقوله‌های از پیش تعیین شده با یکدیگر تعامل کنند. ساده‌ترین شبکه اجتماعی را می‌توان خانواده، بستگان، قبیله، دوستان و همکاران دانست.

طرح زیر، ایده‌ای برای ایجاد شبکه بین مساجد و هم‌افزایی میان آنها برای پیشبرد اهداف انقلاب اسلامی است. مبنای طرح مذکور، ایده تشکیل جبهه مساجد برای جهاد در انواع مختلف آن است. به همین خاطر مشارکت حداکثری نهادهای مربوط به امر مسجد و خود مساجد را می‌طلبید.

اهداف طرح

۱. تشکیل جبهه‌ای قوی از مساجد در برابر مشکلات و دشمنی‌ها؛
۲. حل مسائل مشترک حوزه تحت پوشش مساجد؛
۳. تسهیل در تسهیم و تبادل منابع و انتقال تجربیات و شیوه‌های برتر؛
۴. تعیین و به اجرا در آوردن طرح و برنامه‌های مشترک؛
۵. همکاری استراتژیک میان مساجد و سایر سازمان‌ها و نهادهای ملی؛
۶. فعال شدن مساجد ضعیف‌تر با کمک مساجد پیشرو.

ضرورت طرح

به تجربه ثابت شده است که در جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کنیم، کار انفرادی اولاً اثرگذاری کمتری دارد و ثانیاً انرژی زیادی از اشخاص می‌گیرد. از طرفی، مساجدی که قدم در راه مبارزه نفس‌گیر با دشمنان انقلاب اسلامی برداشته‌اند، اگر بخواهند به نام اسلام و مسلمین، در میان جامعه پرتعارض و پرزحمت دوران خود باقی بمانند، لازم است به مصداق آیه شریفه «وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا» (آل عمران / ۱۰۳)، مثل پولاد آبدیده، به همدیگر بتابند و هرچه بیشتر، وحدت و خلل‌ناپذیری خود را استوار کرده و با

قدرت سعی کنند که در جریان‌های فکری و عملی مخالف، هضم و حل و نابود نشوند. این در هم تنیدگی، در واقع به معنی تشکیل جبهه‌ای از مساجد است تا بتوانند از یکدیگر پشتیبانی کنند و به هم کمک فکری و عملی برسانند.

همانطور که امیرالمؤمنین علیه السلام در نهج البلاغه فرمودند «فإن يدالله مع الجماعة» (نهج البلاغه / خ ۱۲۷) تشکیل این جبهه برکات فراوانی خواهد داشت و باعث می‌شود مساجد پیشرو به کمک مساجد کم‌توان بشتابند و مسیر پر فراز و نشیب رسیدن به اهداف عالیه را با موفقیت بیشتری طی کنند.

همچنین، امام خمینی رحمه الله می‌فرمایند: «ائمه جماعت... بین خودشان برادر باشند، رفتار، رفتار برادری باشد. اجتماع داشته باشند، در هر شهری با هم در هر هفته یک روز، دو روز با هم مجتمع باشند، مسائل خودشان را بگویند». (صحیفه امام، ج ۱۹، ص ۲۵۰) این فرمایش نشان می‌دهد که مساجد و در رأس آنها ائمه جماعتشان، برای پیگیری و رفع مسائل خود، باید با هم ارتباط منسجمی داشته باشند.

طرح حاضر تقریباً هزینه‌ای دربرندارد؛ اما در مقابل، باعث می‌شود مسجدی‌ها- اعم از امام جماعت، هیئت امناء و سایر فعالان مسجدی- در یک فضای صمیمی و معنوی، با طرز تفکر سایر مساجد نیز آشنا شوند، در برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها، به دلیل تضارب بیشتر آراء، از اتقان بیشتری برخوردار شوند و در راه اجرا، قدم‌های محکمتری بردارند و در انتها، به نتایج بهتری دست پیدا کنند.

پیشینه طرح

تاکنون دو الگواز شبکه‌سازی مساجد شناسایی شده است. یک الگو، «شبکه‌سازی جغرافیایی» است، که بر اساس آن، چند مسجد که در یک منطقه جغرافیایی واقع شده‌اند، با هم تشکیل شبکه می‌دهند و همه فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی و... خود را به صورت جمعی انجام می‌دهند. در این نمونه، مساجد با هم شورایی تشکیل می‌دهند، که در جلسات آن شورا، نماینده یا نمایندگانی از هر مسجد حضور می‌یابند و با هم به برنامه‌ریزی برای فعالیت‌های مساجد می‌پردازند.

الگوی دوم، تشکیل جبهه‌ای از مساجد است که لزوماً در یک منطقه واقع نشده‌اند؛

بلکه بر اساس یک دغدغه مشترک گرد هم جمع شده و به یکدیگر کمک فکری و عملی می‌کنند.

طرح کلی

شبکه‌سازی هنگامی اتفاق می‌افتد که مساجد به هم گره بخورند و این گره و پیوند، وقتی محقق می‌شود که حول محور رفع یک نیاز یا مسأله باشد؛ چراکه نیاز مشترک، اشخاص (حقیقی و حقوقی) را به هم ربط می‌دهد.

با توجه به تجربه‌نگاری‌هایی که از تشکیلات شبکه‌ای مساجد ثبت شده است و همچنین نظرات صاحب‌نظران، به نظر می‌رسد، به دلایل زیر، بهترین مدل شبکه‌سازی، ترکیبی از دو نمونه بالا باشد؛ یعنی مساجد یک منطقه، حول محور مسائل و دغدغه‌های مشترک مجتمع شوند و تشکیل شبکه دهند.

مسائل هر منطقه نسبت به سایر مناطق، با توجه به بوم و اقتضات محیطی، تفاوت‌هایی دارد که پیگیری آنها در همان محیط و بوم راحت‌تر است؛

هرچه مساجد به هم نزدیک‌تر باشند، برگزاری جلسات و پیگیری امور راحت‌تر قابل انجام است و زودتر به نتیجه می‌رسد؛

برای اینکه مساجد بتوانند از ظرفیت‌های همدیگر بیشتر و بهتر استفاده کنند، هرچه به هم نزدیک‌تر باشند، این بهره‌برداری بهتر صورت خواهد گرفت؛

مسائل و نیازهای منطقه از یک طرف و ظرفیت‌های مساجد هر محل، شبکه‌ساز هستند؛ لذا باید شبکه‌سازی حول محور یک مسأله صورت بگیرد.

بنابراین بر اساس دو مبنا طرح را پی‌ریزی می‌کنیم:

الف) مسأله محوری

ب) محله محوری

گام‌های اجرایی

در ابتدای کار، باید موارد اختلافات نظری و عملی بین ارکان مساجد و خود مساجد با یکدیگر، مسکوت باشد و نقطه شروع کار، «مباحث اجماعی» و با محوریت «منافع عمومی» باشد؛ مباحثی مثل اصلاح آسفالت خیابان، رفع محرومیت‌های مردم محل و...

نباید از ابتدای کار، ساختار تعیین کنیم؛ بلکه در هر شبکه، ساختار باید متناسب با اقتضاءات محیط و بر اساس نیاز، به صورت خودجوش به وجود بیاید. بر این اساس، همه مساجد در یک سطح هستند و به تدریج، با گذر زمان و شروع فعالیت‌ها، هم ساختار از دورن هر شبکه خواهد جوشید و هم مسجد محوری هر شبکه مشخص خواهد شد. بنابراین، مراحل کار به ترتیب زیر خواهد بود:

ترسیم نقشه محلات و مشخص کردن مساجد هر محل

تعداد مساجد در هر شبکه بین ۵ تا ۷ مسجد باشد. کمتر از این تعداد مسجد، قوت کافی برای انجام امور را ندارند و بیشتر از این تعداد هم استحکام گروه را از بین می‌برد و رسیدن به اجماع سخت خواهد شد.

دعوت از مسئولین مساجد هر محل و توجیه و هماهنگی آنها

در این جلسه باید به موارد زیر پرداخته شود:

معرفی مساجد به یکدیگر و معرفی یک یا دو نماینده از هر مسجد برای شرکت در جلسات شبکه

توجیه نسبت به اهمیت و ضرورت کار شبکه‌سازی

توجیه نسبت به نقطه شروع کار (پرداخت به مسائل اجماعی و مطابق با منافع عمومی)

برگزاری دوره آموزشی نیم‌روزه، با موضوع مسأله‌شناسی و ظرفیت‌شناسی اجتماعی، برای مسئولان و فعالان مسجدی

این دوره آموزشی، برای آشنایی فعالان با مهارت‌های شناخت مسأله و استفاده از ظرفیت‌های مختلفی است که در هر منطقه‌ای وجود دارد؛ ظرفیت‌هایی از قبیل تخصص‌ها

و توانمندیهای ساکنین محل، نهادها، فضاها و اماکنی که در هر محل وجود دارند و... دوره مذکور، به جهت اینکه مهارت طراحی و اجرای عملیات فرهنگی و اجتماعی را به افراد می‌دهد، از اهمیت بالایی برخوردار است.

تشکیل شورای مساجد

باید از هر مسجد دو نفر با معرفی امام جماعت، به عنوان نماینده آن مسجد در شورای مساجد حضور داشته باشند. البته این نمایندگان، می‌توانند خود ائمه مساجد هم باشند. جلسات شورا باید به صورت چرخشی در همه مساجد عضو برگزار شود. در ضمن، برای اینکه سایر فعالان مساجد هم در جریان امور قرار بگیرند و از این شبکه حمایت و پشتیبانی بکنند، لازم است مدت زمانی از هر جلسه، به حضور فعالان همان مسجدی که جلسه در آن برگزار می‌شود، تخصیص یابد، که هم از تصمیمات و برنامه‌ها مطلع شوند و هم از نظرات ایشان استفاده شود.

در جلسات شورا دو محور کلی در درجه اول اهمیت است؛

مسأله‌شناسی

این مبحث، شامل موارد زیر خواهد بود:

- فهرست کردن مسائل محل
- اولویت‌بندی بین مسائل
- ریشه‌یابی (علت‌یابی) مسائل

ظرفیت‌شناسی

در این شورا، باید کل ظرفیت‌های قابل استفاده در شبکه مساجد را شناسایی و احصا کنند؛ ظرفیتها در چهار دسته قابل احصا هستند:

- ظرفیت‌های انسانی؛
- ظرفیت‌های مکانی؛
- ظرفیت‌های زمانی؛
- ظرفیت‌های رسانه‌ای

محدوده اجرای طرح

کل طرح را می‌توان در چهار سطح پیش‌بینی و اجرا کرد:

سطح محلی: محور اصلی و شروع کار، همین سطح محلی و شبکه‌سازی مساجد محل است. در این سطح مساجد محل با همکاری هم مسائل محل را پیگیری و برنامه‌های مشترکی را اجرا می‌کنند.

سطح شهری: در این سطح، از هر محله، یک مسجد شاخص انتخاب می‌شود و با سایر مساجد شاخص، تشکیل یک شبکه شهری می‌دهند.

سطح استانی: در این سطح، یک یا دو مسجد شاخص از هر شهر انتخاب می‌شوند و با سایر مساجد، تشکیل شبکه مساجد استانی می‌دهند.

سطح کشوری: در این سطح، یک مسجد شاخص از هر استان، در شبکه مساجد ملی عضو خواهد شد.

نکته:

اولویت با شبکه محلی مساجد است و تا این شبکه انسجام پیدا نکند، نمی‌توان وارد سطوح بعدی شد.

سطح غیر محلی نیاز به جلسات مستمر ندارند؛ بلکه می‌توان با توجه به شرایط و اقتضاءات، در هر فصل یک جلسه همایشی برگزار کرد و در بقیه موارد، امور در قالب تشکیل گروه در فضای مجازی پیگیری شود.

پشتیبانی

در طرح مذکور، هیچ برنامه‌ای برای اجرا، نباید به مساجد ابلاغ شود؛ بلکه خود مساجد با جلسات و برنامه‌ریزی‌های خود، باید به طرح‌های عملیاتی برسند. وظیفه سازمان‌ها و نهادهای بالاسری، در پشتیبانی و حمایت از این شبکه‌ها و ارائه خدمات ویژه نسبت به مساجد خارج طرح خواهد بود. به علاوه باید برای هر شبکه، مشاوری قرار داد که در صورت لزوم، مساجد را راهنمایی کند.

ارزشیابی و سنجش

در ارزیابی، از مدل ارزیابی ۳۶ درجه^۱ استفاده خواهد شد، که شامل چند سطح می‌شود؛

خود مساجد (انجام ارزیابی، توسط ارکان مساجد)

مردم

نهادهای هم‌عرض (مساجد و تشکلهای اطراف)

نهادهای بالادستی (مرکز رسیدگی به امور مساجد، معاونت مساجد و محلات سپاه و...)

طرح میانجی‌گری و حلقه‌های واسطه بین مردم و حکومت در حل مسائل اجتماعی

بیان مسأله

«اجتماعات مردم به‌طور طبیعی دارای تأثیراتی است... وقتی اجتماع بر محور نماز و ذکر به وجود آمد، آن‌وقت یک معنای دیگری پیدا می‌کند، یک جهت دیگری پیدا می‌کند، دل‌ها را به سمت دیگری می‌کشاند؛ این ابتکار اسلام بود... مسجد می‌تواند پایگاه همه‌ی کارهای نیک باشد؛ پایگاه خودسازی، انسان‌سازی، تعمیر دل و تعمیر دنیا و مقابله‌ی با دشمن و زمینه‌سازی برای ایجاد تمدن اسلامی و بصیرت‌افزایی افراد؛ و هَلُمَّ جَزَا... مسجد یک چنین جایگاهی است... مسجد پایگاه انواع و اقسام فعالیت‌های اجتماعی است؛ یعنی وقتی ما مردم را گرد این محور جمع کردیم، از آن‌ها چه می‌خواهیم؟ یکی از چیزهایی که می‌خواهیم این است که به فعالیت‌های اجتماعی بپردازند. در جامعه‌ی اسلامی همه‌ی آحاد وظیفه دارند، مسئولیت دارند، باید کار انجام بدهند؛ کار برای پیشرفت جامعه، کار برای امت. بنابراین اینجا محلّ پمپاژ فکرها و پراکندن وظایف مختلف و کشاندن مردم به کارهای گوناگون است. مسجد برای انجام

۱ .. ارزیابی ۳۶۰ درجه، ساز و کاری است برای دریافت بازخورد از زوایای مختلف شامل مدیر / سرپرست، همکاران، زیردستان، مشتریان و خود فرد.

فَعَالِیَّت‌های اجتماعی و پایگاه فَعَالِیَّت‌های اجتماعی است»^۱.

یکی از علل تأکیدهای پیامبر اسلام ﷺ و معصومین علیهم‌السلام بر حضور در نمازهای جماعت مساجد به صورت صفوف فشرده و منسجم، ایجاد روحیه تعاون میان نمازگزاران و افزایش بعد اجتماعی مسلمانان در کنار انجام اعمال عبادی آنان است. در صدر اسلام، تعاون و همیاری مسلمانان به طور وسیع گسترش یافت. پیامبر اکرم ﷺ پس از مهاجرت از مکه به مدینه، در مسجد قبا بین مهاجران و انصار عقد برادری بست تا مهاجران که هیچ بضاعتی نداشتند، از امکانات اقتصادی دیگران استفاده کرده و توسط آنان به کار گمارده شوند. با این کار، در نهایت مهاجران صاحب امکانات زندگی شدند و این تحول بزرگ، حاصل ایجاد سرمایه اجتماعی بود که پیامبر ﷺ ایجاد کرد. بنابراین، «خدمات رسانی اجتماعی»، یکی از کارکردهای مهم مساجد صدر اسلام بود. مسجد، پایگاه عمومی مسلمانان و محلّ حضور قشرهای گوناگون است. از این رو جایگاه مناسبی برای تعاون اجتماعی مسلمانان و مشارکت آنان در راستای رفع نارسایی‌های اجتماعی است.

امام رضا علیه‌السلام در گفتاری نورانی، یکی از فواید و آثار سازنده نماز جماعت را- که معمولاً در مسجد برپا می‌شود- همیاری و تعاون مسلمانان بر «بِرِّ و تقوا» برشمرده است. امام رضا علیه‌السلام می‌فرماید: «إِنَّمَا جُعِلَتِ الْجَمَاعَةُ... مَعَ مَا فِيهِ مِنَ الْمُسَاعَدَةِ عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَالتَّجَرُّعِ عَنْ كَثِيرٍ مِنْ مَعَاصِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ؛ [نماز] جماعت بدان جهت مقرر شده است تا... همچنین مساعدت در نیکوکاری و تقوا و جلوگیری از بسیاری از نافرمانی‌های خداوند عزیز و جلیل با حضور در نماز جماعت محقق می‌شود.» این سخن امام علیه‌السلام، باب علمی است که صدها باب علم دیگر از آن به روی انسان گشوده می‌شود. کارهایی مانند جمع‌آوری کمک برای نیازمندان، پرداخت وام، اعطای خدمات درمانی، اقدامات برای تسهیل ازدواج زوج‌های جوان، برنامه‌ریزی برای عیادت و سرکشی از بیماران و اموری از این دست، همگی از مصادیق تعاون بر «بِرِّ و تقوا» است. از همین روست که مقام معظم رهبری، مسجد را پایگاه اصلی روابط اجتماعی می‌دانند، که جزء کارکردهای آن، اطلاع از وضع برادران دینی و همدلی و

۱. . . بیانات در دیدار ائمه جماعات مساجد استان تهران. ۱۳۹۵/۰۵/۳۱

یکپارچگی، شمرده می‌شود.

دوران صدر اسلام (دوران پیامبر گرامی اسلام ﷺ و امیرالمؤمنین علیؓ)، دوران طلایی نقش‌آفرینی همه‌جانبه مسجد در حیات فردی و اجتماعی افراد با تمام کارکردهایش بوده است. اما به مرور زمان، این کارکردها تنزل پیدا کرد؛ تا جایی که کارکردهای مساجد، به محلی برای عبادت و نیایش، آموزش بخشی از احکام و مطالب دینی و بخشی از روابط اجتماعی (به معنای خاص: کمک‌های مالی و...) محدود شد.

هرچند حکومت‌ها و دولت‌های مختلف، در محدود شدن کارکردهای مسجد نقش مؤثری داشته‌اند؛ اما ضعف ائمه جماعات و سایر ارکان مساجد نیز در این محدودیت کارکردها، غیرقابل چشم‌پوشی است. این ادعا، از آنجا مطرح می‌شود که می‌بینیم در گوشه و کنار کشور، بعضاً مساجدی یافت می‌شوند که توانسته‌اند با حضور فعال امام جماعت و ارکان مسجد، تا حدودی سایر کارکردهای مسجد، از جمله خدمات اجتماعی را احیا و محوریت سابق را پیدا کنند. اما این محوریت، در بیشتر مساجد ما وجود ندارد؛ به طوری که بعضاً نهادهای رقیب، مثل فرهنگسراها و سراهای محله - که به نفوذ تفکر لیبرالیستی در جریان کشور شکل گرفته و قدرت یافتند - جای مسجد را گرفته‌اند. از آن طرف، دعاوها و درگیری‌های گاه و بیگاه ارکان مختلف مسجد، این مکان مقدس را به کارزاری برای زورآزمایی طرف‌های مختلف، به جای تمرکز بر تقویت کارکردی مسجد مبدل کرده و باعث ضعف مسجد و دوری مردم از این نهاد مقدس شده است.

با این توضیحات، باید فکری به حال مسجد کرد، تا بتواند به جایگاه اصلی خود، که روزگاری محور تمام فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی بود، برسد. درواقع، همان‌طور که مسجد در آیات و روایات، خانه خدا و مردم معرفی شده است، باید دوباره به خانه مردم و محور حل مشکلات آحاد جامعه تبدیل شود. واضح است که این محوریت، با تصدی‌گری و صرف مخاطب دیدن مردم به دست نمی‌آید؛ چراکه نهادهای مختلفی هستند که با تصدی‌گری، سعی در پیشبرد امور داشته‌اند؛ اما به نتایج قابل قبولی دست نیافته‌اند. از آنجا که اصل در اسلام، تعاون در امور نیک^۱ است، باید خود مردم را برای مشارکت در عرصه خدمات اجتماعی، وارد میدان کرد و کار را به ایشان سپرد.

۱. «وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى» مائده/۲.

مسجد در این موضوع، باید نقش یک رابط و حلقه وصل را ایفا کند تا بتواند مردم را برای این تعاون، به یکدیگر متصل نماید و محوریت خود را به این شکل، به دست بیاورد. از اینجاست که ایده «میانجی‌گری مساجد»، مطرح می‌شود.

به عبارتی، اکنون مسأله اصلی ما در حوزه مسجد، مسأله کارآمدی است و وجوه اجتماعی مسجد، برای مقبولیت بخشیدن به این مکان مقدس، همین خدمات اجتماعی است. بر اساس آمار، تا سال ۱۳۹۶، ۷۴ هزار مسجد در ایران ساخته شده است. بر این اساس، به ازای هر ۱۰۰۰ نفر در ایران، یک مسجد وجود دارد. هرچند، این آمار مطلوب نیست و طبق نظر کارشناسان، باید به ازای هر ۲۵۰ نفر، یک مسجد وجود داشته باشد، اما با همین وضعیت نیز اگر هر مسجد بتواند واقعاً این تعداد را تحت پوشش خدمات خود قرار دهد، انقلابی شگرف به پا خواهد شد.

این کار در قالب طرح «میانجی‌گری و حلقه‌های واسطه» قابل انجام خواهد بود ان شاء الله. در این طرح مسجد باید در حکم یک واسطه، نیازمندان را به ثروتمندان متصل کند تا نیازشان برطرف شود. البته رفع این نیاز، صرفاً از طریق پرداخت پول نخواهد بود؛ بلکه کسانی که قصد کمک به نیازمندان را دارند، می‌توانند در قالب ارائه خدمات، این کمک‌رسانی را محقق کنند.

اهداف طرح

در طرح این ایده، دو هدف کلان مد نظر است، که عبارتند از:

- ارتقاء موقعیت اجتماعی مساجد در زندگی شهری برای تبدیل شدن مساجد به محل رجوع شهروندان برای امور زندگی اجتماعی
- برجسته سازی و نمادسازی با هدف قرار گرفتن مساجد در معرض مرئی و منظر دید اجتماعی (با هدف به چشم آمدن مساجد در زندگی شهری)

توضیح طرح

ایده «میانجی‌گری» آن است که مسجد باید یک نهاد واسطه بین حکومت و مردم باشد. هم حرف مردم را در قالب «مطالبه‌گری» به حکومت می‌رساند و هم اهداف

حکومت را در قالب «بسیج‌کنندگی» و «جامعه‌پردازی»، بین مردم پیاده می‌کند. برای تحقق ایده مذکور، نیازمند طرح‌های عملیاتی هستیم و نه صرف آموزش و ترغیب میدان. به همین دلیل، محور طرح مذکور، پیشنهاد چهار طرح عملیاتی برای تحقق این ایده است.

شبکه شدن نیازمندان، با کسانی که می‌توانند خدمات ارائه دهند

بسیاری از مشکلات نیازمندان، بدون پرداخت پول هم مرتفع می‌شود؛ مثلاً آدم فقیری که یکی از وسایل منزلش خراب شده است و نیاز به تعمیر دارد، لازم نیست به او پول بدهیم که آن وسیله را به تعمیرگاه ببرد. چه بسا آن تعمیرکار، هزینه گزافی هم بابت تعمیر وسیله طلب کند. همین‌که تعمیرکاری پیدا کنیم که به رایگان یا با هزینه‌ای کمتر از معمول، آن وسیله را تعمیر کند، کمک قابل توجهی به آن نیازمند کرده‌ایم.

فایده این طرح این است که معمولاً پول دادن برای افراد سخت‌تر از این است که بخواهند خدمت یا کمک‌یدی به نیازمندی برسانند. با این روش، می‌توان افراد بیشتری را برای خدمت به محرومین به مشارکت جلب کرد و قطعاً این کار، برکات بسیار زیادی دارد و مشارکت و هم‌افزایی جمعی را در سایر فعالیت‌ها نیز افزایش می‌دهد.

گام‌های اجرایی

انتخاب نامی مناسب برای طرح

برای اینکه طرح، وجهه جذابی به خود بگیرد، لازم است در ابتدا، یک نام زیبا، متناسب با نوع اقدامی که قرار است انجام شود، برای آن انتخاب شود. پیشنهاد می‌شود که نام طرح طوری انتخاب شود که تداعی خدمت‌رسانی اهالی مسجد به نیازمندان را تداعی کند و باعث فرهنگ‌سازی در موضوع خدمت‌رسانی در مسجد شود. مثلاً طرح «خادمان بهشت»، یا «خادمان خانه خدا» و...

شناسایی نیازمندان و نیازهای آنان

کار مسجد در این مورد، این است که اولاً؛ نیازمندان را شناسایی و برای آنان پرونده درست کند، ثانیاً، فهرستی از نیازهایی که فقرا دارند تهیه کند.

برای این کار می‌توان از روش‌های مختلفی بهره برد؛ از قبیل

نصب اعلامیه در اطراف مسجد برای مراجعه نیازمندان

گرفتن اطلاعات از افراد مطلع که در سطح محله هستند؛ مثل کاسبان محل، معتمدان و...

اطلاع‌رسانی در فضای مجازی

نمونه‌هایی از نیازهایی که می‌توان در فهرست مد نظر قرار داد:

پزشکی (پزشک عمومی، متخصص، فوق تخصص، دندانپزشک، چشم پزشک و...)

تعمیر لوازم منزل

بنایی

لوله‌کشی

گازکشی

خیاطی

آرایشگری

مشاوره (حقوقی، خانوادگی و...)

وکالت

...

شناسایی داوطلبان ارائه خدمت و رایزنی با ایشان

مسجد باید افرادی را که حاضرند، خدمتی را به رایگان یا با هزینه کم به نیازمندان ارائه دهند، شناسایی و با ایشان برای خدمت به محرومین رایزنی کند.

در این طرح، داوطلبان به مسجد اعلام می‌کنند که حاضرند در ماه، میزان مشخصی از خدمات خود را برای رضای خدا، به نیازمندان اختصاص دهند و هزینه‌ای بابت این کار دریافت نکنند یا با تخفیف ویژه کار را انجام دهند.

نکته: اولویت‌بندی شناسایی و جذب داوطلبان

برای اینکه به نتایج زودتر و بهتری در جذب داوطلبان به وجود بیاید، مسجد باید با اولویت‌بندی به سراغ افراد برود. اولویت اول، خود نمازگزاران مسجد هستند. اولویت دوم، شناسایی نسل‌های مختلف نمازگزاران مسجد است، که اتفاقاً به دلیل اشتغال، ارتباط مستمر با مسجد ندارند. این افراد، با توجه به اینکه، حداقل یکی از اعضای خانواده‌شان، در مسجد رفت و آمد دارد، با کمک خود آنها قابل شناسایی‌اند و حتی رایزنی با ایشان را، می‌توان به همین اعضای خانواده سپرد، تا راحت‌تر جذب شوند. این افراد، لزوماً هم محله‌ای مسجد نیستند؛ ولی می‌توان از ظرفیتشان، برای کمک به محرومین بهره برد.

اولویت سوم، هم محله‌ای‌های مسجد هستند؛ کسانی که در اطراف مسجد مشغول به کار هستند؛ ولی به بهانه‌های مختلف، از جمله اشتغال، یا بی‌اعتنایی به مسجد و نماز جماعت، ارتباطی با مسجد ندارند. اگر این اشخاص، این طرح خدمت را بپذیرند، دو فایده خواهد داشت؛ یکی اینکه خدمتی برای نیازمندان فراهم می‌شود و دوم اینکه ارتباط هم محله‌ای‌ها با مسجد شکل خواهد گرفت.

بعد از این سه اولویت، می‌توان روی سایر افرادی که در سراسر شهر حضور دارند، از طریق اعلان در فضای مجازی و عمومی، سرمایه‌گذاری کرد.

راه‌اندازی حداقل یک کانال در شبکه‌های اجتماعی، برای واسطه‌گری خدمات

با توجه به اینکه امروزه بسیاری از کارها، در قالب فضای مجازی انجام می‌گیرد، لازم است که هر مسجدی که قصد راه‌اندازی این طرح را دارد، حداقل یک کانال در شبکه‌های اجتماعی، و یا اگر امکان دارد، یک وبسایت یا نرم‌افزار^۱، راه‌اندازی کند و آن را بستری برای ثبت و ارائه نیازها و یافتن افرادی که داوطلب رفع آن نیاز هستند، قرار دهد. در این کانال شبکه اجتماعی، که باید اعضای محله عضو آن شوند، کسانی که نیاز به خدمتی دارند، به

۱. . شبیه این کار را سایت سایه (<https://sayeh.ir/home>) انجام داده و با استقبال خوبی مواجه شده است؛ به‌طوری‌که تاکنون توانسته است نزدیک به ۳۳۰۰۰ نیاز را در سراسر سطح کشور، برطرف کند.

مدیر کانال اطلاع می‌دهند. مدیر، مورد نیاز را در کانال قرار می‌دهد و کسانی که توانایی رفع آن را دارند، با هماهنگی مدیر کانال، برای رفع آن نیاز اقدام می‌کنند. همچنین، باید نتایج کارها، در همان کانال یا نرم‌افزار، نمایش داده شود.

البته ترجیح این است که برای حفظ محوریت مسجد، تبادل نیاز و خدمت، به صورت حضوری در مسجد انجام شود؛ اما با توجه به غلبه فضای مجازی و برای پیشبرد سریع‌تر امور، ضرورت وجود چنین نرم‌افزاری هم حس می‌شود. با این وجود، باید مراقب آسیب‌های استفاده از فضای مجازی در این طرح بود؛ چراکه اولاً، ممکن است واسطه‌گری مسجد را کنار بزند و ثانیاً تضمینی برای رفع نیازها در یک زمان مشخص وجود ندارد. لذا باید اولاً محوریت مسجد در سایت نمایان شود، ثانیاً مدیر سایت یا نرم‌افزار، کار را مدیریت کند که سریع‌تر به نتیجه برسد، ثالثاً نتایج کار، علاوه بر کانال، در مسجد و به سمع و نظر اهالی رسانده شود.

مطالبه‌گری حقوق مردم از نهادهای شهری که خدمات ارائه می‌دهند

امروزه ارتباط مؤثر مسئولان و مردم و مشارکت شهروندان در رفع مشکلات شهرها و کلانشهرها در کشورهای توسعه یافته امری متداول است. اما برای برخی مسئولین کشورهای در حال توسعه، افزایش مشارکت مردم مشکل است؛ یا آن را تهدید قلمداد می‌کنند، یا این که مردم این کشورها راه مشارکت را نمی‌دانند و یا تمایلی به مشارکت ندارند.

این، درحالی است که مشارکت شهروندان برای تضمین موفقیت طرح‌های شهری تجربه‌ای ثابت شده است و بزرگ‌تر شدن شهرها و افزایش مشکلات آن‌ها، به خصوص در کشورهای در حال توسعه، ضرورت پیدا کردن راه حلی برای مشارکت مؤثر را بیشتر از گذشته می‌کند.

یکی از اصول توسعه پایدار شهرها، این است که ساختار شهر باید به گونه‌ای شکل بگیرد تا نیازهای شهروندان را برطرف کند و بستری مناسب برای فعالیت و حیات آنان فراهم آورد و تحقق آن بدون استفاده از نظرات ساکنان آن، امکان‌پذیر نیست.

با توجه به رشد شهرنشینی در کشور چنانچه برای رفع مشکلات شهرها و حرکت آن‌ها در مسیر توسعه پایدار برنامه‌ای کارآمد در نظر گرفته نشود، به تدریج با شهرهایی

روبه‌رو می‌شویم که گره‌ای سردرگم از انواع معضلات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و کالبدی هستند.

البته درصد مشارکت مردم نسبت به گذشته افزایش یافته است؛ اما فراگیر و کافی نیست. مقیاس مشارکت باید به سطح مناطق و محلات شهری کشانده شود؛ زیرا هم امکان مشارکت بیشتر می‌شود و هم رفع مشکلات و تأمین نیازهای ساکنان هر مرحله مورد توجه قرار می‌گیرد. باتوجه به اینکه مسجد باید محور محله باشد، پیگیری این مشکلات باید از مسجد آغاز و انجام شود. لذا طرح مطالبه‌گری از مسئولین در مسجد پیشنهاد می‌شود.

این طرح، در قالب مطالبه‌گری از نهادهای شهری انجام خواهد گرفت. مسجد، برای پیگیری امور شهری خُرد در محله خود، حلقه واسطی بین مردم و نهادهای خدماتی شهری می‌شود، که حرف ایشان، راحت‌تر به مسئولین برسد و با جدیت بیشتری انجام شود. اگر کسی به تنهایی برای حل مشکلی، به ارگانی مراجعه کند، باید فرایند طولانی و پیچیده‌ای را طی کند. اما اگر این پیگیری‌ها از حالت شخصی خارج شود و وجه جمعی به خود بگیرد، با قدرتی که یک جمع دارد، راحت‌تر به نتیجه می‌رسد. مسجد می‌تواند گروه یا گروه‌هایی از افراد آگاه و اهل پیگیری محله را در قالب گروه‌های ویژه پیگیری حل مسائل محل، سازماندهی کند و پیگیری مشکلات محل از ارگان‌های دولتی را از آنها بخواهد. این گروه، مشکلات عمومی محل را شناسایی و برای رفع آن، زیر نظر امام جماعت، شروع به پیگیری و مطالبه از نهادهای مربوطه خواهند کرد.

وقتی روح جمعی در یک مجموعه دمیده شود، انگیزه بیشتری برای کار پیدا می‌کنند و وقتی نهادی ببیند یک عده از مردم، مطالبه جدی در یک امری دارند، برای حل آن، جدی‌تر وارد عمل خواهد شد. این تجربه‌ای است، که بسیاری از مجموعه‌های مردمی و مساجد سطح کشور، به آن نایل شده‌اند.

گام‌های اجرایی

شناسایی و گزینش افراد مطمئن، مردمی و پیگیر، از بین اهالی محله به وسیله امام جماعت

ترجیح این است که امام جماعت، افرادی را برای این کار گزینش کند، که نمازگزار ثابت مسجد نباشند. با این کار، ایشان هم در مسجد جایگاه پیدا خواهند کرد.

تشکیل یک شورای حداقل ۵ نفره از افراد صاحب نظر، ترجیحاً متخصص در زمینه‌های مختلف امور شهری، کسانی که در نهادهای خدمات شهری دارای ارتباطات هستند (یا خود در این نهادها شاغلند و یا با مسئولین آنها ارتباط دارند) و افراد پیگیر، زیر نظر امام جماعت مسجد.

شناسایی مشکلات محل، تهیه فهرست مشکلات و تشکیل پرونده برای هر کدام از این مشکلات

برای اینکه بتوان کار را با منطق خوبی پیش برد تا به موفقیت برسد، لازم است شورای تشکیل یافته، ابتدا یک فهرست از مشکلات محله تهیه کند. سپس این مشکلات را بر اساس درجه اولویت، مرتب نموده و شروع به پیدا کردن راه‌های حل آن کند. برای هر مشکل نیز باید یک پرونده درست شود تا سیر مراحل طی شده و اینکه در چه مرحله‌ای از کار هست را در آن ثبت نمایند.

نکته: مسائل شهری قابل پیگیری در شورای مطالبه‌گری

منظور از مسائل و مشکلات قابل مطالبه از مسئولین خدمات شهری، خدمات ساده و پیش پا افتاده‌ای است که بایک پیگیری ساده قابل انجام است و نیاز به پیگیری‌های کلان و بروکراسی و... نیست. با این توضیحات، شورای مذکور باید توجه داشته باشد که حداقل در گام نخست، به سراغ مسائل پیچیده نرود؛ بلکه فهرست تهیه شده، مسائلی باشند که بتوان نتیجه پیگیری آنها را به زودی مشاهده کرد، تا هم پیگیری آنها فشار بیش از حد و طاقت فرسا به اعضا نیاورد و هم زود به نتیجه رسیدن آن، مایه دلخوشی و امیدواری به ادامه مسیر بشود. بر این اساس، مسائل قابل توجه در این فهرست می‌تواند نمونه‌های زیر باشد:

- خرابی آسفالت معابر محل
- تاریکی کوچه‌ها
- نا امنی معابر خلوت
- نداشتن ایستگاه اتوبوس

- مشکل نظافت محل و درخواست تعبیه سطل زباله در محل
- بیخ‌زدگی کوچه‌های محل در فصل زمستان
- کمبود فضای سبز
- مشکل سند مالکیت واحدهای مسکونی
- نبود پل عابر پیاده در خیابان‌های محل

۱...

در مناطقی که تراکم مساجد بیشتر است و در یک محله، چند مسجد وجود دارد، بهتر است این مساجد با هم یک شبکه یا جبهه تشکیل دهند و از هر مسجد یک یا دو نماینده، عضو شورای جبهه مساجد شوند و از این طریق، با قدرت و پشتوانه مردمی بیشتری، اقدام به رفع مشکلات محل نمایند.^۲

راه‌اندازی یک کانال در شبکه‌های اجتماعی، برای انتقال مطالبات مردمی، به مسئولین شورای پیگیری مطالبات

مسجد باید یک کانال راه‌اندازی و مردم محل را در آن عضو کند. در این کانال، مطالبات مردمی- از طریق ارتباط مردم محل با مدیر کانال، یا اطلاع خود مسئولین شورا از مشکلات و مطالبات- درج می‌شود و مراحل پیگیری آن، به مردم محل گزارش داده می‌شود.

در این میان، ممکن است برای پیگیری یک مسأله مخصوص، افرادی خارج از شورا پیدا شوند که به واسطه ارتباطاتی که دارند، داوطلب پیگیری آن مسأله می‌شود و از طریق همین کانال، یا به صورت حضوری، داوطلبی خود را اعلام می‌کنند.

پزشک مسجد

امروزه مدیریت بهداشت و درمان، به یکی از مباحث اصلی حکمرانی در جهان به شمار می‌رود. یکی از طرح‌های مهمی که ذیل مدیریت بهداشت و درمان مطرح می‌شود،

۱. . شایان ذکر است که برخی از مجموعه‌های مسجدی و غیرمسجدی در این امور ورود کرده و به موفقیت رسیده‌اند؛ از جمله «شبکه مساجد مردمی پدر» در مشهد، محله «اسکان» در حاشیه شهر یزد و....

۲. . شبیه این کار را، شبکه مساجد مردمی پدر، در شهر مقدس مشهد، انجام داده و موفق شده است مشکلات اینچنینی را از طریق رایزنی با مسئولین نهادهای خدمات شهری، برطرف کند.

طرح پزشک خانواده است، که از سال ۱۳۸۴، در کشور ما شروع شده، اما با کاستی‌هایی در عرصه اجرا مواجه بوده است؛ به طوری که در یک سری از استان‌ها با شکست مواجه و متوقف شده است. از آنجا که بخش زیادی از مشکلات سلامت مردم ما، به نبود نظام تشخیص پیش از بروز و شدت بیماری است، به نظر می‌رسد یکی از کارهای اساسی که باید مدنظر قرار گیرد، پیگیری و اجرای طرح زمین مانده پزشک خانواده است.

پیشنهاد ما این است که مساجد وارد این عرصه شوند و کار را در دست بگیرند؛ لذا طرح پزشک مسجد پیشنهاد می‌شود. این طرح، در واقع واسطه‌گری بین مردم و نظام سلامت است، که با هدف سنجش سلامت مردم صورت می‌گیرد. از آنجا که بحث سلامت، یکی از نیازهای اساسی مردم در جامعه است و نیز با توجه به اینکه، تأمین هزینه‌های درمان، به راحتی از عهده همه اقشار جامعه بر نمی‌آید، نیاز به ورود جدی مساجد سطح کشور به این امر خطیر، احساس می‌شود.

در این برنامه، مسجد وارد تصدی‌گری در حوزه پزشکی و سلامت مردم محله خود خواهد شد و مستقیماً در عرصه پیگیری و درمان بیماران محله خود ورود خواهد کرد.

گام‌های اجرایی

انتخاب نام مناسب برای طرح

هماهنگی با بسیج جامعه پزشکی

با توجه به اینکه بسیج جامعه پزشکی، چنین طرح‌هایی را در سطح کشور برگزار کرده است، می‌توان از ظرفیت آن برای معرفی پزشکان بسیجی و اجرائیات طرح، بهره خوبی برد.

هماهنگی با دانشگاه علوم پزشکی و بهداشت و درمان

با توجه به اینکه دانشگاه علوم پزشکی، مسئول پیگیری سلامت مردم است، لازم است که برای اخذ مجوز و پیگیری یک سری از امور اداری، با این نهاد ارتباط و رایزنی شود.

شناسایی و رایزنی با داوطلبان ارائه خدمات درمانی

لازم است مسجد پزشکان، پرستاران و سایر افرادی را که تخصصی در حوزه سلامت

دارند و داوطلب انجام خدمات بهداشتی- درمانی رایگان به محرومین هستند، از طریق بسیج جامعه پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی، پخش اطلاعاتیه در اطراف مسجد و فضای مجازی شناسایی کند و با مراجعه و رایزنی با ایشان، امکان اجرای طرح را فراهم کند.

تعبیه مکان مناسب در مسجد برای ایجاد مطب

زمان‌بندی حضور پزشکان و پرستاران و... در مسجد

اطلاع‌رسانی به مردم

اطلاع‌رسانی روزها و ساعات حضور پزشکان و اعلام تخصص‌های ایشان، به مردم از طرق مختلف صورت خواهد پذیرفت؛ ازجمله نصب بنر اطلاع‌رسانی در محله، اطلاع‌رسانی در فضای مجازی و اعلام عمومی در مسجد.

ایده‌ی مرکز آموزش، مشاوره و پشتیبانی تربیتی مسجدمحور؛

پنجره‌ای به سوی مسجد تراز

مقدمه:

آموزش و مشاور همواره بخشی جدی از فرآیند حل مسئله بوده است و هر نظام فکری با ارائه‌ی ایده‌هایی اقتضایی و راهکارهایی اجرایی به دنبال این مهم بوده است. پیشنهاد «مرکز آموزش، مشاوره و پشتیبانی مسجدمحور» در مسیر نیل به طراحی و اجرای ساختارهای موفق تربیتی در مساجد کشور با رویکرد آموزش تخصصی و مشاوره‌ی مداوم است. شاکله‌ی اصلی ایده بر این اساس است که در هر مسجد افرادی آموزش داده شوند که خود هدایتگر امور مسجد باشند. این افراد اولاً از معیارهای مسجد مطلوب آگاه می‌شوند و سپس سعی می‌کنند، این معیارها را عملیاتی سازند. بنابراین محور کار آنها آموزش، مشاوره و عملیاتی‌سازی معیارهای مسجد مطلوب است. مسلماً امام جماعت مهمترین فردی است که باید مهارت‌های لازم داشته باشد زیرا که به طور طبیعی مدیر مسجد محسوب می‌شود.

پس از این که امام جماعت و نخبگان مسجدی و مربیان این مهارت‌ها و تخصص‌ها را پیدا کردند، می‌توانند محتوای آموزشی را در قالب تدریس و مشاوره به اهالی محل برسانند.

اما این موضوع در همین حد محدود نمی‌شود و لازم است نوعی پشتیبانی از طرح‌های عملیاتی انجام شود. در این مرحله نیاز به نخبگانی است که آموزش‌ها و مشاوره‌های تخصصی‌تری ارائه دهند و در فرآیند اجرایی شدن طرح مسجد را یاری رسانند. البته این پشتیبانی می‌تواند سطوح مختلفی داشته باشد که حداقل آن ارتباط مستمر با فرد است.

مسجد ساختاری پیچیده به لحاظ انسانی و ارتباطی دارد. سطوح ارتباطی داخل مسجد هم در سطح عرضی میان نمازگزاران و هم در سطح ارتباطات ارکان مختلف مسجد، ملاحظات تربیتی متفاوتی وجود دارد. همچنین در میان نمازگزاران مسائل متنوعی در خانواده و محیط کاری شان است که می‌تواند تأثیرات نامطلوبی بر فرد و اطرافیان او داشته باشد که در این شرایط حضور مشاورانی امین و دارای تجربه که به مسائل تربیتی اشراف کافی دارند، در حل مسئله و اصلاح وضع موجود اهمیت دارد. همچنین به منظور ارتقاء و بهبود موقعیت و ساختار نرم افزاری مسجد ضرورت آموزش‌هایی هماهنگ و موضوعی وجود دارد که به ارائه‌ی کاربردی مطالب در زمینه‌های مختلف و متنوع مورد نیاز می‌پردازد. اما محور اساسی این ایده را میتوان در موضوعات تربیتی و فرهنگی بهتر توضیح داد. برخی مساجد فعالیت تربیتی ندارند و برخی دیگر در این حوزه اصلا احساس مسئولیت نمی‌کنند. اما مساجد زیادی هستند که هم احساس مسئولیت میکنند و هم کارها و فعالیت‌های تربیتی انجام میدهند. با این حال مشکلات این مساجد و گروه‌ها کم نیست. از این که نمیدانند تربیت چیست و چگونه باید انجام شود، شروع میشود تا مشکلاتی که در فرآیندهای تربیتی خود با آن مواجهاند. این جا الزم است گروه نخبگانی از این افراد و فعالان آموزش، مشورت و پشتیبانی کند و در فرآیندهای تربیتی کمککار ایشان باشد. در این صورت مربیهای تربیتی میتوانند مشکلات خود را در تعاملات تربیتی بیان کنند و راهکار بگیرند و پشتیبانان آنان را تا رسیدن به مقصد کمک کنند. همین اتفاق در حوزه ارتباط مسجد با خانواده می‌افتد. هسته اصلی مخاطب مسجد خانواده‌ها هستند که به صورت تک تک یا چند نفره با مسجد ارتباط میگیرند. مسجد میتواند برای خانواده‌ها برنامه‌های متنوع داشته باشد و در حل و فصل مسائل خانوادگی نیز کمک مشاوره‌ای بدهد. به علاوه ارتباط مستمر مسجد با خانواده و در جریان قرار گرفتن آن با مسائل خانواده میتواند نوعی آرامش روانی را برای خانواده‌ها به ارمغان آورد. بنابراین در

هر مسجد یک مرکز آموزش، مشاوره و پشتیبانی تاسیس و طراحی میشود. اما این مراکز به صورت یله و رها نخواهند بود و خود از طرف مجموعه‌ای بزرگتر پشتیبانی میشوند. در واقع یک مرکز آموزش، مشاوره و پشتیبانی تخصصی وجود دارد که ائمه جماعات و خبرگان مسجدی را آموزش میدهد و تربیت میکند و ثانیاً از آنان پشتیبانی میکند تا بتوانند مرکز خود را در مسجد تاسیس کنند. این مرکز که رویکرد تخصصی دارد، علاوه بر آموزش، مشاوره و پشتیبانی از ائمه جماعت و نخبگان (مربیان)، مرجعی برای پاسخ‌دهی به سؤالات و مسائل پیچیده اهالی مسجد نیز خواهد بود. یعنی اگر فردی در یک مسجد نتوانست پاسخ سؤالات و مسائل خود را از مرکز پشتیبانی مسجد بگیرد، به این مرکز تخصصی مراجعه میکند و با بهره‌گیری از اساتید متخصص به جواب خود میرسد.

بسیاری محققان و دست‌اندرکاران حوزه مشاوره به اصول و امکانات مشاوره بر مبنای اقتضائات فرهنگی و اجتماعی علاقه مند هستند. در این مرکز نمای کلی از مشاوره مبتنی بر فرهنگ دینی با تأکید بر دانش جمع‌آوری شده از ادبیات روانشناسی و ارتباطات ارائه داده می‌شود. طیف گسترده‌ای از اطلاعات مشاوره در بحث بررسی منشأ ریشه‌های مسئله، جهت‌گیری‌های نظری، استراتژی‌های فردی و جمعی گنجانده شده است. مرکز به منظور رفع مشکلات تربیتی و ارتباطی مخاطبان جمعیت هدف خود تلاش می‌کند و شیوه‌هایی را به عنوان راهکارهای پیشنهادی در قالب جلسات حضوری و برخط ارائه می‌نماید. ضمناً جمعیت هدف مرکز فعالین مسجد، نمازگزاران و خانواده‌های ایشان است.

مرکز آموزش و مشاوره مسجدمحور برای ایجاد زمینه‌های ساماندهی مناسب و مدیریت پایدار منابع انسانی و زیرساخت‌ها، نیاز به درآمدهای پایدار دارد. از جهتی دیگر ارائه مشاوره و آموزش مسجدمحور و تربیتی ایده‌ای نوآورانه است که به دنبال حل مسائل مخاطبان هدف در مساجد است، بنابراین می‌تواند به عنوان یک استارت‌آپ فعالیت خود را آغاز کند و به این منظور نیاز به ایجاد و اصلاح یک طرح کسب و کار، ارزیابی امور مالی خود، طی کردن مراحل قانونی، انتخاب شرکای مناسب، تحقیق در مورد برنامه‌های نرم افزاری برای رشد کسب و کار، طراحی نرم افزارهای متناسب و اقتضایی و انتخاب بهترین ابزارها و سیستم‌ها برای کمک به شروع بازاریابی و موارد مرتبط دیگری است.

بخش اول؛

برنامه‌ی عملیاتی مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی؛

طراحی برنامه مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی نشان می‌دهد که ایده‌ی این کسب و کار ارزش پیگیری دارد. مهمترین اقدام اینست که قبل از شروع کار مشکلات را شناسایی و آن‌ها را حل کرد. تدوین ایده‌ی این مرکز دارای ویژگی‌هایی است که مزیت‌های رقابتی و خصوصیت منحصر بفرد ایده را تبیین می‌کند.

مسجد امروز با مخاطبان این روزها، مسائل و مشکلات امروزی دارد. پرسش‌هایی که هر لحظه متولیان، ائمه و دغدغه‌مندان مساجد با آن مواجه‌اند، به قدری زیاد، اقتضایی و شاید پیچیده باشد که برای پاسخ دادن به آن‌ها، نیازمند خرد جمعی و نوآوری هستیم و البته پاسخ‌هایی که در طول زمان بهبود یابند، ارتقاء پیدا کنند و امکان بهره‌گیری از آن‌ها به صورت در لحظه و فراگیر، به سهولت در دسترس قرار بگیرد. طی سال‌های متمادی مسائلی که بعضاً ریشه‌های مشابهی داشته‌اند، مساجد کشور و نمازگزاران رادگیر نموده است، اما به هر دلیل از جمله نداشتن تفکر کلان راهبردی، در هر مسجد به صورت مجزا به آن پرداخته شده و این چرخ هزاران بار از ابتدا مجدداً درست شده است.

فعالین تربیتی مساجد کشور، سال‌هاست که با مسائلی جدی مواجه هستند و برای یافتن راه حل منطقی و کارا، حداقل ده‌ها پیشنهاد به صورت مجزا، ارائه شده است. تصور می‌کنید چه درصد از این ایده‌ها مناسب بوده و جواب داده است؟ نتایج مثبت آن کجا ثبت شده و توسط چه کسانی به دیگران منتقل شده است؟ چه تعداد از آن‌ها، بعد از اجرایی شدن، دقیقاً نتیجه معکوس داشته و تأثیر منفی بر جای گذاشته است؟ و چه تعداد از این ایده‌ها به صورت ناقص پرداخته شده و امکان رشد و بهبود داشته اما چون این اتفاق رخ نداده، به راحتی کنار گذاشته شده و مساجد با همان مسائل قبلی، کجدار و مریز راه خود را ادامه داده‌اند؟

مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی مسجد محور جایی است که مسائل و دغدغه‌های مختلف تربیتی در محیط‌های مسجدی و نیز محیط‌های زندگی نمازگزاران، شناسایی می‌شود و راهکارهای کارا و مطمئنی در طی فرآیندهای کارشناسی برای هر یک پیشنهاد

می‌گردد. هر راهکار در طی مراحل به صورت مقدماتی آزمایش و اجرا می‌شود و نتایج مورد بررسی دقیق‌تر قرار می‌گیرد و در گام نهایی راهکارها در قالب‌های عملیاتی و اجرایی در اختیار مخاطبان درگیر با مسئله‌ی مشترک قرار می‌گیرد. ویژگی منحصر بفرد این مرکز، مسئله محور بودن، اجرای آزمایشی راهکارها، نگاه تربیتی به مسائل و مسجد محور بودن آن است.

به طور کلی می‌توان ویژگی این ایده را شامل این موارد دانست؛

۱. ساماندهی فضای ارائه‌ی ایده‌های خلاق در راستای مسائل تربیتی مساجد کشور
۲. استفاده از تجربیات موفق، ارزیابی و بهینه‌سازی راه‌حل‌های پیشنهادی
۳. برگزاری رقابت سازنده میان ایده‌ها و راه‌حل‌های پیشنهادی در میدان عمل
۴. ایجاد بازار مستقل به منظور خریداری ایده‌ها و دستاوردهای آن
۵. آموزش تخصصی نخبگان در خصوص موضوعات مسجد محور
۶. پشتیبانی از راهکارها و برنامه‌های اجرایی در میدان عملیات

۱. خلاصه اجرایی ایده مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی مسجد محور:

هدف از نوشتن خلاصه اجرایی این است که قبل از تحقق بخشیدن به جزئیات بیشتری از مرکز و مخاطبان توجه شود. مخاطبان اصلی این مرکز اولیاء مدرسه، اولیاء مسجد و اولیاء خانه کسانی هستند که می‌توانند از پشتیبانی‌های تربیتی مرکز در کنار فرآیند آموزشی و مشاوره‌ی مستمر استفاده کنند. مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی مسجد محور مؤسسه‌ای مردم نهاد است که با تمرکز بر درک مسائل تربیتی در سطوح مختلف به تبیین و ترویج راهکارها در قالب دوره‌های آموزشی عمومی و تخصصی، ارائه‌ی مشاوره‌ی فردی، خانوادگی و گروهی و پشتیبانی مستمر تا دریافت نتایج مؤثر اقدام می‌کند. در شرایطی که راهکارهای پیشنهادی نیاز به تکمیل و یا اصلاح دارد، بررسی مسئله از سایر جنبه‌ها ادامه می‌یابد و چرخه مسئله تا راهکار بهینه و ارزیابی مجدد نتایج را تکرار می‌کند. هر مسجد و مخاطبان دارای پرونده‌ای تربیتی در مرکز است که روند حل مسئله و یا بهبود و ارتقای وضعیت موجود در آن ثبت و ضبط می‌شود و برای قرار گرفتن در مسیر تعالی آماده می‌شود. مرکز در صدد است تا در همگرایی، همسویی، همبستگی و هماهنگی تلاش کند.

۲. محصولات، خدمات و مدل کسب و کار مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی

مسجد محور:

پس از ارائه خلاصه اجرایی لازم است تا ساختار کسب و کار و مدل کسب درآمد، اطلاعات مربوط به مالک کسب و کار، جزئیات مکان، بازار مورد نیاز کسب و کار و نحوه برخورد با خدمات و محصولات را شرح داد و نوع محصولات و خدمات ارائه می‌شود. به این منظور تلاش می‌گردد تا در حد امکان بخشی از این مدل به اختصار تبیین کرد.

مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی مسجد محور بر مبنای درآمدهای پایدار غیردولتی و کاملاً مستقل از سازمان‌ها و نهادهای عمومی اداره می‌شود. ساختار اداری مرکز به دو بخش ستاد و صف تقسیم می‌شوند. عوامل صف شامل مشاوران، مدرسان، منتورها، مهندسان فنی و عوامل تدارکات و پشتیبانی، پرسنل مرکز تماس و ارتباط‌گیری و عوامل بازاریابی و فروش هستند. کادر ستادی شامل ساختار مدیریتی، مدیران برنامه‌ریزی، هیئت اندیشه‌ورز و ناظران و بازرسان مرکز هستند.

محصولات مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی مسجد محور شامل بسته‌های آموزشی به صورت مکتوب و تصویری، مجموعه‌های داستانی ویژه گروه کودک و نوجوان با رویکرد آموزشی، انتشار دستاوردهای علمی در قالب تولیدات علمی-پژوهی، کتب آموزشی در حوزه‌های تربیتی، لوح فشرده سمینارها و کارگاه‌ها و...

خدمات مرکز شامل آموزش برخط، مشاوره حضوری بر خط به صورت فردی و گروهی، پشتیبانی مشاوره‌ای به طور دوره‌ای و طی برنامه از مراجعان، ارائه خدمات برنامه‌ریزی و منتوری برای کارآفرینی‌های مسجدی، برگزاری سمینارهای ترویجی و علمی، ارتباط با مشتریان و مخاطبان به صورت ۲۴ ساعته، ارائه خدمات آموزش عمومی در صفحات مجازی و... می‌باشد.

مسیرهای ارتباط با مراجعان شامل سایت مرکز، پلتفرم آموزش و مشاوره، شبکه‌های اجتماعی، کانال‌های دیجیتال در قالب ربات‌ها، رسانه‌های اجتماعی و جمعی، رسانه‌های مکتوب، صوتی و تصویری است.

منابع اصلی ایده شامل فعالین مسجدی، خبرگان و متخصصان تربیتی و ارتباطی، کلیه مراجعان، سازمان‌های مرتبط با مسجد و نهادهای تربیتی، تجربه و

دانش کافی، پلتفرم و سایت اختصاصی، برند و مجوزها

ارزش‌آفرینی مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی مسجد محور شامل دسترسی آسان و در لحظه به مشاوران خبره، آموزش در حوزه‌های تخصصی مسجد محور، رویکرد جامع و شامل، اطمینان بالا، استفاده از سامانه تجربیات، معرفی چند راهکار پیوسته، پشتیبانی قطعی، پوشش وسیع جغرافیایی و خدمت‌رسانی، بهبود پیوسته فرآیندها، تولیدات علمی و انتشار عمومی آن‌ها می‌شود.

شرکا و ذینفعان مرکز عبارتند از؛ کلیه فعالین مسجدی و نمازگزاران و خانواده‌های ایشان، نهادهای تولی امور مسجد، نظام روانشناسی، بهزیستی، شرکت‌های خدمات آی تی، مؤسسات آموزشی و مراکز پژوهشی

۳. شرح کلیه عملیات و نقش‌های مدیریت:

این بخش برای ساختن سازمان منحصر به فرد و ساختار مدیریت کسب و کار خود استفاده می‌شود. اینکه چه کسی مسئول چه چیزی است و چگونه وظایف و مسئولیت‌های به هر فرد یا هر تیم اختصاص داده می‌شود بسیار مهم است. ارائه این خدمات مرکز نیاز به ساز و کار اجرایی و علمی منظمی دارد. آنچه به عنوان ساختار مرکز در نظر داریم، به شرح زیر است:

- هیأت اندیشه‌ورز؛ این افراد نقشی محوری در راستای جهت‌بخشی به یافتن نظام مسائل و صورت‌بندی‌های دقیق از موضوعات دارند.
- حلقه مدیریت و برنامه‌ریزی؛ این افراد مسئولیت کلیه فرآیندهای مدیریتی مرکز را بر عهده دارند و بر مبنای اولویت‌های مورد توافق هیأت اندیشه‌ورز برنامه‌های کوتاه مدت و بلندمدت را تدوین و اجرایی می‌کنند. همچنین حوزه تبلیغات، بازاریابی و فروش نیز با این حلقه است.
- حلقه‌ی اساتید و مشاوران؛ نقش تولید محتوا، آموزش و ارائه خدمات مشاوره را استید و مشاوران بر عهده دارند.
- حلقه‌ی پشتیبانان تربیتی؛ نقش واسطه‌گر میان استاد و مشاور با مراجع‌کنندگان را ایفا می‌کند و باید تسهیل‌گر ارتباطات باشد.

۴. ساختار و مدل مشاوره:

مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی با رویکردی ارتباطی به موضوعات مختلف مورد نیاز مخاطبان جامعه‌ی هدف خود یعنی فعالین مساجد و نمازگزاران، تمرکز دارد. در مشاوره ارتباطی محور گفتگو و کشف ریشه‌های مسئله، شناسایی گراف ارتباطی مخاطب، تیپ‌های ارتباطی و نحوه تعامل با نقاط (نودهای) این گراف است. در این شیوه به آنچه که به طور مستقیم یا غیرمستقیم سبب وارد شدن مراجع‌کننده به هریک از گروه‌ها و تعامل با سایر ارتباط‌گرها شده و تأثیرات متقابل آن‌ها بر یکدیگر مورد توجه قرار می‌گیرد.

مدل مشاوره ارتباطی به تربیت از جنبه‌ی اصلاح فضای ارتباطی محیط متمرکز است و تربیت را در فرآیندهای تعاملی و ارتباطی بررسی و مطالعه می‌کند. در این سبک مشاوره فرد و خلیقات او به تنهایی اهمیت ندارد بلکه حضور او در سطحی از ارتباطات اجتماعی محل بحث و توجه است، بنابراین پایگاهی اجتماعی و سالم، به منظور آزمون کردن ویژگی‌های ارتباطی افراد مورد نیاز است و مساجد می‌تواند چنین نقشی را به خوبی ایفا کنند. افراد مراجع‌کننده پس از تشکیل پرونده و تبیین ویژگی‌ها و تیپ شخصیت‌شان، در یک سیر مشاوره و پشتیبانی قرار می‌گیرند و تا پایان فرآیند مورد حمایت مرکز هستند.

بخش دوم؛

ساختار کلی و بسایت مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی

مخاطبان سایت:

سایت مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی به دو گروه مخاطبان داخل کشور و مخاطبان بین‌المللی ارائه خدمات دارد. بنابراین نوع خدمات به صورت عمومی و بنابر اقتضای جغرافیایی تعریف می‌گردد. هزینه‌های مشاوره برای استان‌های ایران به صورت رایلی و با تعرفه داخلی و برای مخاطبان بین‌المللی به صورت ارزی و با تعرفه‌ی آزاد محاسبه می‌گردد. برای پرداخت هزینه‌های مشاوره، خرید محصولات و سایر خدمات پشتیبانی سایت دارای درگاه پرداخت بانکی و پی پال است.

زبان ارائه خدمات:

مرکز مشاوره، آموزش و پشتیبانی به عنوان یک استارت‌آپ فرهنگی، تربیتی با تمامی شرایط مربوط به اقتصاد کارآفرینی فعال می‌شود. ارائه‌ی خدمات به صورت چندزبانه بخشی از اهداف مرکز است اما بنابر اقتضائات اقتصادی طرح در چند مرحله فعال می‌گردد. در گام اول راه‌اندازی سایت مرکز، خدمات صرفاً به زبان فارسی ارائه می‌گردد. پس از اجرای موفق طرح در شش‌ماهه اول، اجرای دو مرحله نمونه اولیه خدمت (MVP ۱) به صورت ۴۵ روز در هر مرحله، پیشنهاد می‌گردد. هدف از ارائه خدمات مشاوره و آموزش چندزبانه به صورت MVP، ارزیابی خدمت مورد انتظار کارآفرین، رفع نواقص طرح، افزایش سرعت یادگیری، ارائه سریع‌تر محصول به مخاطبان، دریافت و جمع‌آوری بازخوردهای مشتریان، در نهایت ارتقا و رفع اشکال‌های موجود در سایت و نحوه‌ی ارائه سرویس می‌باشد. برای تسهیل امر می‌توان از پلتفرم‌هایی همچون Wireframe.cc و یا سایت‌های FluidUI و invisionapp و یا نرم افزارهای Moqups و Sketch استفاده نمود.

در حوزه‌ی خدمات مشاوره‌ی چند زبانه‌ی داخل کشور پس از کسب موفقیت در دو مرحله ام وی پی، به غیر از زبان فارسی مشاورانی مسلط به زبان‌های ترکی آذربایجانی، عربی فصیح و عامیانه، کردی، گیلکی و لری مورد استفاده قرار می‌گیرند. در حوزه‌ی خدمات مشاوره‌ی چند زبانه‌ی خارج از کشور، پس از کسب موفقیت در دو مرحله ام وی پی، به غیر از زبان انگلیسی مشاورانی مسلط به زبان‌های چینی، اردو، پرتغالی، هندوآریایی، روسی، فرانسوی و آلمانی مورد استفاده قرار می‌گیرند.

بخش‌های سایت:

مشاوره

مشاوره آنلاین: مشاوره در پلتفرم تحت وب مرکز و به صورت برخط صورت می‌گیرد. این پلتفرم می‌تواند به عنوان یک اپلیکیشن فعال باشد.

مشاوره تلفنی: مشاوره از طریق سرویس VOip صورت می‌پذیرد. این تکنولوژی

در واقع نوع جدیدی از دستگاه های مخابراتی است که بر روی بستر شبکه های کامپیوتری فعالیت می کند، لذا علاوه بر این که تمامی انتظارات از یک مرکز مخابرات را برآورده می سازد.

مشاوره متنی: مشاوره با مخاطب در فضای یکی از پیام رسان ها و با استفاده از امکانات رمزنگاری نامتقارن به منظور حفظ حریم شخصی و اطلاعات مراجعین است. هر پیامی که از طریق این پروتکل رمزنگاری می شود که به حالت secure chat است، از طریق end-to-end encryption به نوعی چت امن تبدیل می شود و گفتگو بعد از آن به طور کامل پاک می شود. مدت زمان مشاوره تا پایان پرسش های مراجع می باشد.

مشاوره حضوری: قدیمی ترین شیوه مشاوره و از طریق نوبت گیری در سامانه و حضور افراد در مرکز صورت می پذیرد.

سامانه نوبت دهی: نوبت دهی به صورت آنلاین از طریق سایت و ربات پیام رسان مرکز انجام می شود. در این سامانه این امکان فراهم است تا در هر ساعتی از شبانه روز برای همه نوبت ثبت شود و ساعت دقیق مشاوره از طریق پیامک و کانال های ارتباطی دیگر، به اطلاع مخاطب می رسد.

معرفی مشاوران: بخشی از سایت که به معرفی سوابق تحصیلی و کاری مشاوران، تعداد جلسات و ساعات مشاوره، میزان رضایتمندی و نیز نشر نظرات مراجعان می پردازد.

آموزش

بسته های آموزشی: طراحی بسته های آموزشی و دوره های تخصصی و عمومی ویژه مخاطبان مرکز و علاقه مندان به مباحث تربیتی با محوریت مسجد آموزش برخط: برگزاری دوره های ترمیک تخصصی ویژه ی رابطین و مشاوران مرکز و ارائه ی گواهی

ارائه گواهی دوره ها: شرکت کنندگان هریک از دوره های تخصصی و عمومی در

پایان دوره، در آزمون کتبی، شفاهی، ارائه پروژه و... مشارکت می‌کنند و پس از اخذ نمره قبولی، به ایشان مدرک معتبری با همکاری یکی از مراکز آموزش عالی، اعطا می‌گردد.

مجله‌ی الکترونیکی: آخرین اخبار علمی در حوزه‌ی مشاوره و تربیت دینی، آخرین اخبار و دستاوردهای مرکز، معرفی دوره‌ها و محصولات جدید و اطلاعات مورد نیاز مخاطبان در خصوص دوره‌های مرکز، به صورت ماهیانه در قالب مجله الکترونیکی مرکز منتشر می‌گردد.

پشتیبانی

پشتیبانی لحظه‌ای: ارتباط با اپراتورها برای رفع مشکل، پیگیری یک درخواست و یا رفع ابهام در فرآیندهای مشاوره، نوبت دهی و پرداخت

پشتیبانی پس از مشاوره: پروسه‌ی ارزیابی وضعیت مراجعین پس از هر نوبت مشاوره

معرفی مراکز خدمت رسانی: معرفی شعب مرکز مشاوره در شهرهای مختلف مرتبط با مساجد

مزیت‌های رقابتی سایت:

- ارائه مشاوره با بیمه
- مشاوره ۲۴ ساعته
- ارائه خدمات پشتیبانی تا یک ماه پس از مشاوره
- برگشت هزینه در صورت عدم رضایت از مشاوره
- معرفی مشاور خانوادگی
- معرفی مشاور مستقر در محل مسجد

و من الله توفیق